

T.C.
MUŞ ALPARSLAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

Fatih SAMUK

BEKİR YILDIZ'IN ROMAN VE ÖYKÜLERİNDE HALK BİLİMİ
UNSURLARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MUŞ-2024

T.C.
MUŞ ALPARSLAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

Fatih SAMUK

BEKİR YILDIZ'IN ROMAN VE ÖYKÜLERİNDE HALK BİLİMİ
UNSURLARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ JÜRİ ÜYELERİ

Tez Danışmanı : Doç. Dr. Canser KARDAŞ

Jüri Üyesi : Dr. Öğr. Üyesi Ömer Faruk ELALTUNTAŞ

Jüri Üyesi : Dr. Öğr. Üyesi Derya ŞEVLİ

MUŞ-2024

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	I
ÖZET.....	V
ABSTRACT	VI
ÖN SÖZ.....	VII
KISALTMALAR DİZİNİ	VIII
RESİMLER DİZİNİ	IX
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

BEKİR YILDIZ'IN HAYATI, SANATI, ESERLERİ

1.1. HAYATI.....	5
1.2. SANATI.....	8
1.3. ESERLERİ	9
1.3.1. Hikâyeleri	9
1.3.2. Romanları	10
1.3.3. Çocuk Kitapları	11
1.3.4. Röportajları.....	11
1.4. ROMAN VE ÖYKÜ ÖZETLERİ.....	11
1.4.1. Türkler Almanya'da	12
1.4.2. Halkalı Köle	13
1.4.3. Aile Savaşları	14
1.4.4. Ve Zalim ve İnanmış ve Kербela.....	15
1.4.5. Darbe	16
1.4.6. Reşo Ağa	17
1.4.7. Kara Vagon.....	18
1.4.8. Evlilik Şirketi	20
1.4.9. Beyaz Türkü	21
1.4.10. Mahşerin İnsanları.....	23

İKİNCİ BÖLÜM

ROMAN VE ÖYKÜLERİNDE HALK BİLİMİ UNSURLARI

2.1. HALK EDEBİYATI UNSURLARI.....	25
2.1.1. Anonim Halk Edebiyatı UNSURLARI.....	27

2.1.1.1. Manzum Olanlar	27
2.1.1.1.1. Ağıt	27
2.1.1.1.2. Türkü.....	29
2.1.1.2. Mensur Türler	30
2.1.1.2.1. Efsane.....	31
2.1.1.2.2. Halk Hikâyesi	32
2.1.1.3. Kalıplaşmış İfadeler.....	34
2.1.1.3.1. Atasözleri.....	35
2.1.1.3.2. Deyimler	36
2.1.1.3.3. Halk Deyişleri.....	41
2.1.1.3.4. Dualar (Alkışlar).....	45
2.1.1.3.5. Beddualar (Kargışlar)	47
2.1.1.3.6. Yakınma.....	49
2.1.1.3.7. Küfürler, Argolar	50
2.1.1.3.8. Selamlamalar-Uğurlamalar.....	52
2.1.1.3.9. Hitaplar-Çağırılmalar	55
2.1.1.3.10. Yeminler	56
2.2. DİL VE ANLATIM.....	57
2.2.1. Halk Ağzı	58
2.3. GEÇİŞ DÖNEMLERİ	62
2.3.1. Doğum.....	62
2.3.1.1. Doğum öncesi	63
2.3.1.2. Gebe Kadının Kaçınması Gerekenler	64
2.3.1.3. Doğum Sırası	64
2.3.1.4. Doğum Sonrası	68
2.3.1.4.1. Ad Koyma.....	69
2.3.1.4.2. Oğlan Çocuk	70
2.3.1.4.3. Sünnet	71
2.3.1.4.4. Askerlik.....	72
2.3.2. Evlenme.....	72
2.3.2.1. Kız Beğenme ve Kız Kaçırma	73
2.3.2.2. Başlık Parası ve Çeyiz	74

2.3.2.3. Dügün.....	75
2.3.3. Ölüm.....	78
2.3.3.1. Gömme Adetleri	82
2.4. HALK BİLGİSİ UNSURLARI.....	83
2.4.1. Halk Ekonomisi.....	84
2.4.1.1. Fabrikada Çalışma	87
2.4.1.2. Pamuk Çapası	88
2.4.1.3. Tarla Sürmek.....	88
2.4.2. Halk Matematiği.....	89
2.4.3. Halk Takvimi ve Zamanı.....	90
2.4.4. Halk Taşıtları.....	92
2.4.5. Halk Zoolojisi.....	95
2.4.6. Halk Hekimliği.....	97
2.4.7. Halk Botaniği	99
2.4.8. Halk İletişimi.....	100
2.4.8.1. Kahvehaneler	100
2.4.8.2. Mektup.....	101
2.4.8.3. Radyo- Gazete- Televizyon	101
2.4.9. Bayramlar- Törenler- Kutlamalar.....	103
2.4.9.1. Milli Bayramlar.....	104
2.4.9.2. Dini Bayramlar	105
2.4.9.3. Kutlamalar	106
2.5. HALK İNANIŞLARI.....	107
2.5.1. Yatırlar ile İlgili İnanışlar.....	108
2.5.1.1. Peygamberler	110
2.5.2. Diğer Halk İnanışları	110
2.5.2.1. Büyü.....	110
2.5.2.2. Nazar.....	112
2.5.2.3. Formülistik Sayılar	113
2.5.2.4. Rüya	115
2.6. OYUN- EĞLENCE- SPOR.....	116
2.6.1. Çocuk Oyunları	116

2.6.2. Yetişkin Oyunları	118
2.7. MÜZİK ALETLERİ	119
2.8. HALKIN GİYİM KUŞAMI	120
2.8.1. Erkek Giyim	121
2.8.2. Kadın Giyim	123
2.9. HALK MİMARİSİ	124
2.9.1. Gecekondu ve Konut Yapımı	125
2.9.2. Hayata Yardımcı Yapılar	126
2.9.3. Konutlarda Bölümler ve Süsleme	126
2.9.4. Konutlarda Aydınlanma ve Isınma	128
2.9.5. Konutların Döşenmesi ve Eşyalar	129
2.10. HALK MUTFAĞI	132
2.11. DİĞER GELENEKSEL UNSURLAR	134
2.11.1. Komşuluk	134
2.11.2. Hediyeleşme	135
2.11.3. Göç	137
2.11.4. Töre	138
2.11.5. Lakaplar	141
SONUÇ	143
KAYNAKÇA	148

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BEKİR YILDIZ'IN ROMAN VE ÖYKÜLERİNDE HALK BİLİMİ UNSURLARI

Fatih SAMUK

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Canser KARDAŞ

2024, 162 sayfa

Halk, belirli bir coğrafi bölgede yaşayan ve ortak kültür özelliklerine sahip olan insan topluluğunu ifade eder. Halk bilimi, bu topluluğun oluşturduğu gelenekleri, inançları, müziği, mimarisi, edebiyatı kısacası kültürel unsurları çeşitli metotlarla inceleyen bir bilim dalıdır. Bununla birlikte, halk bilimi, halkın nesilden nesille aktardığı kültürel mirası analiz ederek anlamaya ve aktarmaya çalışır. Halk bilimi içerisinde değerlendirilen halk edebiyatı ise bu kültürel mirasın bir parçası olarak değerlendirilir ve halkın duygu ve düşüncelerini sözlü veya yazılı eserler aracılığıyla yansıtan bir alanı kapsar. Bu edebi tür, anonim olarak ortaya çıkan ve genellikle sözlü geleneğe dayanan eserleri içerir. Halk edebiyatı, masallar, destanlar, maniler, deyişler gibi çeşitli formlarda kendini göstermektedir. Sanatçılar, bu kültürel unsurları eserlerine entegre ederek toplumsal ve kültürel dokuyu zenginleştirirler. Bu bağlamda, halk bilimi ve halk edebiyatı, edebi eserlerin derinliğini ve toplumsal bağlamını anlamak için önemli bir araç haline gelirler. Bundan dolayı bu çalışmada Bekir Yıldız'ın eserlerinde yer alan halk bilimi ve halk edebiyatı unsurları doküman analiz tekniği ile incelenmiş tespit edilen öğeler ayrı ayrı başlık altında toplanarak sınıflandırılmıştır. Halk edebiyatı bölümünde halk hikâyeleri, atasözleri ve deyimler, dualar vs. gibi pek çok unsurun hem terim olarak kullanımı işlenmiş hem de bunlara ait metin örnekleri tespit edilmiştir. Halk bilimi alanında yer alan geçiş dönemlerinde ise; doğum ile ilgili unsurlar, ölüm, giyim- kuşam vs. dair pek çok unsura yer verilmiştir. Yapılan araştırma neticesinde Bekir Yıldız'ın incelenen eserlerinin kültürel unsurlar açısından oldukça zengin olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Halk Bilimi, Halk Edebiyatı, Folklorik Öğeler, Bekir Yıldız.

ABSTRACT

MASTER'S THESIS

ELEMENTS OF FOLKLORE IN BEKIR YILDIZ'S NOVELS AND STORIES

Fatih SAMUK

Thesis Advisor: Assoc. Prof. Canser KARDAŞ

2024, Page: 162

The term "folk" refers to a group of people living in a specific geographical area who share common cultural characteristics. Folklore studies, on the other hand, is a field of study that examines the traditions, beliefs, music, architecture, literature, and other cultural elements created by this community through various methods. Additionally, folklore studies aim to understand the cultural heritage passed down from generation to generation by analyzing the folklore of the people. Within folklore studies, folk literature is considered a part of this cultural heritage and encompasses the realm where the emotions and thoughts of the people are reflected through oral or written works. This literary genre includes various forms of expression such as folk tales, epics, folk songs, proverbs, and sayings, often originating from anonymous sources and primarily transmitted through oral tradition. Elements of folklore studies and folk literature are frequently utilized in literary works such as novels and short stories. Artists enrich the societal and cultural fabric by integrating these cultural elements into their works. Thus, folklore studies and folk literature serve as important tools for understanding the depth and societal context of literary works. In this context, this study examines the elements of folklore studies and folk literature found in the works of Bekir Yıldız through document analysis technique. The identified elements are categorized under separate headings. In the section on folk literature, various products such as folk tales, proverbs, and sayings, as well as their textual examples, are identified. In the section on folklore studies, a wide range of elements, from transitional periods to aspects related to birth, death, clothing, etc., are discussed. The research findings indicate that Bekir Yıldız's examined works are rich in cultural elements.

Key Words: Folklore Studies, Folk Literature, Folkloric Elements, Bekir Yıldız.

ÖN SÖZ

Edebiyat, insanın ruhunu besleyen, düşüncelerini şekillendiren ve hayal gücünü genişleten muazzam bir hazinedir. Kelimelerle dans eden yazarlar, okuyucuları farklı dünyalara taşıyan sihirbazlardır. Bu sebeple, edebiyatın büyüüne kapılmış biri olarak, bu çalışmayı hazırlamak benim için büyük bir keyifti. Bu çalışmada, Türk edebiyatının değerli kalemlerinden biri olan Bekir Yıldız'ın eserlerine odaklanılmıştır. Yıldız'ın roman ve öykülerinde gözlemlenen halk edebiyatı ve halk bilimi unsurlarını incelemek benim için büyük bir zevkti ve edebiyatın derin hazinelerini keşfetme fırsatı buldum. Yıldız'ın eserlerindeki derinlik, insanın yaşamını ve kültürünü anlama arzusunu beslerken, halk edebiyatının ve halk biliminin önemini bir kez daha vurgulamıştır.

Çalışmam sırasında bana destek olan, bilgilerini benimle paylaşarak çalışmanın bilimsel bir eser olmasında yardımcı olan değerli danışman hocam Doç. Dr. Canser KARDAŞ' a ve bu süreçte bana moral ve destek veren dostlarıma ve aileme de teşekkürü bir borç bilirim. Umarım bu çalışma, edebiyatseverleri Yıldız'ın eserlerini keşfetme ve edebiyat dünyasının büyüü atmosferine dalmaya teşvik eder.

Muş-2024

Fatih SAMUK

KISALTMALAR DİZİNİ

A.S.	: Aile Savaşları
B.T.	: Beyaz Türkü
D.	: Darbe
E.Ş.	: Evlilik Şirketi
H.K.	: Halkalı Köle
K.V.	: Kara Vagon
M.İ.	: Mahşerin İnsanları
R.A.	: Reşo Ağa
VZVİVK	: Ve Zalim Ve İnanmış Ve Kerbela
T.A.	: Türkler Almanya'da
S	: Sayı
s.	: Sayfa
TDK	: Türk Dil Kurumu
vb.	: Ve başkası ve başkaları ve benzeri
vd.	: Ve diğerleri

RESİMLER DİZİNİ

Resim 1.1. Türkler Almanya'da.....	13
Resim 1.2. Halkalı Köle.....	14
Resim 1.3. Aile Savaşları.....	15
Resim 1.4. Kerbela.....	16
Resim 1.5. Darbe.....	17
Resim 1.6. Reşo Ağa.....	18
Resim 1.7. Kara Vagon.....	20
Resim 1.8. Evlilik Şirketi.....	21
Resim 1.9. Beyaz Türkü.....	23
Resim 1.10. Mahşerin İnsanları.....	24

GİRİŞ

Halk, bir ülkenin sınırları içinde aynı dili konuşan, benzer yaşam tarzlarına sahip ortak bir tarihe ve kültürel mirasa sahip olan büyük topluluktur. Toplumsal bir varlık olan insan doğumundan ölümüne kadar geçen süreçte başka insanlarla çeşitli alanlarda ortaklaşa hareket ederek, paylaşımlarda bulunur ve birlikte bir yaşam sürdürür. Birlikte yaşam sürdürme ihtiyacı, giyimden beslenmeye, eğlenceden inanca kadar geniş bir yelpazedeki alanlarda ortak bir yaşamın oluşmasına zemin hazırlar. Aynı zamanda duygularını ve düşüncelerini ifade etmek mutluluklarından kederlerine kadar çeşitli duyguları paylaşmak için şiir, müzik, dans ve oyun gibi araçlardan faydalanırlar. Bu unsurlar, zamanla gelenekler, görenekler ve kültürel değerler olarak adlandırılan kavramları oluşturulmasına yardımcı olur (Artun, 2014: 223). Bununla birlikte halk bilimi, geçmişten günümüze uzanan kültürel birikimin köprüsü olarak işlev görerek, hem yöresel hem de evrensel düzeyde anlam taşır (Aça, 2010: 20). Halk bilimi, birçok farklı alana ilişkin bağlantılar kurar. Bu alanlar arasında edebiyat, sosyoloji, psikoloji, tıp, hukuk, mimari gibi pek çok alana dokunur.

Halk biliminin dokunduğu bir dal olan “Halk edebiyatı” ise, halk biliminin önemli bir bileşenidir ve çeşitli edebi eserleri derleyip inceleyen, yorumlayan bir disiplindir. Halk edebiyatı, âşık edebiyatı ürünleri, eski Türk destanları, mitoloji, efsaneler, masallar, fıkralar, bilmece, türküler gibi çeşitli edebi türleri içerir. Bu eserler, anonim veya belirli bir sahibe ait olabilir ve kendine özgü metotlarla incelenir (Aslan, 2017: 1-2). Halk edebiyatı, içerik ve şekil özelliklerine göre anonim, âşık edebiyatı ve tekke-tasavvuf edebiyatı olmak üzere üç ana bölüme ayrılır. Bu bölümler, farklı kültürel ve dini arka planlardan gelen eserleri içerir ve her biri kendine özgü birer araştırma alanı sunar. Halk edebiyatı, bu zengin mirası derinlemesine inceleyerek halkın düşünsel ve duygusal dünyasını anlamak ve değerlendirmek için önemli bir kaynak sağlar (Çobanoğlu, 2018: 3).

İnsanlar, doğumdan ölüme kadar bir arada yaşarlar ve bu birliktelik, giyimden beslenmeye, eğlenceden inanca kadar pek çok alanda ortak bir hayat sürmeyi gerektirir. Birlikte yaşama ihtiyacı, insanları duygularını ifade etmek veya deneyimlerini paylaşmak için çeşitli sanat ve kültürel etkinliklere yönlendirir. Şiir, müzik, dans, oyun gibi unsurlar, insanların duygu ve düşüncelerini ifade etmelerini sağlar ve zamanla

toplumun gelenek ve göreneklerini oluşturur. Gelenek ve görenek unsurlarını da kapsayan bir bilim dalı olan halk edebiyatı ve halk bilimi, halkın sesini duyurarak, onların düşünce yapısını, inançlarını ve yaşam biçimlerini anlamaya ve değer vermeye çalışır. Bu yönleriyle de kültürel çeşitliliğin ve insanın yaratıcılığının önemli birer aracıdır (Artun, 2014: 223).

Halk, halk bilimi ve halk edebiyatı, insanlığın derin köklerini ve kültürel zenginliklerini yansıtan yaşayan bir mirastır. Bu konuyu incelememizin öncelikli nedeni, halkın olduğu her alanda halk bilimin olması ve bu değerlerin yazıya dökülmesiyle halk edebiyatı kavramının meydana gelmesidir. Bu çalışmada amaç geçmişten gelen kültürel mirası korumak, anlamak ve gelecek nesillere aktarmak hepsinden önemlisi ise kültürel meşale görevi üstlenmektir.

“İnsanı, insana anlatmaktan utandığım için yazamıyorum.” Sözünün sahibi olan Bekir Yıldız, yazdığı eserlerde gözlem gücünden faydalanarak sosyal meseleleri, Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinin sorunlarını gerçekçi ve yalın bir dil ile ifade etmeye çalışmıştır. Yazdığı eserlerde halk kültürünü ve halkın yaşamından derlenen öyküleri titizlikle işlemiştir. Aynı zamanda Türk halkının zengin kültürel mirasını aydınlatma yolunda önemli katkılarda bulunmuştur. Bekir Yıldız'ın eserleri, sadece edebi birer metin olmanın ötesinde, Türk halkının düşünce yapısını, inançlarını ve yaşam biçimini yansıtarak onların sesini duyurmayı amaçlamıştır.

Çalışmanın Konusu

Bilimsel bir çalışmanın ana basamağını çalışmanın konusu belirler. Nitekim çalışmaya başlamadan önce araştırmacının yapacağı ilk iş “ Neyi araştıracağım?” sorusudur. Araştırmacının bu soruya verdiği cevap ise; çalışmasının konusunu, sınırlılığını, ana başlıklarını, alt başlıklarını kısacası çalışmasının çerçevesini oluşturur. Biz de çalışmamızın ilk basamağı olan çalışma konusunu, Bekir Yıldız'ın eserlerinde yer alan halk bilimi ve halk edebiyatı unsurlarının belirlenmesi olarak seçtik.

Halk bilimi, insanların yaşadıkları çevreyi derinlemesine anlamalarını, yorumlamalarını ve değerlendirmelerini sağlayarak toplumun temel düşünce, duygu ve sezgisel özelliklerini kavramalarına yardımcı olur. Bu disiplin, halk yaşamının temel dinamiklerini, geleneklerini, tutum ve davranışlarını, sanatsal yeteneklerini, sevgi ve

tercihlerini titizlikle inceleyerek ulusal kültürün doğru bir şekilde analiz edilmesine ve yorumlanmasına önemli katkılar sunar (Artun, 2008: 1).

Türk halk edebiyatı alanındaki araştırmaların kaynağını “ halk” meydana getirir. Halkın yaşantısı, örf ve adetleri, ortaya koydukları kültür mirasları yüzyıllardır araştırmacıların dikkatini çekmiştir (Ekici, 2007: 6). Bununla beraber toplumun kültürel değerleri yazılı ve sözel ortamlarda varlıklarını devam ettirirler. Bundan dolayı sözel ve yazılı kaynaklar, toplumun kültür öğelerini barındırır. İçinde yetiştiği toplumun kültürel değerlerine sahip olan yazarın, edindiği kültür unsurlarını yansıttığı hikâye ve roman gibi yazılı kaynaklar, kültürün tespit edilmesinde önemli veriler sunmaktadır.

Bu sebeple, araştırmamızın odak noktası olarak "Bekir Yıldız'ın roman ve öykülerinde Halk Edebiyatı ve Halk Bilimi Unsurlarının Tespiti" seçilmiştir. Dolayısıyla, bu çalışmanın konusu olarak, eserlerinde sürekli olarak halkı konu alan yazarın eserlerinde halk bilimi ve halk edebiyatı unsurlarını incelemeye karar verdik.

Çalışmanın Amacı

Edebiyat, toplumsal gerçeklikleri yansıtan bir sanat dalıdır. Roman, hikâye gibi anlatı türleri, halkın kültürel değerlerini, halk bilimini ve halk edebiyatını kapsayan geniş bir yelpazeye sahiptir. Ancak, bu unsurlar zamana bağlı olarak değişebilir veya daha kötüsü zamana yenik düşerek kaybolabilir. Halkın sözcüsü olan sanatçılar, toplumun sesi olarak, eserlerinde kültürel değerlere vurgu yaparak bu kayboluşu önlemeye çalışırlar. Araştırmacılar, sanatçıların eserlerinde atasözleri, masallar, türküler, efsaneler gibi kültürel öğeleri bilinçli veya bilinçsizce eserlerinde yer verdiklerini ifade etmektedirler. Bu sayede, kültürel unsurların unutulması veya kaybolması engellenmektedir.

Bu çalışmada amaç, geleneğin modern edebiyata etkisi göz önüne alındığında, taşradan beslenen bir yazar olan Bekir Yıldız antropolojik, folklorik ve sosyolojik unsurlar açısından oldukça zengin öyküler ve romanları kaleme aldığı görülmektedir. Bu bağlamda Türk toplumuna ait halk bilimi ve halk edebiyatı unsurları tekrar gün yüzüne çıkacak, gelecek nesillere sanatçının eserleri tavsiye edilerek bu önemli değerlerin bilinip öğrenilmesi sağlanacaktır.

Çalışmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları

Bekir Yıldız, yazarlık hayatına beş roman, on dört öykü, üç röportaj, bir deneme ve dört çocuk kitabı sığdırmıştır. Çalışmamız kapsamında ise yazara ait çocuk kitapları hariç diğer bütün eserler incelenmiş olup beş adet hikâye olan, “ Reşo Ağa, Kara Vagon, Evlilik Şirketi, Beyaz Türkü, Mahşerin İnsanları” ve beş adet romanı “ Halkalı Köle, Aile Savaşları, Türkler Almanya’da”, “ Ve Zalim ve İnanış ve Kerbela”, “ Darbe” eserleri ile sınırlandırılmıştır. Toplamda on adet eserin çalışmaya eklenmesinin sebebi ise yazar tarafından halk bilimi ve halk edebiyatı unsurlarının bu eserlerde daha fazla işlenmiş olmasıdır.

Çalışmanın Yöntemi

Çalışma yöntemi, çalışmanın araştırmacıya yol göstermesi ve amacına uygun yapılması amacıyla araştırmaya yardımcı olur (Yıldırım ve Şimşek, 2018: 67). Bu çalışmada tarama modeli, doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır.

Tarama modeli, geçmiş veya mevcut bir durumu olduğu gibi tanımlamayı amaçlayan bir araştırma yaklaşımıdır (Karasar, 2008: 77). Doküman incelemesi, incelenen olgularla ilgili bilgi içeren yazılı materyallerin analiz edilmesidir (Şimşek ve Yıldırım, 2018: 189). Betimsel analiz, çeşitli veri toplama yöntemleri kullanılarak elde edilen verilerin belirlenmiş temalara göre özetlenmesini ve yorumlanmasını içeren bir nitel veri analiz türüdür ve bu analiz türünde temel amaç, elde edilen bulguları özetlemek ve yorumlamak suretiyle okuyucuya sunmayı hedeflemektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2018: 239). Bu bağlamda, bu araştırma sırasında öncelikle benzer konulardaki literatür taranmış ve yazarın hayatı ve edebi kişiliği hakkında bilgi toplanmıştır. Halk bilimi ve halk edebiyatıyla ilgili mevcut araştırmalar incelendikten sonra, yazarın elde edilen on eser halk bilimi ve halk edebiyatı unsurlarının varlığı açısından taranmıştır. Elde edilen veriler halk bilimi ve halk edebiyatı başlığı altında gruplandırılarak nasıl kullanıldığına dair örnekler verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

BEKİR YILDIZ'IN HAYATI, SANATI, ESERLERİ

1.1. HAYATI

*"Her insan bir kitaptır; kimisi başından sonuna kadar okunur,
kiminin ise sadece kapak görseline bakılır."*

Bekir Yıldız, 3 Mart 1933 tarihinde Şanlıurfa'da dünyaya geldi. Kendisi, polis memuru Şükrü Bey ile Hatice Hanım'ın dördüncü çocuğudur. Yıldız'ın babasının memur olmasından dolayı, çocukluğunda Anadolu'nun birçok şehrinde yaşama imkânı bulmuştur. Henüz bir yaşında iken, ailesi önce Şanlıurfa'dan Van'a bir yıl sonra ise Kastamonu'ya göç etmiştir. Bu şehirlerarasındaki değişimler, genç Yıldız'ın çocukluk yıllarını çeşitli kültürel ve coğrafi bağlamlarda geçirmesine neden olmuştur. 1941 yılında ilköğrenimine Kastamonu'da başlayan Yıldız, burada temel eğitimini almış ve bilgi birikimini oluşturmuştur. Ancak, babasının mesleki taahhütleri gereği, aileleri Nizip'e taşınma kararı almıştır. Bu durum, genç Yıldız'ın eğitimine Nizip'te devam etmesine neden olmuştur.

1944 yılında, ağabeyinin eğitimine destek olabilmek adına annesi ve kardeşleriyle birlikte Şanlıurfa'ya dönmek zorunda kalmış, on iki yaşındayken, Nizip'te zorlu bir hayat süren dayısının yanına gönderilmiş ve burada ağalık sistemini yakından tanıma fırsatı bulmuştur.

1946 yılında, sanatsal yeteneklerini geliştirmek amacıyla Adana Sanat Enstitüsü'ne kaydolmuştur. Üç yıl boyunca bu enstitüde eğitim almış ve burada edindiği bilgi ve deneyimler, sanat yolculuğunun temelini oluşturmuştur. Bu dönemdeki eğitimi, hem sanat dünyasına olan tutkusunu güçlendirmiş hem de kişisel gelişimine katkı sağlamıştır. Adana Sanat Enstitüsü, Yıldız'ın sanatsal yeteneklerini daha da ileri taşıyan bir platform olmuştur. Ağabeyinin eğitimi sebebiyle 1950 yılında İstanbul'a taşınmak zorunda kalan Yıldız ailesi bu dönemde, Bekir Yıldız'ın aile bütçesine katkı sağlamak amacıyla çeşitli fabrikalarda ve atölyelerde çalışmasına sebep olmuştur. Yıldız, Mersin ve İstanbul'da devam ettiği Enstitü eğitimini tamamladıktan sonra, 1951 yılında Matbaacılık Yüksek Okulu'na kaydolmuştur. Eğitimi süresince, çeşitli işlerde çalışarak hem maddi katkı sağlamış hem de kendini geliştirmeye devam etmiştir.

Askerlik görevine 1957 yılında Eskişehir'de başlayan Yıldız, askerlik yıllarında tanıştığı Güler Hanım'la aynı yıl evlenerek 1958'de kızları Vildan, 1959'da ise oğulları Yüce dünyaya gelmiştir. Dizgi operatörlüğü öğretmenliği gibi çeşitli işlerde çalışarak ailesini geçindirmiş, ancak, 1962 yılına kadar zor günler geçiren yazar daha fazla dayanamayarak Almanya'ya işçi olarak göç etmiştir. Ancak Almanya'ya gittikten kısa bir süre sonra, ailesini -eşi, kızı Vildan'ı ve oğlu Yüce'yi- yanına getirtmeye karar vermiştir. Heidelberg'deki bir matbaa makineleri fabrikasına meydancı olarak çalışan Yıldız, burada bir süre boyunca malzeme istif ve dağıtım görevlerini üstlenmiş, iki diplomasına rağmen, matbaacılık alanında değil de meydancı olarak işe başlaması, Yıldız'ı hayal kırıklığına uğratmıştır. Ancak, 1964 yılında fabrikada montajcı olarak çalışmaya başlamıştır. Yıldız, çalıştığı fabrikadaki bant sisteminden ve işçilerin makine karşısında köleleştirildiği düzenden hoşnut değildir. Türklerin Almanya'daki durumuyla ilgili yaptığı analizlerde, Yıldız sık sık bant sisteminin etkilerini, işçilerin nasıl köleleştirildiğini ve bu durumdan duyduğu rahatsızlığı dile getirmiştir. Bununla birlikte Yıldız, kendisini sömürülen bir topluluğun temsilcisi olarak görür ve bu bağlamda, Kunta Kinte'ye¹ benzetir (Yıldız, 2006: 1).

Çalışma hayatına kısa bir süre tercümanlık yaparak da devam ettiren yazar, 1966 yılında matbaa makinesi için gerekli parayı biriktirerek, Kunta Kinte lakabını kazanarak istediği matbaa makinesini almış ve ailesiyle birlikte Türkiye'ye kesin dönüş yapmıştır. Ancak, Almanya'dan getirdiği bu makine kısa süre içinde işlevselliğini kaybetmiştir; çünkü teknolojinin gelişmesiyle baskı ve dizgi makineleri daha modern hale gelmiştir. 1966 yılı içinde Asya Matbaası'nı kurmasına rağmen, çeşitli maddi sıkıntılar nedeniyle Yıldız, matbaayı istediği şekilde işletme imkânına sahip olamamıştır. Almanya'da geçirdiği zorlu dört yılın ardından Türkiye'ye döndüğünde, yaşadıklarını yazmaya karar vermiş ve böylece yaşamının geri kalanında sürececek olan yazın kariyerine adım atmıştır (Koçak, 2018: 21- 23).

---

¹ **Kunta Kinte**, Alex Haley'nin "Roots" (Kökler) adlı eserinde, Gambiyalı bir Afrikalı genç olarak Amerika'ya köle olarak getirilen ve kölelik sisteminin acımasızlığına karşı direnen bir karakterdir. Kunta Kinte, kölelik ve ırkçılık karşısındaki direnişi ve özgürlük arayışı ile sembolleşmiştir. **Bekir Yıldız**'ın Kunta Kinte'ye benzetilmesinin nedeni ise, Yıldız, eserlerinde işçi sınıfının ve göçmenlerin yaşadığı zorlukları, verdikleri mücadeleyi anlatır. Bu yönüyle, Kunta Kinte'nin kölelik sistemine karşı direnişi ile benzerlik gösterdiği gözlemlenmektedir.

1966 yılında İstanbul Nuruosmaniye'de Alfabe Matbaacılık'ı kurma fırsatını yakalamıştır. Bu yer, dönemin yazar ve aydınlarının sıkça ziyaret ettiği bir mekân haline gelmiştir. Matbaayı açtıktan sonra, Bekir Yıldız'ın yazın kariyeri de başlamış ve Türkler Almanya'da adını taşıyan ilk eserini kendi matbaasında basma fırsatını elde etmiştir. Edebiyatla olan bağı giderek güçlenen Bekir Yıldız, Almanya günlerinin ardından 1967 yılında ağabeyinin görev yeri olan Van'a yaptığı ziyaretin sonrasında yazılarının odak noktasını Anadolu'ya kaydırmış, özellikle çocukluk yıllarından kalan izlenimlerini hikâyeleştirmeye başlamıştır. Bu dönemin ürünlerinden biri olan 'Reşo Ağa' adlı öyküsü, Anadolu'nun ve özel olarak çocukluk yıllarının izlerini taşıyan önemli eserlerinden biridir (Yakut, 2006: 22).

Bekir Yıldız, Türkiye Yazarlar Sendikası'nın ilk Kurucular Kurulu üyelerinden biridir. Bu kurulda, Türkiye'nin tanınmış ve saygın edebiyatçılarından oluşan isimler de yer almaktadır. Yaşar Kemal, Aziz Nesin, Adalet Ağaoğlu, Orhon Murat Arıburnu, Turgut Uyar, Adnan Özyalçınar, Tomris Uyar, Leyla Erbil, Nihat Behramoğlu, Ali Özgentürk gibi önemli isimler kurulun diğer üyelerindedir. İlk genel kurulda Yaşar Kemal genel başkan olarak seçilirken, Bekir Yıldız ikinci başkanlık görevine getirilmiştir. Kısa sürede büyük bir ilgi kazanarak takip edilen bir yazar haline gelen Bekir Yıldız, matbaacılık, yazarlık ve sendikal faaliyetleriyle o dönemde hem tanınan hem de çok okunan bir yazar olmuştur.

1979 yılında, ikinci eşi olan Oya Hanım'la tanışmış, bu tanışma, Bekir Yıldız'ın hayatında bir dönüm noktası olmuş ve bu süreçte ilk evliliğini sonlandırma kararı almıştır. Ancak, dört yıl süren boşanma davası sonucunda, altı kitabının yayın haklarını ilk eşine tazminat olarak vermek zorunda kalmıştır.

1982 yılında, uzun ve zorlu bir sürecin ardından ilk eşinden boşanan Bekir Yıldız, aynı yıl içinde Oya Hanım'la evlenmiştir. Bu dönemde matbaasını kapatma kararı alarak basım faaliyetlerine son vermiş ve ekonomik zorluklarla baş etmek zorunda kalmıştır. İhtilalin ardından ortaya çıkan siyasal ve sosyal atmosfere uyum sağlayamayan Yıldız, uzun bir süre küskünlük dönemi geçirmiştir. 1994 yılında, Can Yücel, Demirtaş Ceyhun ve Ataol Behramoğlu gibi isimlerle birlikte katıldığı Karadeniz gezisi sırasında, Varna, Rusya ve Tire'yi kapsayan bir seyahatte kalp spazmı geçirmiş, Silivri'deki evinde aniden

rahatsızlanan Bekir Yıldız, yaşadığı kalp krizi sonucunda 8 Ağustos 1998'de hayata veda etmiştir ve Karacaahmet Mezarlığı'na defnedilmiştir (Yakut, 2006: 22).

1.2. SANATI

Bekir Yıldız, edebiyat dünyasına ilk adımını 1951 yılında Tomurcuk adlı çocuk dergisinde yayımlanan öyküsü ile atmıştır. Daha sonraki yıllarda ise eserlerini Yeditepe, May, Halkın Dostları, Yeni a, Yazko Edebiyat gibi önemli edebiyat dergilerinde paylaşarak edebiyat camiasındaki varlığını sürdürmüştür.

Yazarın geniş kitlelere duyurduğu eseri, konularını Urfa ve çevresinden alan öykülerle dolu olan Güneydoğu Anadolu insanının yaşamını, bölgenin zengin töre ve geleneklerini, ağa-köylü ilişkilerini, yörede yaygın olan kaçakçılık ve kan davası gibi derin konuları ustalıkla işlemiştir (Özer, 2007: 118).

Yazarın eserlerindeki bir diğer önemli tema ise, Almanya'da yaşayan Türklerin toplumla uyumsuzluğu ve iç çatışmaları olmuştur. Bu temayı en çok işlediği eserlerinden biri olan 'Türkler Almanya'da adlı romanda, ana karakter Yücel, yazarın kendi biyografik özelliklerini taşımaktadır. Roman, kuruluş ve anlatım basitliklerine rağmen, çarpıcı gözlemleri ve eleştirel yaklaşımı ile dikkat çekici bir eserdir. Bekir Yıldız, Almanya'da işçi göçünün ortaya çıkardığı sorunlara erken tarihlerde dikkat çekmesi açısından Türk romanında özel bir konuma sahip olmuştur.

Halkalı Köle adlı eserinde yazar, kendi yaşam deneyimlerinden ilham alarak evlilik kurumunu incelemiştir. Bu eserinde sadece kişisel bir deneyim sunmakla kalmamış, aynı zamanda evlilik ve ilişkilerin genel dinamiklerine de derinlemesine bakmıştır. Bekir Yıldız'ın eserleri, zengin edebi çeşitliliği ve derin anlatımı ile okuyuculara geniş bir dünya sunmuştur.

Edebiyat yazın alanında çeşitli ödüller kazanan yazar, 1968 yılında 'Kara Vagon' adlı eseri ile May Edebiyat Ödülü'nü almış, 1971 yılında ise 'Kaçakçı Şahan' adlı eseri ile Sait Faik Hikâye Armağanı'na layık görülmüştür. Yıldız, 1991 yılında gerçekleştirdiği 'Allah'ın Gölgesinde Koşanlar' adlı röportajı ile Yunus Nadi Röportaj Ödülü'ne değer bulunmuş; ayrıca 1990 yılında kaleme aldığı 'Darbe' romanıyla da Milliyet Yayınları Roman Ödülü'nü kazanmıştır (Baskak 2008: 1-5; Yıldız 2006: 1).

Yıldız, eserlerinde toplumcu bir edebiyat anlayışını benimseyen bir yazar olarak öne çıkmıştır. Onun tercihi sade, anlaşılır ve doğrudan bir anlatıma dayanır. Yıldız, toplumsal gerçekçiliği benimser ve eserlerinde gerçekliği olduğu gibi her türlü süslemeden arındırılmış bir dille aktarma arzusunu taşır.

Dilinde sanatsal detaylardan kaçınan Yıldız, eserlerinde gerçekliğe odaklanmış ve dolaysız bir üslup kullanmış; karakterleri, yaşanmışlıklara ve gerçekliğe dayalı olarak şekillendirmiştir. Bu karakterler; idealist tavırlardan uzak, hayatın zorluklarını tecrübe etmiş bireylerden oluşmaktadır. Yıldız'ın bu tercihi, okuyucuda duyarlılık oluşturma amacını taşımaktadır. Yazar, kahramanlarını sıradan insanlar olarak sunarak eserlerinde toplumsal olayları ve sorunları etkili bir şekilde yansıtmayı başarmıştır. Bekir Yıldız'ın eserleri, sadece edebi bir tatmin sağlamakla kalmaz; aynı zamanda okurlarda toplumsal konulara duyarlılık oluşturmaya da sağlar. Yazar, kahramanlarını konuşurken de gerçekçi bir tutum sergileyerek karakterlerini kendi ağız özelliklerine uygun bir şekilde ifade etmiştir. Özellikle Güneydoğu temalı eserlerinde, bölgenin kültürüne ve diline odaklanarak yerel söyleyışlere sıkça yer vermiştir. Aynı zamanda Yıldız'ın eserleri sadece hikâyelerin kendisiyle değil, aynı zamanda dilin ve anlatımın etkili kullanımıyla da okurlara zengin bir deneyim sunmuştur (Çoban, 2023: 24). Almanya'ya göç etmesinin ardından gurbetçi halkın sesi olan yazar, "Almanya Ekmeği" eseriyle dikkatleri üzerine çekmeyi başarmıştır.

1.3. ESERLERİ

Bekir Yıldız'ın kaleminden dökülen her cümle Anadolu'nun gizli hazinelerini içinde barındıran birer inci taneleridir. Çünkü yazarın dokunduğu her satır, okuyucularını derin düşüncelere sevk ederken Anadolu'nun sıcak topraklarında saklı hikâyeler ile onları büyüler ve eserin içine hapseder. Romanlarından hikâyelerine, röportajlarından çocuk kitaplarına kadar geniş bir yelpaze sunan yazar, edebiyat dünyasında unutulmaz izler bırakmıştır. Bu eserler, sadece bir metin değil, aynı zamanda Anadolu halkının evrensel duygularını ve kültürel zenginliklerini yansıtan birer hazinedir.

1.3.1. Hikâyeleri

Bulunduğu dönem içerisinde toplumcu gerçekçi bir yaklaşımı benimseyen Bekir Yıldız, özellikle çocukluğunun geçtiği bölgeleri ve 1960'lı yıllarda ülkemizden

Almanya'ya göç eden Türk işçilerin yaşadığı zorlukları ve gurbet hayatının getirdiği sorunları kaleme almıştır. Çevresini çok iyi gözlemleyen yazar, bunu kusursuz bir şekilde hikâyelerine aktardığı gözlemlenmektedir ki bundan dolayı eserlerinde halk bilimi unsurlarına sık sık değinmiştir. Yazın hayatında on adet eser sığdıran yazarın hikâyeleri ve yayım tarihlerine aşağıda yer verilmiştir.

- Reşo Ağa (1968).
- Kara Vagon (1968) Yazar 1969'da May Edebiyat Ödülünü almıştır.
- Kaçakçı Şahan (1970) eseri ile 1971'de Sait Faik Hikâye Armağanını kazanmıştır.
- Sahipsizler (1971).
- Evlilik Şirketi (1972).
- Beyaz Türkü (1973).
- Alman Ekmeği (1974).
- Dünyadan Bir Atlı Geçti (1975).
- Demir Bebek (1977).
- Mahşerin İnsanları (1982).
- Bozkır Gelini (1985).

1.3.2. Romanları

Türk edebiyatının zengin dokusunda önemli bir yer edinen Bekir Yıldız, kendine özgü üslubu ve derin anlatımıyla okuyucu adeta yazdığı romanların içine çekerek, okuyucuyu sanki kendi çocukluğunun geçtiği yerlere veya Almanya' da Türklerin yaşadığı sorunlara dâhil ederek okuyucuya yaşamışlık hissi verir. Yıldız'ın yazdığı romanlar Türk edebiyatının özgün mirasına değerli katkılar sunan birer hazinedir. Yazın hayatında beş adet eser sığdıran yazarın romanları ve yayım tarihlerine aşağıda yer verilmiştir.

- Türkler Almanya'da (1966).
- Halkalı Köle (1980).
- Aile Savaşları (1984).

- Ve Zalim ve İnanmış Kербela (1986).
- Darbe (1989) 1990’da Milliyet Yayınları Roman Ödülü almıştır.

1.3.3. Çocuk Kitapları

Kaleminin güçlü ve yazın yelpazesinin geniş olduğu çocuk edebiyatı alanında dahi eserler vermesinden belli olan yazar, Türk edebiyatında çocukların dünyasına ışık tutan değerli yazarlar arasında yer almaktadır. Çocuk kitaplarında daha çok kendi çocukluğundan yola çıkarak çevresinde gelişen olayları kaleme alan Yıldız’ın kitapları kök değerler bakımından da oldukça ustaca ele alınmıştır. Yazın hayatında üç adet eser sığdıran yazarın çocuk kitapları ve yayım tarihlerine aşağıda yer verilmiştir.

- Arılar Ordusu (1981).
- Ölümsüz Kavak (1981).
- Şahinler Vadisi (1981).

1.3.4. Röportajları

Türk edebiyatında “ Edebi Röportaj” alanının hakkını veren Bekir Yıldız edebiyat ve röportaj ikilisini bir araya ustaca getiren nadir kalemlerden birdir. Röportajları konularını daha çok Almanya’da geçirdiği süreçte ve Türkiye’ye dönen Almancılar hakkında kaleme alan usta yazarın bu alanında hakkını verdiği inkâr edilemez. Yazın hayatında beş adet eser sığdıran yazarın röportajları ve yayım tarihlerine aşağıda yer verilmiştir.

- Harran (1972).
- İnsan Posası (1976).
- Yaman Göç (1984).
- Yargılayan Zaman İçinden (1984).
- Allah’ın Gölgesine Koşanlar (1991) ile Yunus Nadi Röportaj Ödülü almıştır.

1.4. ROMAN VE ÖYKÜ ÖZETLERİ

Türk edebiyatının yıldızı parlayan ve çeşitli ödüllere sahip olan usta kalemin eserlerine yukarıda kısaca değinilmiştir. Bu kısımda ise çalışmamız kapsamında yer alan eser özetlerine yer verilecektir.

1.4.1. Türkler Almanya’da

“Türkler Almanya’da” adlı roman, Bekir Yıldız’ın 1962 – 1966 yılları arasında Almanya’da kaldığı süre zarfında kaleme almış ve 1966 yılında yayınlanmıştır. Bekir Yıldız esere Almanya’ya göç eden insanların insanın tükenmişliğinden dolayı göç edişini ve bu serüvenin Sirkeci’den başlayan yurttan kaçış olarak nitelendiren tarihî seyrini anlatarak başlar. Romanda ele alınan konular arasında 1960’lı yıllardan itibaren Türkiye’den Almanya’ya yoğun bir işçi göçünün yaşanmasıyla devam eder ve bu göç dalgası, Almanya’da Türk topluluğunun temelini oluşturur. Yıldız, bu göç sürecinin ekonomik, sosyal ve kültürel etkilerini detaylı bir şekilde analiz ederek kaleme almıştır.

Romanın başkahramanı Yüce’nin matbaa makinesi almak için Almanya’ya “göç” edişi ile devam eden eser Almanya’da yaşayan Türk göçmenlerinin sosyal, ekonomik ve kültürel yaşamlarını ele almaktadır. Almanya’da yaşadığı zorlukları “ Alman cehennemi” şeklinde dile getiren yazar gurbette çektiği zorlukları, insanlıktan çıkarak fabrikada bulunan makinelere bağlamaktadır.

Roman, Almanya’da Türklerin yerleşim düzenini ve toplumsal yapılarını da ele alır. Türk göçmenler genellikle büyük şehirlerde yoğunlaşmıştır ve kendi toplulukları içinde yakın dostluklar kurarak yaşamlarını sürdürmüşlerdir. Özellikle başkahraman Yüce’nin yakın dostu Garip ile sohbetleri romana ayrı bir değer katılmasına sebep olmuştur. Yüce ve Garib’in sohbetleri arasında ikinci ve üçüncü kuşak Türk göçmenlerin entegrasyon çabaları ve Alman toplumuna adaptasyonu da yer almaktadır.

Yazar, Almanya’daki Türk topluluğunun kültürel kimliğini ve dini yaşamını da ele almaktadır. Türk göçmenler, kendi kültürlerini ve geleneklerini Almanya’da yaşatmaya çalışmışlardır. Ancak bu süreçte, Almanya’nın çok kültürlü yapısına uyum sağlama çabaları da gözlemlenmiştir. Özellikle Almanya’ya göç eden kadınların bir süre sonra pantolon ve spor kıyafetler giyinişini eleştiren yazar bu kültürel etkileşimi ve çatışmayı detaylı bir şekilde analiz eder.

Ekonomik açıdan, Almanya’daki Türk göçmenlerin durumunu da ele alan eser, iş piyasasına entegrasyon süreçlerini inceler. Türk göçmenler genellikle düşük vasıflı işlerde çalışmış ve ekonomik açıdan dezavantajlı konumda olmuşlardır. Ancak zamanla, eğitim ve meslek edinme fırsatlarına erişimde artış gözlemlenmiştir ve roman Yüce’nin yakın dostu Garib’in ölümü ve karısı çocuklarını alıp Türkiye’ye dönmesiyle son bulur.

Resim 1.1. Türkler Almanya'da

1.4.2. Halkalı Köle

"Halkalı Köle" adlı roman, Bekir Yıldız'ın eleştirel bakış açısını yansıtan ve otobiyografik unsurlar içeren bir eserdir. Roman, Avrupa'nın Güneydoğu Anadolu'nun perspektifiyle ele alınarak, insanî bir perspektife odaklanmıştır. Bekir Yıldız, geleneksel evlilik kurumunu acımasızca eleştirmiş ve evliliği bir tür kölelik olarak değerlendirmiştir. Roman, Fransız işgaliyle ilgili anlatılarla başlamış ve bir küçük kızın hikâyesiyle açılmıştır. Hikâye, köy kökenli iki insanın birbirlerine âşık olup evlenmelerini ve zamanla yaşadıkları değişimleri ele almıştır. Aynı zamanda yazar, maddi sıkıntıların, çocuk sahibi olmanın ve diğer dış etmenlerin, emekle kurulan evliliği zedeleyebileceğini vurgulamıştır. Öykünün başkahramanının,

Yirmi yıl boyunca koruduğumuz, dayanabildiğimiz ve geliştirdiğimiz bir ilişkinin kolayca sona erebileceğine kesinlikle inanmıyordu. Beni en çok üzen şey buydu aslında... Kendisini, evliliğin bir kurbanı olduğuna ve ölümsüz bir köleliğe mahkûm olduğuna o kadar inandırmıştı ki, onun için beyaz gelinlik ancak beyaz bir kefene dönüşebilirdi bu evde... (H.K./49).

Şeklinde ifade etmiştir. Bu sözler, evlilik ilişkisinin içsel dinamiklerini ve bireyin toplumsal beklentilerle olan çatışmasını vurgular. Ayrıca kadının evlilik içindeki rolünün ve algısının nasıl şekillendiğini gösterir.

Bekir Yıldız'ın bu eserinde kendi yaşam öyküsünden izler taşımaktadır. Roman, çiftlerin zamanla "halkalı bir köle" ye dönüşmesini, evliliğin zorlukları ve değişimleri üzerinden okuyucularına aktarmıştır. Yazar, içsel bir inançsızlıkla karşılaşarak eşinin evliliğin bir kurbanı olduğuna ve ölümsüz köleliğine inandığına dair duygularını ifade etmektedir.

Resim 1.2. Halkalı Köle

1.4.3. Aile Savaşları

“Aile Savaşları” adlı romanda yazar, annesinin ölümünü, iki evliliğinin başlangıcını ve bitişini kaleme almıştır. Yıldız romanda, annesinin ölümüne duyduğu derin üzüntüyü sonbaharda, *leylekleri annemle birlikte uğurlamıştık çöllere. Leyleklerin dönüşünü göremedi annem. Bir sabah ezanında, dualar alıp götürdü onu* sözleriyle başlayan roman ilk evliliğinin bitişini ve ardından ikinci evliliğinin başlangıcını, Yıldız’ın ikinci evliliği süresinde yaşadığı olayları konu edinmektedir. Yazar, okuyucuyu kendi hikâyesinin hikâyesinin içine çekerek aile ilişkilerinin karmaşıklığını ve içsel çatışmalarını ustalıkla işler.

Roman, aile içi dinamiklerin derinliklerine inerek insan ilişkilerinin kırılganlığını ve gücünü gözler önüne serer. Kendi kırılganlıklarını da dile getiren Yıldız, evliliğe bakış açısını ve günümüzde evliliklerin neden sonlandığını tüketim çılgınlığından ileri geldiğini dile getirmiştir. Şimdiki evlilikleri maddenin çekirdeği, atom bombası olarak nitelendirmiştir. Aslında iki evliliğine de çok değer veren yazar özellikle ikinci evliliğinin bitişinden duyduğu hüznü romanda etkileyici bir biçimde kaleme almıştır.

Yıldız aile içi çatışmaların ve iç hesaplaşmaları, okuyucuyu esere bağlayan başka bir unsurdur. Aile içi çatışmaların çoğunlukla çalışan kadınların evliliğe bakış açısını ve daha kısa sürdüğünü de ifade eder.

Yıldız bu romanında sadece kendi evlilik hayatını anlatmakla kalmaz bununla birlikte insan doğasının derinliklerine inerek evrensel bir mesaj sunar. İnsan ilişkilerinin

karmaşıklığına, aile bağlarının gücüne ve geçmişle olan hesaplaşmanın önemine dair derin düşüncelere yol açan bir eserdir.

Resim 1.3. Aile Savaşları

1.4.4. Ve Zalim ve İnanmış ve Kerbela

Bekir Yıldız'ın "Ve Zalim ve İnanmış ve Kerbela" adlı romanı Hz. Ali'nin öldürüşünden başlayarak tarihsel gelişim sürecini anlatmaktadır. Bu romanda Yıldız'ın hareket noktası, tarihin her döneminde toplumsal yapılanmada görülen zalim ile mazlumun çatışmasını roman üzerinden ifade etmiştir.

Yıldız, bu romanda halife oğulları Hasan ve Hüseyin mazlumu, Muaviye ile oğlu Yezit ise zalimi anlatmaktadır. Mazlumların gücü inanç, zalimin gücü kılıçtır. Bir yandan inanca dayalı birlik, öte yandan çıkarlara dayalı kulluk motifleri romanda sık sık yer almaktadır. Zalimin zulmüne boyun eğmeyen Hüseyin'in gerekçesi ise:

Her isteyen istediğine boyun eğerse, boyun eğdirirse, boyun eğmeyenlerin hali nice olacak? Sanılmasın ki, boyun eğmemek bir kibir işidir. Ben de boyun eğirim ama bilirim ki, zalimin önünde boyun eğersen, zalimlik azalacağını çoğalacaktır (V.Z.V.İ.K/110).

Yıldız bu romanda, dini inançların toplumsal yaşamdaki etkilerini ve bu inançların birey üzerindeki etkilerini inceler. Özellikle romanın soy sayfalarında Hüseyin'in öldürülme sahnesinde:

Otuz üç mızrakla, otuz dört Kılıç darbesi indirdiler. Ama o gene de, düştüğü kumlar üzerine kanı su gibi akarken, çırpınıp ayağa kalkmak

istiyordu. Bu sıra, güneş küskünleşip bir buluta girdi. Uzakta, kopan bir fırtınanın, ilk uğultuları doluyordu (V.Z.V.İ.V.K/ 140).

Yer alan kelimeleri, romanın dil ve üslup bakımından ne kadar zengin olduğunu açıkça belirtir. Bununla birlikte bütün romanda hakin olan yazarın güçlü betimlemeleri ve derin karakter analizleriyle birleşerek okuyucuya etkileyici bir roman okuma fırsatı sunar.

Resim 1.4. Kerbela

1.4.5. Darbe

Bekir Yıldız'ın edebi yolculuğunda önemli bir dönüm noktası olan "Darbe" adlı romanı, Türkiye'nin yakın tarihine ışık tutan ve toplumsal sancuları derinlemesine ele alan bir başyapıttır.

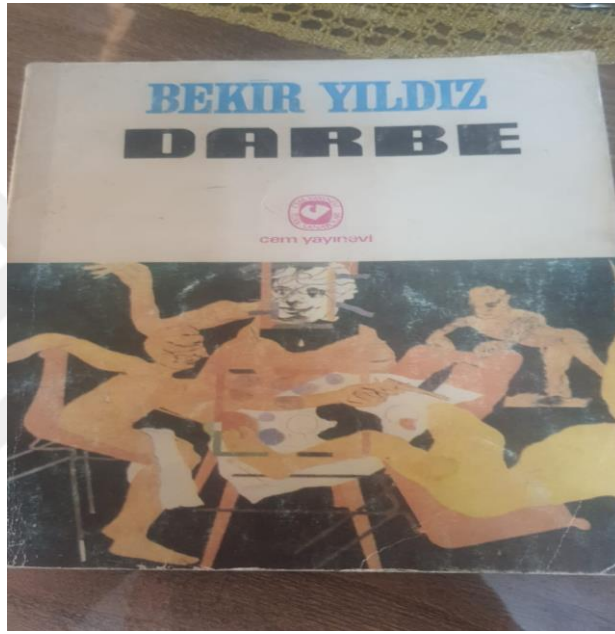
1980 askeri darbesinin gölgesinde geçen bu eser, sadece siyasi bir kırılmanın hikâyesini anlatmakla kalmaz, aynı zamanda bireyin ve toplumun yaşadığı derin psikolojik ve sosyolojik etkileri çarpıcı bir şekilde yansıtır. Roman, 12 Eylül 1980 darbesinin ardından yaşanan siyasi ve toplumsal değişimleri, bir ailenin hikâyesi üzerinden aktarır.

“Felç... Her şey felç ve karmakarışık... demokrasi felç. özgürlük daha bir felç. ya darbeler? tanklı tüfekli darbeler... cezaevleri, işkenceler...” (D. /33).

Ana karakterlerden biri olan Ahmet, darbenin etkileriyle birlikte kendi içsel sancularını da yaşayan bir figür olarak karşımıza çıkar. Darbenin getirdiği baskı ve kısıtlamalar altında yaşayan Ahmet, aynı zamanda kişisel travmalarıyla da mücadele etmek zorunda kalır.

Yıldız, bu karakter aracılığıyla darbenin birey üzerindeki psikolojik etkilerini derinlemesine işler ve okura insanın içsel dünyasındaki çatışmaları gösterir. Romanın diğer önemli karakterleri de benzer şekilde, darbenin toplumsal ve psikolojik etkilerini yansıtan figürlerdir. Toplumun farklı kesimlerinden gelen bu karakterler, darbenin yarattığı kaos ortamında kendi hayatlarıyla ve idealleriyle yüzleşmek zorunda kalır. Yıldız, bu karakterlerin hikâyelerini örüp, bir araya getirerek, darbenin toplumsal dokusu üzerindeki derin etkilerini gösterir.

Resim 1.5. Darbe

1.4.6. Reşo Ağa

Bekir Yıldız, edebiyatla kurduğu güçlü bağ ile yazın kariyerinde odak noktasını Anadolu'ya çevirmiş ve özellikle çocukluk yıllarından izler taşıyan eserler meydana getirmiştir. "Reşo Ağa" adlı eseri, bu Anadolu odaklı eserlerden biri olarak öne çıkmış, hikâye, Reşo Ağa'nın kızının kaçırılması ve ardından gelişen trajik olayları merkezine almıştır. Kızını kaçıran deveciyi öldürdükten sonra, geleneksel normlara göre Reşo Ağa, kızını da öldürmek zorunda kalır. Bu hikâye, geleneklerin ağılık sistemine nasıl etki ettiğini anlatarak, namus anlayışının toplum üzerindeki baskısını vurgular. Reşo Ağa, yaşadığı trajik olaylar neticesinde namusunu lekelediği düşüncesiyle kendi kızını öldürme kararıyla yüzleşir.

Yazar, Reşo Ağa'nın yaşadığı toplum içerisinde geleneklerin ağılık sistemini nasıl etkilediğini anlatarak, namus anlayışının toplum üzerindeki baskısını göstermiştir. Reşo Ağa'nın kızının kaçırılması, onun toplum içindeki itibarını kaybetmesine ve toplumdan soyutlanmasına neden olur. Bekir Yıldız'ın eseri, geleneksel normlar, ağılık sistemi ve toplumsal baskı gibi temaları işleyerek bu unsurların bireyler üzerindeki etkilerini derinlemesine ele alır.

Bekir Yıldız bu öyküde, törelerin buyrultularının ağılık sisteminin üzerinde yer aldığına şu sözlerle değinir:

“Reşo Ağa, hiçbir yere çıkamıyor, hiç kimseyle konuşamıyordu. Çünkü, [...] bir kız kaçtı mı, belanın bundan büyüğü olamazdı. .... Sokağa çıkılırsa, herkes başını çevirir, kimse selam vermezdi. Kahvede otursa, çevre boşalırirdi. Ha vebali olmuşsun, ha soyundan bir kız kaçmış...” (RA, 10) .

Bekir Yıldız'ın hayatı ile hikâyesi arasındaki paralellikler, yazarın eserlerinin derinliğini ve toplumsal eleştirilerini anlamamıza katkı sağlar. Yazarın eserleri, geleneksel normlar ve toplumsal baskı gibi evrensel temaları kişisel deneyimlerinden beslenerek işler. Bu da eserlerinin etkileyici ve düşündürücü bir derinliğe sahip olmasına olanak tanımıştır.

Resim 1.6. Reşo Ağa

1.4.7. Kara Vagon

1969 yılında yayımlanan "Kara Vagon," yazar Bekir Yıldız tarafından kaleme alınmış ve 1968 May Edebiyat Ödülü'nü kazanmış bir eserdir. Bu öykü, işsiz ve umutsuz bir topluluğun pamuk işçisi olarak Çukurova'ya gitme sürecini anlatarak geniş bir toplumsal panoramayı sunar. Halk, zorlu bir yolculuğa çıkar; kara tren, hayvanların indirilip vagonların temizlenmeden pamuk işçilerinin taşındığı bir araç olarak

kullanılmaktadır. Eser, bu zorlu seyahatin detaylarını ele alırken toplumun içinde bulunduğu çaresizliği vurgulamaktadır. Bu çaresizliğin en belirgin vurgulandığı noktayı ise Yıldız şekilde ifade etmiştir:

...Yaz sıcaklığında kapılar kapandığında, vagon içindeki pislik ve koku dayanılmaz hale gelir. Tuvalet olmadığı için insanların idrarı da rahatsız edici bir koku yaymaktadır. İnsanlar arasında bir anlaşma vardır: büyük abdest bozmak yasaktır. Ancak Anzavur Davut durumu dayanılmaz hale geldiği için bu kuralı çiğnemiştir. Bu sırada hamile Ayşe'nin doğum saati gelmiş ve kadınlar tarafından çevrili bir şekilde trende doğurtulmuştur. Yaşlı bir kadın ebelik yapar. Ancak karısının inlemelerini duyan koca, ona hakaretler yağdırır.

Toplumsal gerçeklere farklı bir bakış açısı sunarak eleştiren Yıldız, o dönemde yaşanan toplumsal yapıyı şu şekilde ifade etmiştir:

Bekleyen insanlar, kaderin zorlayıcı oyunlarına maruz kalan zavallı ve şaşkın varlıklar... Tanrı'nın unuttuğu, gölgelerine sıkışıp kalmış olan insanlar. Tanrı, evrenin büyük resminde, insanları küçük birer figür olarak görmekte; gözden kaçanları ise, sayıları beş, on, yirmi ve hatta daha fazla olanları, sanki hayvanların boşalttığı bir vagona itmiştir. İşte bu insanlar, yaşamlarını kitaba adını veren "Kara Vagon" öyküsünde buluyorlar. Evlerini, köylerini geride bırakarak, pis bir vagonun içinde sıkışık ve aç susuz bir şekilde günlerce seyahat ediyorlar. Hedefleri, başka bir şehirde mevsimlik işçi olarak çalışmaktır.

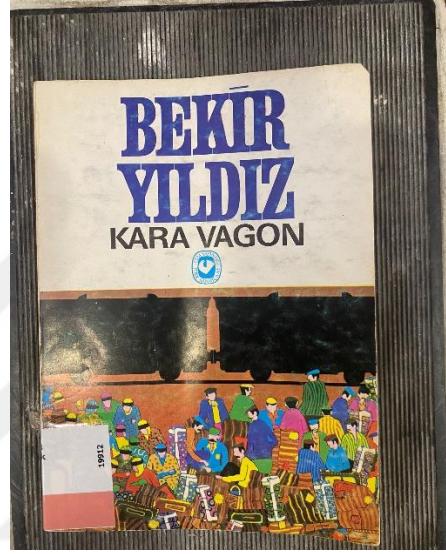
Aynı zamanda hikâyede sıkça karşılaşılan sosyal bir konu da işlenmiştir: erkek çocuk isteği. Adam, karısının sağlığıyla ilgilenmez sadece oğlan çocuğunu sorar. Yaşlı kadın, çocuğun erkek olduğunu söylemiş ve adam sevinmiştir. Hikâye, bu diyalogla sona ermiştir.

Bekir Yıldız'ın eserlerinin genel özelliği, gerçekçi bir üslupla kaleme alınmış olmalarıdır. Türkiye'nin sosyal yapısına ayna tutan eserleri, Anadolu'nun çeşitli bölgelerindeki yaşamı detaylı bir şekilde işleyerek zengin bir içerik sunmuştur. Yazar kendi deneyimlerini eserlerine yansıtarak okuyucuya gerçekçi ve derinlemesine bir bakış açısı sunmuştur.

Hikâye, yazarın toplumsal sorunları, ekonomik zorlukları ve insanların hayat mücadelesini çarpıcı bir dille anlattığı bir platform sunmaktadır. Yazarın eserlerinde,

özellikle Anadolu'nun ve Türkiye'nin çeşitli bölgelerindeki yaşamın detaylı bir işlenişi, okuyucuya geniş bir perspektif sunar. Hikâyenin içeriğinden anlaşıldığı üzere, yazarın eserinde kadınların doğum yapma koşulları, toplumsal cinsiyet normlarına dair eleştiriler ve erkek çocuğu arzusunun işlendiği görülmektedir. Bekir Yıldız'ın eserleri, toplumsal eleştirileri ve yaşam mücadelesini vurgulayan bir bakış açısını yansıtarak edebi bir değer taşımaktadır.

Resim 1.7. Kara Vagon

1.4.8. Evlilik Şirketi

Bekir Yıldız'ın "Evlilik Şirketi" adlı öyküsü, evlilik kurumunu eleştiren ve bireylerin kişisel özgürlük ve gelişimine vurgu yapan önemli unsurları içermektedir. Bu eser, evliliklerin dokuzuncu yıl dönümünde yapılan iç muhasebe aracılığıyla evlilik kurumundaki çeşitli çarpıklıkları ortaya koymaktadır. Yaşanan bu çarpıklaşmanın sebeplerini ele alan eşler, evlilik kurumunun yanlışlığı çocukluk dönemlerinde yaşanan veya yaşanmayan ilişkilere bağlanmıştır. Erkek karakterin, zifaf gecesine ulaşmak için çeşitli yollar denemesine karşın; kadın karakterin, el değmemiş olarak kabul görmesi yazarın evlilik kurumunun yanlışlığını vurgularken bu yanlışlığı ülkedeki evlilik kurumunun kuruluş biçimi ve yasalar önünde de eleştirmiştir.

Yazar, çiftin evliliklerini bir şirkete ortak olmak gibi görmelerini eleştirirken evliliği sadece toplumsal bir kurum olarak değil; aynı zamanda bireylerin kişisel gelişimine katkı sağlayan bir platform olarak görmeyi önermektedir. Bekir Yıldız,

çiftlerin evlenirken kendi kişiliklerini kaybetmemeleri, aksine sevgi ve saygı içinde birbirlerini geliştirmeleri gerektiğini vurgular.

Hikâyede, kadının evliliklerindeki sorunları fark etmesi ve kişisel gelişimine önem vererek dışarıda bir iş bulma kararı alması, Yıldız'ın aile ve toplum yapısındaki cinsiyet rollerine de değinmesini sağlamıştır. Yazar, kadının kendi bağımsızlığını kazanması ve kariyerine odaklanması gerektiğini öne sürerek evlilik içinde kadının bireysel kimliğini korumasının önemine dikkat çeker.

Bekir Yıldız'ın eserleri genellikle toplumsal eleştirilerle iç içe geçmiştir. Ayrıca, yazarın kendi hayatından kesitlerle eserlerini zenginleştirmesi ve özellikle Türk işçi sınıfının yaşadığı zorlukları anlatması, eserlerini daha derin ve etkileyici kılan unsurlardan biridir. "Evlilik Şirketi" öyküsü de bu çerçevede, toplumun evlilik anlayışına ve cinsiyet rollerine karşı bir eleştiri sunarak bireylerin kişisel özgürlük ve gelişimine vurgu yapmaktadır.

Resim 1.8. Evlilik Şirketi

1.4.9. Beyaz Türkü

Türk edebiyatının önemli yazarlarından biri olan Bekir Yıldız, güneydoğu coğrafyasının karmaşık sosyal ve kültürel dokusunu edebiyata yansıtarak önemli bir çıkış yapmıştır. Özellikle "Beyaz Türkü" adlı öyküsü, Türk işçilerinin Almanya'ya göçü ve bu süreçte yaşadıkları zorlukları, aynı zamanda da güneydoğu halkının yaşamını derinlemesine ele almaktadır. Bu kitap, on bir farklı öyküden oluşmaktadır ve ilk nesil göçmenlerin Almanya'daki yaşam mücadelelerini, dil bilmeyen insanların uyum süreçlerini detaylı bir şekilde işlemektedir.

Bekir Yıldız'ın "Beyaz Türkü" adlı öyküsü, sadece Almanya'daki göçmen deneyimlerini değil, aynı zamanda güneydoğu coğrafyasının sosyal ve kültürel dokusunu da ayrıntılı bir şekilde ele almıştır. Özellikle "Tahir Usta" adlı öykü, baba-oğul ilişkisi üzerinden basım işçilerinin yaşam mücadelesini etkileyici bir biçimde aktarmış ve bölgedeki şiddeti şiirsel bir dille okuyucuya yansıtmıştır. Bu öyküde, aile içi ilişkilerin iş yaşamında nasıl etkilendiğini ve ekonomik güç dengelerinin insan ilişkileri üzerindeki etkilerini görmekteyiz. Ayrıca, bireylerin toplumsal rolleri ve kimlikleri arasında nasıl bir çatışma yaşandığını da gözler önüne sermiştir. Yıldız, bu öyküde, sadece bireylerin değil, aynı zamanda toplumsal yapıların karmaşıklığını da derinlemesine ele almış ve okuyucuya düşündürücü bir perspektif sunmuştur.

Bekir Yıldız'ın "Beyaz Türkü" adlı öyküsünde, devlet güçlerinden kaçan bir çiftin hikâyesi anlatılır. Kadın hamiledir ve kaçış sırasında bir çukura saklanırlar. Adam, yakalanmamak için kendisinin gideceği yöne ters bir yöne koşmasını isteyerek izlerini kaybettirmeyi planlar. Bu planı uygularlar ve adam yakalanır. Kadın, çukurda saklanarak çocuğunu doğurur. Adam, yakalanmadan önce karısına çocuklarının mutluluk ve özgürlük üzerine türküler söylemesini ister.

"Beyaz Türkü" ve "Kara Çarşafı Gelin" gibi öyküler, göçmenlerin kendi kimlikleriyle ve birbirleriyle rekabet ederken yaşadıkları kimlik sorunlarını detaylı bir şekilde inceleyen Bekir Yıldız'ın eserlerini içeren bu kitap, güneydoğu coğrafyasının sosyal, kültürel ve ekonomik yapısını ayrıntılı bir biçimde ele almaktadır. Yıldız'ın öyküleri, özellikle "Celb", "Kara Çarşafı Gelin", "Hayl Hitler" ve "Hamuş" gibi yapıtlar aracılığıyla bölgenin karmaşık dokusunu ustalıkla okuyucuya aktarmaktadır.

"Celb" adlı öyküde, Almanya'da bir tren istasyonunda geçen bir hikâye anlatılmaktadır. Askerlik için Türkiye'ye dönen Osman'ın tren yolculuğu ve deneyimi okuyuculara aktarmıştır. "Kara Çarşafı Gelin" öyküsünde, Şara adındaki bir kadın, kocası tarafından öldürülen adamın kanı karşılığında on üç yaşındaki kızını ölü evine bedel olarak göndermiştir. "Hayl Hitler" adlı öyküde, Almanya'da yaşanan bir olay anlatılır. Yazar Heine, evine baskın yapan polislerden kitabını saklamayı başarır. Ancak polisler, babasını döverek gözaltına alırken bu olayı gören küçük çocuğun dili tutulur ve yıllarca konuşamaz. "Hamuş" adlı öyküde, kadın karakter öykünün merkezinde yer almaz. Ancak öykü kahramanı olan Şahap, karısını tecavülden kurtulamayınca

öldürmek için hastaneye gider. Şahap'a göre, namusunun temizlenmesi için karısının ölümü gereklidir."Akyavuz" adlı öyküde, kaçaktan dönen Akyavuz'un üstü başı kan içindedir çünkü kendilerini ihbar eden bir kişiyi öldürmüş ve kafasını keserek getirmiştir. Öykü, Akyavuz'un köyündeki itibarını korumak için bu acımasız eylemi gerçekleştirmek zorunda kalışını ele almaktadır. Kendisini ihbar eden kişiyi cezalandırmak, Akyavuz'un toplumsal konumunu güçlendirmesi açısından önemlidir. Aksi halde, köy halkı ona güvenmeyebilir ve itibarı zedelenebilir. Bu öykü, bireyin toplum içindeki yerini ve toplumsal normların etkisini vurgulamakta ve aynı zamanda insanın içinde bulunduğu zor durumlarda nasıl seçimler yapmak zorunda kaldığını göstermektedir

Resim 1.9. Beyaz Türkü

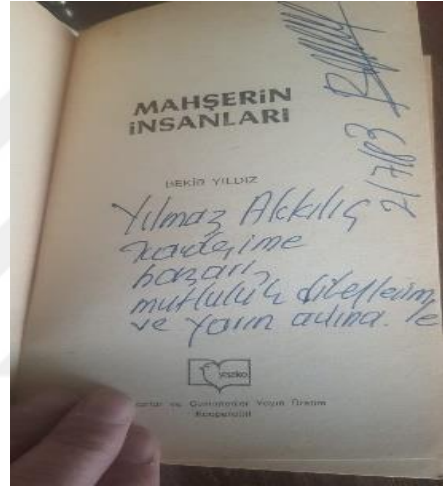
1.4.10. Mahşerin İnsanları

Bekir Yıldız'ın hayatıyla "Mahşerin İnsanları" adlı öykü arasında birçok benzerlik ve paralellik bulunmaktadır, bu da eserin derinliğini ve etkisini arttırmaktadır. Özellikle öykünün ilk hikâyesindeki başkarakterin yaşadığı zorluklar ve içsel çatışmalar, yazarın kendi hayatından ilham alarak kaleme aldığı eserlerine yansımıştır. Bekir Yıldız'ın öykülerindeki karakterlerin Almanya'daki zorlu çalışma koşullarına ve toplumsal zorluklara uyum sağlama çabaları, yazarın kendi yaşam deneyimlerinden izler taşımaktadır.

Öykü'nün başkarakterini, Almanya'da çalışan bir Türk işçisi olarak tasvir edilirken, Bekir Yıldız'ın da Almanya'da işçi olarak yaşadığı deneyimler eserine yansımıştır. Yıldız, bu öyküsünde Türk işçilerin Almanya'daki zor durumunu ve sömürüyü anlatarak toplumsal konulara odaklanmıştır. Bu bağlamda, öykü'nün karakterleri ile yazarın

kendisi arasında bir özdeşleşme söz konusudur. Öte yandan, öykü'nün başkarakterinin Viyana'da yaşadığı huzursuzluk ve içsel çatışmalar, Bekir Yıldız'ın kendi içsel mücadelesini yansıtmıştır. Yıldız'ın hayatı, çeşitli zorluklarla dolu olmuş ve kendisi de içsel bir çatışma yaşamıştır. Öykü'nün karakterlerinin geçmişteki zorlukları ve memleketlerine duydukları özlem, Yıldız'ın kendi duygularını ve yaşadığı hüznü anlatma biçiminde kendini gösterir. Ayrıca, öykü'nün karakterinin yaşadığı trajediler ve beklenmedik olaylar, Bekir Yıldız'ın hayatındaki dönüm noktalarını anımsatmıştır. Yıldız'ın kendi hayatında da beklenmedik gelişmeler ve zorlu mücadeleler yaşaması, öyküsündeki karakterlerinin deneyimlediği zorluklarla paralellik göstermektedir.

Resim 1.10. Mahşerin İnsanları

İKİNCİ BÖLÜM

ROMAN VE ÖYKÜLERİNDE HALK BİLİMİ UNSURLARI

2.1. HALK EDEBİYATI UNSURLARI

Türkler, dünya coğrafyası üzerinde sık sık yurt değiştirerek çok geniş bir alana yayılmışlar; birçok dinin ve kültürün etkisinde kalarak farklı uygarlıklar yaşamışlardır. Bunun sonucunda Orta Asya'dan günümüze değişen ve gelişen geleneğe bağlı edebiyatları oluşmuştur.

Türk Edebiyatı'nın doğuşunda ilk örnekler olarak manzum eserler karşımıza çıkar. Buradan hareketle Türk Edebiyatı'nın köken olarak halk inancına dayalı ihtiyaçlardan kaynaklanan ve bu ihtiyacı karşılayan halk şairleri tarafından meydana getirildiğini söyleyebiliriz. Bu bağlamda Artun şöyle der: *“Bir milletin toplumsal yapısı ve yaşama biçimiyle edebiyatı arasında bağ vardır. Toplumsal yapıda ve yaşama biçiminde ortaya çıkan değişimler, etkisini edebiyatta da gösterir. Başlangıçtan günümüze kadar edebiyatımız değişimlere bağlı olarak çeşitli evreler geçirmiştir. Türk halk şiiri geleneği, Türk kültürünün tarih içindeki görünümü, değişmesi ve gelişmesine paralel olarak bir değişim ve gelişim içinde olmuştur. Aynı uygarlığa bağlı kültürler, aynı dünya görüşünde birleşirler. Bir uygarlığın dünya görüşü de o uygarlığa özgü bir edebiyat anlayışı doğurur.”* (Artun, 2009: 17).

Bir diğer genel kabule göre de bütün güzel sanatların doğuşunda din faktörü vardır. Bir başka ifadeyle güzel sanatlar dinden doğmuştur. Bu da zamanla kültür, medeniyet ve inanç değişiklikleriyle karşılaşmıştır; fakat edebiyatımızın kurucusu sayılan halk şairleri değişik kimliklerle her zaman varlığını korumuştur.

Halk edebiyatı mahsullerinin özelliklerine baktığımızda, karşımıza bazı özellikler çıkar. Ana özelliklerden birisi, bu eserlerin sözlü olmasıdır. Türk edebiyatının sözlü özelliği halk geleneğinde yaşatılmıştır. İkinci önemli özellik ise, şiirlerin kopuz denilen bir saz eşliğinde söylenmesidir. Söz ve müziğin birleşimi sonucu, genellikle doğaçlama eserler ortaya çıkmıştır. İrticalen söylenen bu şiirler daha sonraları cönk adı verilen şiir mecmualarında toplanmıştır. Üçüncü önemli özellik, halk şiirimizin içerisinde anonim ürünlerin çok sayıda olmasıdır. Bu yüzden halk edebiyatı ürünleri, halkın malı sayılır. Dördüncü bir özellik ise manzum eserlerde hece ölçüsünün kullanılması ve nazım biriminin dörtlük olmasıdır. Milli ölçümüz olan hece ölçüsünün, halk edebiyatı ürünleri

içerisinde en güzel şekliyle işlendiğini söyleyebiliriz. Halk şairlerine eski şiir geleneği içerisinde “ozan” adı verilirdi. Bu ad, 16. yüzyıldan itibaren yerini “âşık”a bırakmıştır. Halk şairlerinin söylediği şiirleri anında yazıya geçirmemeleri, ağızdan ağza dolaşan şiirlerin değişmesi sonucunu da beraberinde getirmiştir.

Türk halk edebiyatının genel bir tasnifini yaptığımızda, İslamiyet öncesi Türk edebiyatının İslamiyet sonrası Türk edebiyatından farklılıklar gösterdiğini görürüz. İslamiyet öncesi Türk edebiyatının sözlü kültüründe gelişen destan, sav, koşuk, sagu gibi türler görmekteyiz. Ayrıca yazılı kültürümüzün ilk örnekleri olan Yenisey Abideleri, Orhun Abideleri ve Uygur edebiyatının mahsulleri de bu döneme rastlar. İslamiyet sonrası Türk halk edebiyatında ise, Anonim Halk Edebiyatı, Dini Tasavvufi Türk şiiri ve Âşık Tarzı şiir Geleneği karşımıza çıkar.

Anonim edebiyat, söyleyeni belli olmayan, halkın ortak malı sayılan ürünlerin oluşturduğu, sözlü geleneğe dayalı edebiyattır. Sözlü olduğu için, ürünler; halk arasında dilden dile geçtikçe zaman, kişi, yer unsurlarına bağlı olarak değişikliklere uğramıştır.

Dini-tasavvufi Türk şiiri, İslamiyet’in ve tasavvufun etkisiyle ortaya çıkmıştır. İslamiyet’in kökleşip yayılmasında büyük etkisi olan tasavvuf, zamanla edebi eserlerde de işlenmiş, din ve tasavvuf, edebiyat aracılığıyla yayılmaya çalışılmıştır. Dini tasavvufi Türk şiirine, tekke şiiri de denmektedir. Tekke şairlerinin çoğu tarikatlarda yetişmiş şeyh ve dervişlerdir. Tekke şiiri, halk şiirinden de divan şiirinden de nazım şekilleri almıştır. Tekke şiirinde ilahi, nefes, nutuk, devriye, şathiye ve deme gibi nazım şekilleri kullanılmıştır.

Âşık tarzı şiir geleneğinin kaynağı, İslamiyet’in kabulünden önceki sözlü edebiyattır. Şiirini aşk, doğa, kahramanlık gibi konularda, sazıyla birlikte söyleyen şairlere İslamiyet’ten önce “ozan”, “baksı”, “kam”, “oyun” denilirken; İslamiyet’in kabulünden sonra “âşık” ya da “saz şairi” denmiştir. Usta-çırak ilişkisiyle yetiştirilen âşıkların çoğu okuma yazma bilmeyen; ancak saz çalma ve şiir söyleme yeteneği olan kişilerdir. Âşıklar, saz şairliğini usta âşıkların yanında öğrenir, sonra onlardan mahlas alarak diyar diyar gezmeye, ellerinde saz ile şiirler söylemeye başlarlar. Âşık tarzı şiir geleneği içerisinde koşma, semai, destan, varsağı gibi nazım şekilleri kullanılmıştır.

2.1.1. Anonim Halk Edebiyatı Unsurları

Toplum tarafından benimsenmiş olan oluşturan kişinin bilinmediği halk bilimi ürünleri halkın ortak anonim kültür mirası olarak görülür. Toplumun beraberlik ve bütünlüğü açısından önemli yere sahip olan bu ürünler toplumu aynı hedefler bağlamında birleştirerek topluma birer kimlik kazandırma görevine sahiptir (Durbilmez, 201: 104).

Halk edebiyatı; folk-literature şeklinde bilinen gelenekli edebiyat bağlamında söyleyicisi unutulmuş olan manzum, mensur anonim olan edebiyat ürünlerinin yanı sıra gelenek bağlamı içerisinde üretilen ferdi ürünlerden meydana gelmektedir. Ortak kültür edebiyatı içerisinde kabul edilen bu ürünlerin şiir kısmında mani, ninni, ağıt, türkü, destan, manzum tekerleme, manzum bilmece, manzum atasözü, manzum alkış ve kargışlar gibi manzum ürünler bulunmaktadır (Durbilmez, 2013: 105).

2.1.1.1. Manzum Olanlar

Anonim Halk Edebiyatının manzum yönü kendi içerisinde çeşitlilik gösterir. İslamiyet öncesine baktığımızda sagu, sav, koşuk, kojan, takşut, takmak, yır, küğ, şlok, padak, kavi, başık gibi türlerle karşılaşmaktayız. İslami dönem ürünleri olarak da türkü, mani, ağıt, ninni, düzgü, bilmece, tekerleme gibi türler yer almaktadır.

Bekir Yıldız'ın eserlerinde manzum türler içerisinde yer alan; ağıt ve türkü, türlerine dair örnekler mevcuttur.

2.1.1.1.1. Ağıt

Ölüye ağlama törenleri, farklı melodiler ve türkülerin eşlik ettiği bir şekilde, bölgeden bölgeye değişiklik göstermiştir. Genellikle bu törenleri kadınlar organize eder. Ölünün evinde toplanan kadınlar, türküler söyler ve törenin gerektirdiği davranışlara uygun bir şekilde hareket ederler. Törene katılan her kişi, genellikle ölenin en yakını, genellikle yaşça en büyük kişiye sarılır ve birlikte ağıtlar yakar. Bu acı feryatlar, bazen törene katılanlar arasında bir koro halinde tekrarlanırmış (Boratav, 1994: 197). Ölünün evinde yaşanan üzüntü ve ayrılığın yol açtığı acı, duygusal ifadelerin bir ürünü olarak, genellikle lirik ağıtlarla ifade edilirmiş (Kaya, 2019: 290).

Yıldız'ın eserlerinde yer alan ağıtlar lirik bir malzemedan ziyade ölü evindeki dinmeyen feryatlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

‘‘Tabutumuz iz sürdüren, yaşamadan ölen, öldükten sonra ken mezarlarında ağıda oturan, ne, arkaya devrilmiş mezar taşları vardı.’’ (R.A./5)

‘‘Sonunda çukurlar cesetlerle dolarken, insan sesi değmemiş boşluklar, feryatlarla dolup taşıyordu.’’ (R.A./26)

‘‘Bir anda Reşo Ağanın evinde, gözyaşı su gibi aktı, feryatlar kulakları yırttı’’. (R.A/13)

‘‘Sofra başında oturanların kulaklarına, dereden gelen kurbağa sesleri ve çocuğun ağıdı duyuluyordu.’’ (K.V/107).

İncelediğimiz eserlerde yapılan ağıtlar, ölüm ve yas sürecini, toplumun bu duruma verdiği tepkileri ve çevresel unsurları betimlemektedir. Her biri, karakterlerin yaşadığı derin duygusal acıyı ve yas sürecinin toplumsal ve kültürel yönlerini yansıtılmaktadır.

Töre uğruna, kurban edilenlerin ardından yakılan ağıtlar, Yıldız’ın eserlerinde karşımıza çıkmaktadır.

‘‘Anam! Dedim. Benim karagzli, yıldızlarda, yıldızlara inat kara gzli doğanım ben., A doğururduğum!. (A.S./ 17).

‘‘Gülsün’e, kaynanasından izin çıkmıştı böylece. şimdi kocasını seven yiğit kadınlara, kocasını has seven, ender kadınlara düşen son bir görev bekliyordu Gülsün’. O da bunu yapmaya hazırdı. Arzuluydu.

nce, sesini ve acısını ağlamanın en tepesine ulaştırdı. Sonra yaşmağını çözüp saçlarını yolmağa başladı. Henüz bir yıla bile erişmeyen evliliğini paylaştığı kocasının ardından, saçlarını tutam tutam koparıp ölünün üzerine attı. ’’ (B.T./45)

‘‘Kara bir ağıt tutturdu; bozkıra hiç ay ışığı uğramamışcasına.’’ (B.T/8)

‘‘Derinden ağıt sesleri geliyordu. Yaşlı bir kadındı ağlarken, güzel sözlerin tümünü öldürülmüş oğluna adıyan...’’ (B.T/10)

İncelediğimiz eserlerde çeşitli ağıt örneklerine rastlamaktayız. Yazar bu eserlerde yas ve ağıt kültürünün yoğun duygusal ve ritüel boyutlarını gözler önüne seriyor. Her biri, karakterlerin kayıplarıyla nasıl başa çıktıklarını ve bu süreçte uyguladıkları gelenekleri betimliyor. Yas ve ağıt, toplumun ve bireylerin kayıplarla başa çıkma sürecinin önemli bir parçası olarak gösteriliyor.

2.1.1.1.2. Türkü

Türkiye'deki sözlü gelenek içinde, bir ezgiye bağlı olarak söylenen halk şiirinin en yaygın türü türküdür. Türküler, genellikle düzenleyicisi belirsiz olan, halkın sözlü geleneğine dayalı olarak gelişmiş, çağa ve bölgeye bağlı olarak şekil ve biçim açısından değişiklikler gösterebilen, her zaman bir ezgiye bağlı olarak söylenen şiirlerdir(Boratav, 2004: 163). Sade bir dil ile yazılan türküler hece ölçüsü kullanılarak okunur ve yazılır ancak aruz ölçüsüyle yazılan türlerde mevcuttur. Halk edebiyatında önemli yere sahiptir (Elçin, 2004: 195).

Eserlerinde haklı işleyen yazarımız, halk türkülerinin özgün yapısını koruma ve yaşatma çabasını eserlerinde ön plana çıkarmayı başarmıştır ve tespit edilen örnekler şu şekildedir:

Yüce ve arkadaşı Garib'in arabada Almanlara İthafen söylediği şarkı sözleri şu şekildedir.

*“Çocukluk ne güzeldir
kanı akmayan ölü bizdendir
domuz kanından yapılmış çorba
hepsinden güzeldir” (T.A./ 49).*

“Beyaz Türkü” adlı eserin haklın dilinden düşmeyen “ buradan bir atlı geçti” ve “yeşil ördek” türkülerine yer vermiştir.

“Buradan bir atlı geçti.

Yarama bastı geçti

Tabip yaram elleme

Yaramın vakti geçti.” (B.T./17)

“Yeşil ördek gibi daldım göllere

Sen düşürdün beni bu hallere...” (B.T./19)

“Plak dönüyor.

Leylam kalk gidelim, yolumuz uzak.

Yolumuza kurdular, demirden tuzak.

Leylam kalk gidelim, eller gidiy

Bağımız da kuşlar figan ediy.” (B.T./56)

‘Arkadaşım la bir türkü tutturduk ardından. Türkümüz eskiyince, bir güzel gülme tuttu bizi.’ (E.Ş/15)

‘Ezberim var. Türkü sorsa, bir kaçını sıralardım ardarda.’ (E.Ş/22)

‘Deli miço bir türkü tutturarak, kalabalık çarşıya daldı:

Urfalyam ezelden

Gönlüm geçmez güzelden.’ (K.V/52)

‘Çalışma mafiş mayistarof

Alman kızları bayıltarof.’ (K.V./19)

‘Kasabalarda, yere düşürülen nameler... Yerden alınan nameler...’ (E.Ş/31)

‘... fakat her şeyden habersiz kendi kendine gülüp, şarkısını söylüyordu:

Gönlümün gözü çıksın

Sevmeseydim ezelden.’ (K.V/54).

‘Barış üzerine türküler söylemek mi? Olur ki, olur...’ (M.İ/134).

‘O hep aynı türküyü söyler; karanlık yalnızlıklar, sevgisiz aydınlıklardan daha aydınlıktır.’ (H.K/72).

‘Sabahleyin uyandığında, uyuyabilmek için açtığım, açıp uyuyakaldığım, şu düğmesi elimde olan radyoda bir türkü çalıyordu:

‘İncecikten bir kar yağar, tozar Elif elif diye...’ (H.K/101).

‘Çocuğumuzun türkü söylemesi gerek. Mutluluk üstüne, özgür türküler.’ (B.T/45).

2.1.1.2. Mensur Türler

Halk edebiyatının belli başlı mensur türlerine baktığımızda mitler, efsaneler, destanlar, masallar, hikâyeler ve fıkralar karşımıza çıkar.

İncelediğimiz eserlerde nesir türleri içerisinde sadece efsane özelliği gösteren parçalara rastlanmaktadır.

2.1.1.2.1. Efsane

Sözlü kültürün zengin bir parçası olan efsaneler, gerçek ya da hayali belirli bir kişi, olay veya mekân hakkında gerçek olduğuna inanılarak anlatılan hikâyelerdir (Çobanoğlu, 2009: 150).

Şükrü Elçin'e (2004: 314) göre,

“İnsanoğlunun tarih sahnesinde görüldüğü ilk devirlerden itibaren ayrı coğrafya, muhit veya kavimler arasında doğup gelişen; zamanla inanç, adet, an'ane ve merasimlerin teşekkülünde az çok rolü olan bir çeşit masal türüdür.”

Efsaneler, insanlık tarihinden beri kuşaktan kuşağa aktarılan halk hikâyeleridir. Bu öyküler, genellikle belli bir kişi, olay veya mekâna dayandırılmış ve genellikle gerçeklik hissi verilmektedir. Efsaneler, olağanüstü olaylara sıkça odaklanmış ve insanların hayal güçlerinden beslenmişlerdir.

Halk efsanelerinin ve mitolojik unsurların bir anlatı içerisinde nasıl kullanıldığını ve bu öykülerin toplumun kültürel belleğinde nasıl yer aldığını göstermektedir. Eserlerde yer alan her bir efsane karakterlerin ve toplumun hayal gücünü, inançlarını ve korkularını yansıtan sembolik anlatılardan oluştuğu gözlenmemiştir. Yıldız'ın eserlerinde yer alan efsaneler şu şekildedir:

“Dağların ötesinde... Bulutların içinde... Ama dev kadar kuvvetli, şeytan kadar kurnaz bir erkek...” (R.A/6)

“Sineği dev yapan Tanrı... Bir dev havalandı, bedeni zehir yüklü, gözleri fakir düşmanı.” (K.V/24)

“Reşo Ağa kitabından yeni bir öyküne sayfaları çevriliyor:

mızrağı geçirilmiş kesik bir el...

mızrak sıçraya sıçraya dolaşıyor Salonu.

mızrak'a geçirilmiş el kıpırdıyor yerinde.

canlanıyor. yılların ötesinde unutulmuş mızran çelik ucunda paslanmış bir el kurutuyor.

Fadime bu. kesik el öyküsündeki Fadime.” (A.S./ 49).

“... Kleb’le aralarındaki düşmanlığı körükleyen Berdevil olduğunu anladı. Sen nasıl ki, leş yiyen akbabaları sevmezsen, o da Berdevil’in peşine düştü. Yolda önüne bir canavar çıktı. O, canavarın en zayıf yerinin saçları olduğunu biliyordu. Ama o senin gibi mert bir savaşçıydı, şahinim. Canavarı hileyle öldürmeye yanaşmazdı. Karşından, şahinler gibi saldırdı ve öldürdü onu. Canavarın sakalına takılı anahtarlarla, tutukevlerinin kapılarını açıp tutsak halkı özgürlüğe kavuşturdu. Sonra, nasıl sen bir vuruşta avının kafasını koparırsan, Zir de Berdevil’in kafasını koparıp heybesine koydu. Ve elini onun kanına batırıp Dara şehrinin kapısına bir mühür gibi vurdu. Vurdu da, çöllere doğru süzülüp gitti...”(M.İ/70)

Yazar efsaneleri kaleme alış biçimi halkın korkularını, umutlarını ve değerlerini yansıtan güçlü sembolik anlatılar olarak karşımıza çıkıyor. Her biri, anlatıcıların ve dinleyicilerin hayal gücünü harekete geçiren ve toplumsal bellekte derin izler bırakan öykülerdir. Bu tür anlatılar, toplumsal değerlerin ve inançların aktarılmasında önemli bir rol oynar.

2.1.1.2.2. Halk Hikâyesi

Arapça' da kıssa ve rivayet biçiminde düşünülen hikâye, daha sonra eğlence amacıyla taklit anlamında kullanılmıştır. Hakiki veya hayali olayların, maceraların özel bir tarzda anlatılması ve sözlü olarak aktarılması ve tekrarlanmasıdır. Türk halk hikâyeleri, zaman ve coğrafya bağlamında efsane, masal, menkıbe, destan gibi çeşitli ürünlerden beslenerek, dinî, tarihî ve toplumsal olayların içinde yer aldığı bir zeminde gelişmişlerdir. Bu hikâyeler, milletin tarihî ve kültürel bağlarını koruyarak, roman gibi daha modern formlarda ifade edilen ihtiyaçları karşılamıştır. (Elçin, 2004: 444).

Boratav'a göre (2015: 92), Halk hikâyeleri, diğer türlerden farklı niteliklere sahiptir. Bu farklılıkların başında, halk hikâyelerini masallardan ayıran ve onları destanlarla birleştiren özellikler gelmektedir. Hikâyenin anlatıcısı, olayları gerçekleşmiş gibi kabul eder ve temsili bir anlatımla dinleyiciye aktarır.

Halk hikâyeleri ile kültürel mirasımızı kapsayan anlatılar nesilden nesile aktarılır.

Yıldız'ın, Kara Vagon" adlı hikâyesinde, Hazreti İbrahim'in Nemrutla mücadelesi geçmiştir. İncelenen eserde halk hikâyelerinin isimlerine yer verilmiş, içeriğine dair bilgiler az da olsa işlenmiştir.

"- Zalim bir hükümdar varmış, diyorum. İsmi Nemrut. Astığı astık, kestiği kestikmiş. Sonunda ne olmuş bilir misin?

- Ne olmuş? diye meraklanıyor azap.

- Bir sinek öldürmüş Nemrut'u.

- Aynen öldürmüş mü?

- Sinek deyip geçmesene. Milyonlarcasını, bir arada düşün hele. Dağa çıkarken, ön ayakları kısa olan atı da olsa, hazinesinin içinde cirit oynansa, göğe çıkıp öldürdüğü balığın kanına bulaşan kılıcını gösterip "ben Allahu öldürdüm" diye böbürlenen bir Nemrut bile olsa, sineklerin karşısında ne yapabilir?

- Bildiğimiz sinek? Üvez?" (K.V./44).

Yıldız'ın Kara Vagon adlı eserinde Hz. İbrahim'in hikayesi yer almaktadır.

"- Çok bildiğimiz küçücük sinek. Ve bilir misin Hazreti İbrahim'in babası put yapıcısıymış?

- Aynen put yapıcı?

- İbrahim küçükmüş o sıralar. Babasının yaptığı putları getirip satarmış. Sürümüş onları bir gün yollarda. Sonra, puthaneye girip kırmış hepsini. Baltasını da getirip en büyük putun boynuna asmış.

- Allah yok muymuş o zaman?

- Kesme sözüümü. Bak dinle, sonunda ne olmuş: bu işi yapsa yapsa İbrahim yapar demişler ve Nemrut'un karşısına çıkarmışlar. İbrahim, "balta kimin boynunda asılıysa, o yapmıştır" demiş. İnanmamış ama Nemrut. "Onun eli, kolu yok" demiş. "Bunu senden başka kimse yapmaz" demiş. Ve ateşe atmak istemiş. İbrahim'i; ümmetine ders olsun diye. Öyle bir ateş yakılmış ki, kimse yanına yaklaşamaz olmuş. Sonunda kaleye mancınık kurdurmuş Nemrut. Oradan atmışlar. Ölmemiş ama İbrahim. Ateş yerine, ipek harmanının içine inmiş.

- Ya sinekler? Hani Nemrut'u öldüren sineği anlatacaktın bey.

- Kendini sinek yerine koyuyorsun değil mi? diyorum gülerek. Merakın ondan. Şimdi sıra sineklere geldi: "Savaş benimle" demiş Nemrut. "Ateşime, gücüme dayandığını hele bir daha göster." Korkmuş İbrahim, senin gibi korkmuş belki de. Anlıyamamış meseleyi. Ama bir çıkar yolda bulamamış. Sonunda Nemrut'un düzenli ordusuyla İbrahim büyük bir alanda karşı karşıya gelmişler. Gülmedeymiş kumandanlar. İlerlemeye başlamış düzenli ordu. İbrahim yürümüş tek başına. Tam karşı karşıya gelecekleri sıra, yüzlerce, binlerce, milyonlarca sinek, İbrahim'in safına katılmış ve ordunun üzerine yürümüş.

- Ya Nemrut?

- O, sarayından izlemekteymiş olup biteni. Ordusunun telef olduğunu görünce, koşup demirden odasına saklanmış. Saklanmış ama, bir sinek, anahtar deliğinden geçip Nemrut'un burnuna, oradan da beynine girmiş. Ve az sonra, küçücük sinek, kocaman bir serçe olmuş, Nemrut'un başı içinde.

Nemrut, ağrıdan kıvranmaya başlamış günlerce. Sonunda keçeden tokmak yapmış akıl hocaları. Başlamışlar Nemrut'un kafasına kafasına vurmağa. Ama gene de iyi edememişler hükümdarlarını. "Sana yeni bir baş takalım" diye kesmişler, zalim Nemrut'u.

- Oh, diyor azap. Desene kurtulmuş ümmeti.

- Bilmem, diyorum. Kimileri der ki, Nemrut'un başı, başka başka başlar olup yaşamaktaymış aramızda hâlâ...'' (K.V./44.45.46)

Yıldız'ın Evlilik Şirketi adlı eserinde meddahlık hikâyelerinde yer alan Hacivat ve Karagöz'e yer vermiştir.

'İstersen, Karagöz-Hacivatın oynatıldığı perdenin arkasına gidelim biraz daha.

Ya sen? Kuklalığı bile bile, beni kabullenen Hacivat...

Hacivatım ben, Hacivat...''(E.Ş/77).

"Bilirsin, Kuzey Afrika'da Ben-i Hilal ile Ben-i Kleb diye iki büyük göçer kabile yaşardı. Ben-i Hilali lerle Ben-i Klebliler arasında sürekli savaşlar olurdu. Ben-i Hilalilerin başında Ebu Zeyd, Ben-i Kleblilerin başında da Kleb vardı. Bir gün, tutuştukları savaşta, Kleb, Ben-i Hilalilerin başı Ebu Zeyd'in yeğeni Cesesi öldürdü... Ceses ölmeden önce kanıyla kayaya, beni Kleb öldürdü, diye yazdı. Ve şahinim, bildiğin gibi, yaşlı Ebu Zeyd'in oğlu Zir büyüdü. Nasıl ki, tüm kuşlar senden korkarlarsa, tüm insanlar da Zir'den tir tir titrerlerdi. Amcasının oğlu Ceses'in öcünü almasını, Zir'den istediler. Ama önce, aslanlar vadisine gidip avlanmasını söylediler. Sen şahinim, nasıl çok yücelerde uçarsan ve hiçbir kanatlının uçamayacağı yerlerde, korkunç vadilerde avlanır ve doruklarda yersen, Zir'de senden örnek alıp tek başına aslanlar vadisine gitti. Erkek aslanı öldürüp derisini suyla doldurdu. Sonra dişisine yükledi. Kabilesine döndü. Şahinim, sen nasıl ki düşmanlarının yüreğine korku salmışsan, Zir'de düşmanı Kleb'in yüreğine, seninkiyle ölçülemezse bile, gene de korkular saldı. Ve bir gün Ben-i Hilal kabilesi yıllardır, onu karanlıkta yaşatan Kleb'ten öcünü alabilmek için çölden, yeşil Tunus saraylarına yürüdü. Geceleri ışıkları yaktılar. Ben-i Kleb'in nöbetçileri bir gece baktılar ki, karşı tepelerde binlerce ışık yanmaktadır. Ve Kleb'i uyandırdılar. Sanki karşıda, gecenin karanlığında, bütün yıldızlar gökyüzünde yere saçılmış gibiydi."(M.İ/67-68).

2.1.1.3. Kalıplaşmış İfadeler

Kalıp sözler, belirli durumlar için alışkanlık haline gelmiş ve sıkça tekrarlanan ifadelerdir. Bu sözler, toplumun yaşam biçimine ve kültürel değerlerine ışık tutar. Kalıp sözler, yemek yerken veya yemek sonrası, birisiyle karşılaşırken selamlaşırken, doğum, ölüm, okula başlama, evlenme gibi önemli olaylar sırasında kullanılır. Ayrıca, iyilik karşısında duyulan minneti veya iyi dilekleri ifade etmek için kullanılan dualar, öfke anlarında söylenen beddualar, yeminler ve taahhütler gibi ifadeler de kalıp sözler arasında yer alır.(Erol, 2007: 5).

2.1.1.3.1. Atasözleri

Atasözleri, ulusal bir kültürün vazgeçilmez bir parçasıdır. Bu sözler, inandırıcı ve kutsal bir nitelik taşırlar. Toplumun ortak düşünce, inançlarını ve tavırlarını yansıtmış ve aynı zamanda bize rehberlik etmişlerdir. Atasözlerinde bulunan mesajlar genellikle geniş bir toplum tarafından kabul edilmiştir (Aksoy, 2018: 37). Atasözleri genellikle sözlü kültür içinde doğar ve zamanla hafızalarda kolayca yer edinirler. Bu, özellikle atasözlerinin kısa ve özlü olmalarından, tekrarlanabilir yapılarından, dil oyunlarından ve ritimlerinden kaynaklanır. Çobanoğlu'nun (2009: 79-80) ifade ettiği gibi, atasözleri, ölçülü, söz sanatlarına dayalı, devrik yapılarla, rediflerle ve uyaklarla zenginleştirilerek oluşturulmuştur.

Atasözlerini tanımlarken Yıldız'ın bazı eserlerinde atasözlerine yer verdiğini bazı eserlerinde ise hiç atasözü örneklerinin yer almadığını gördük.

“Sinekten sinek doğar. O da gider pisliğe konar” (A.S./43).

“Çalışan demir ışıldar.” (R.A/77).

*“... Benim paramla karıştırıyoruz... **Bir elin nesi var, İki elin sesi var.**” (H.K/34).*

*“Bırakın bu işin felsefesini, **at binenin kılıç kuşananın**” (T.A./ 35).*

*“Şimdi bizlere düşen görev, onun ve ondan önceki uluların **gövdelerine gölge düşürmeden**, aramıza nifak tohumları sokmadan bir karar vermektir.” (V.Z.V.İ.K./ 21).*

*“Aslında hevesini, İslamı güçlendirirse, **başı göğe ererse**, helali hoş olsun halifelik ona” (V.Z.V.İ.V.K/ 29).*

*“Kutsal olduğuna inanmalıdır halkı. bunu sağlayabilirse gerisi **ya da kıl çekmektir** ya kumandan.” (V.Z.V.İ.V.K/ 38).*

*“İslam'ın geleceği **ayaklarının tozuyla canına ve ruhuna erisin.**” (V.Z.V.İ.V.K/ 59).*

*“Günlerdir **doluya koydum olmadı boşa koydum olmadı. Düşündüm taşındım**” (D. / 107).*

Atasözlerinin donmuş birer kalıp olduğu bilinmektedir; fakat incelenen eserlerde karşılaştığımız kimi atasözlerinin özünden uzaklaşarak farklı kalıplarda kullanıldığını gördük.

2.1.1.3.2. Deyimler

Deyimler, gerçek anlamından uzaklaşarak yeni bir anlam meydana getiren kalıplaşmış söz öbekleri olarak tanımlanmaktadır. İki veya daha fazla kelimenin bir araya gelmesiyle oluşan bu ifadeler, duyguları ve düşünceleri etkili bir şekilde ifade etmek için kullanılır. Elçin göre (2004: 642), deyimler, isimler, sıfatlar, zarflar, basit ve bileşik fiil formları gibi dil bilimsel öğeleri içerirler ve eski anlamlarından uzaklaşarak yeni anlamlar kazanırlar. Aksoy (2018: 52) da deyimleri, belirli bir durumu veya kavramı özgün bir şekilde betimleyen ve genellikle asıl anlamlarından farklı anlamlar taşıyan standartlaşmış kelimeler veya cümleler olarak tanımlar. Halk deyimleri, sınırlı bir kelime grubuyla ifade edilerek özgün anlamlarından ayrılarak yeni anlamlar kazanmış ifadelerdir.

Deyimlerden bazıları kendi sözlük anlamlarında kullanılırken bazıları da buldukları cümle içinde bir anlam kazanır (Güney, 1971: 194-195). En az iki kelimedenden oluşan deyimler; genellikle mecaz anlamlı, söz sanatlarından yararlanan bir durumu açıklamak, örnek veya öğüt vermek amaçlarıyla kullanılan atasözleri gibi yargı bildirmeyip sözcük ya da yapısı değiştirilemeyen kısa ve özlü ifadelerdir (Oğuz vd. 2020: 377).

Yıldız'ın eserleri incelendiğinde deyim bakımından epeyce zengin olduğu tespit edilmiştir. Deyimler açıklanırken Ömer Asım Aksoy'un (2018) Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü'nden ve TDK'nin deyimler sözlüğünden yararlanılmıştır.

“ *Sana kanlı kılıcımı getirmek boynumun borcudur*” (VZVİVK/15). Boynumun borcu: Bir kimsenin kesinlikle yapması gereken, kaçınılmaz ve zorunlu bir sorumluluğu ifade etmek için kullanılır.

“... onun ve ondan önceki ulusların gövdelerine gölge düşürmeden, **aramıza nifak tohumları sokmadan bir karar vermektir**” (V.Z.V.İ.V.K./ 15). Nifak tohumu: insanlar arasında anlaşmazlık, kavga ve düşmanlık yaratacak şekilde davranmak anlamına gelmektedir.

“ İslam güçlenirse, **başı göğe ererse**, helalı hoş olsun ona” (V.Z.V.İ.V.K./ 29).Başı göğe ermek: çok sevinmek, mutluluktan adeta uçmak anlamında kullanılır.

“ Bunu sağlayabilirse, gerisi yağdan kıl çekmektir ya kumandan” (V.Z.V.İ.V.K./ 37). Yağdan kıl çekmek: Çok zor bir işi kolaylıkla ve ustalıkla yapmak" anlamında kullanılır.

“Parana **göz, kulak ol** dedilerdi. Para yere batsın, ciğerimizi **oyuna getirdiler.**” (K.V./21). Göz kulak olmak: Korunması gereken bir kimseyi ya da bir şeyi görüp gözetmek.

“ **Aklını başına topl**a, ordun seni bekler” (V.Z.V.İ.V.K./ 131). Aklını başına toplamak: Daha dikkatli ve akılcıca davranmak, düşüncesizce hareket etmekten vazgeçmek anlamında kullanılır.

“ **Batı emekçilerinin tuzu kuru** nasıl olsa...” (D. / 89). Tuzu kuru olmak: Parasal sıkıntısı olmamak, rahat bir yaşam sürmek anlamında kullanılır.

“ Üzerine ipek şallar yerine bir kefene sarılıp **diri diri gömülmek** istiyordu” (D./ 74). Diri diri gömülmek: Çok zor ve umutsuz bir duruma düşmek, çaresiz kalmak" anlamında kullanılır.

“Burada **dönen dolapları** anlıyorum şimdi.” (B.T./23). Dolap çevirmek: Hile, düzen ve dalavere ile iş yapmak

“Bir yandan da yolculara **göz atıyorum.**” (B.T./26). Göz atmak: Uzun uzadıya üzerinde durmayıp şöyle bir bakmak.

“- Bu modeller **gözden düşer**, diyorum.” (A.S./35). Gözden düşmek: Kendisine daha önce duyulan sevgi ve ilgiyi kaybetmek.

“İş bulamıyan bunlar. Bulup da **oyuna gelmiş olanlar** ya da.” (H/39.) Oyuna gelmek : Aldatılmak, tuzağa düşürülmek.

“- Ne **iş tutuyor?** diye soruyorum, sabırsız.” (H/69). İş tutmak: İş yapmak, iş sahibi olmak, çalışmak.

“Ama, otobüsün gideceği yöne **gönül düşürmüyorlar.**” (H/81). Gönül düşürmek: Halk dilinde aşık olmak, sevdalanmak.

“Parlak ışık, karısıyla arasında kurdukları dürüstlük bağıni **bıçak gibi kesmişti** sanki.” (E.Ş/20). Bıçak gibi kesmek: Ansızın ve tümüyle yok etmek, ortadan kaldırmak.

“Pişman olmak mı? Duygusallığa, köpek gibi kuyruk sallamadan erişmek, **hazıra konmak** gibi geldi bana.” (E.Ş/26) Hazıra konmak: Hiçbir emek sarf etmeden, çaba göstermeden başkasının emeği ile ortaya çıkmış olan şeyden yararlanmak.

“**Elden, ayaktan düşmemizi.**” (E.Ş/38) Elden ayaktan düşmek (veya kesilmek) : Yaşlılık, hastalık sebebiyle iş yapamaz, yürüyemez, kendi işini göremez duruma gelmek.

“**Süt gibi kesiliyor** insan.” (E.Ş/40) Süt gibi kesilmek: Bozulmak

“Aylardan, hatta yıllardan beri **aklımı kurcalayan** bir soru bu.” (E.Ş/50) Aklını kurcalamak: Aklına takılan bir şeyi anlamaya, kavramaya çalışmak. Bir olay veya kişinin, insanın aklını meşgul etmesi.

“**Tükürdüğünü** bana **yalatmaya** kalkışma gene.” (E.Ş/79) Tükürdüğünü yalamak: Verdiği sözden geri dönerek benliğini küçültmek.

“... mutluluktan, **ayaklarının yerden kesildiğini** unutma.” (E.Ş/79) Ayağı yere değmemek: Çok sevinmek, sevinçten hoplayıp zıplamak.

“O anzavurluğu dillere destan adam, şimdi **süt dökmüş kediye dönmüştü...**” (R.A/10) Süt dökmüş kediye dönmek: Uysallaşmak. Kabahatini bilerek ses çıkarmamak. Bir köşede sessizce oturmak.

“- Sen onlara **kulak asmayacağısan** bugünden tez.” (R.A/15). Kulak asmamak: Aldırmamak, önem vermemek, dinlememek, aldırış etmemek.

“Başını çevirmesiyle **tabanlarını yağlayıp** hızlanması bir oldu.” (R.A/16). Tabanları yağlamak: Kaçıp gitmek. Uzak bir yere gitmek üzere bütün gücünü toplayarak yola çıkmak.

“-Bu işte bir **bit oyunu** var, herhal dedi.” (R.A/25). Bit yeniği var: Gizli kapaklı yapılan ve insanlarda merak ve kuşku uyandıran işler için söylenilir.

“Çolak Hamdi'nin oğlu, birkaç arkadaşıyla birlikte **zilzurna** köyelerine döndüler.” (R.A/26). Zilzurna olmak: Kendini bilmeyecek kadar sarhoş, çok sarhoş

“Adam bu duruma alışmış, her şeyiyle kendisini **kadere terketmişti.**” (R.A/82).
Kaderine terketmek: Birini kendi haline bırakmak, onunla ilgilenmeye son vermek.

“Karımın sana **dil uzatmaması** için, ben; onu hep bağışlıyorum.” (R.A/89). Dil uzatmak: Herhangi bir konu hakkında ya da herhangi bir kişi hakkında olumsuz hatta kötü bir söz söyleme olarak ifade ediliyor.

“Onun titrediğini görmek için **keskin göze** gerek yoktur.” (K.V/87). Gözü keskin: Çok iyi gören, özellikle uzakları görebilen. Çok kişinin göremediği incelikleri görebilen.

“Düşmanlarımızın **kulağına çalınmasın.**” (K.V/90). Kulağına çalınmak: Başkaları konuşurken kendisi de duymuş olmak.

“... nasıl yaşadıklarına bir türlü **akılları ermiyor.**” (K V/99). Aklı ermemek: Bir işin niteliğini, gizli yönlerini anlayamamak.

“ Ben **yufka yürekli** birisiyim....” (A.S./ 68). Yufka yürek: Bir kişinin yumuşak, hassas ve duygusal bir karaktere sahip olduğunu ifade eder.

“Tanrısı, **sırtını döndürmüştü** dünden beri kendisine.” (B.T/7). Sırtını dönmek: Arkasını dönmek, Aldırmamak, Önem vermemek, Bir işi sürdürmekten vazgeçmek, Artık destek vermemek.

“Haberin, **eli kulağında.**” (B.T/25).Eli kulağında: Bir olayın çok yakın bir zaman içerisinde hemen hemen olmak üzere.

“**Gözü kesmedi**, sırtındakiyle birlik yukarıyı almayı.” (B.T/35). Gözü kesmek: Bir işi yapabilme konusunda başkalarına ve kendisine güvenmek.

“Bu olaya bağladı çoğu, çocuğun **dil tutulmasını.**” (B.T/63). Dili tutulmak: Bir insanın aşırı korku, sevinç, şaşkınlık, hastalık gibi bir nedenle ansızın konuşamaz olmak.

“Ölen, **kulağıya küpe olmalı** hemin.” (B.T/66). Kulağına küpe olmak: Başına gelen bir durumdan, hiç unutamayağı bir ders almak.

“Bunlar şart deyimiyle **açgözlülük yaparak** Almanya'ya, Avustralya'ya...” (T.A./ 133). Açgözlü olmak: Bir şeyin kıymetini bilmeyen ve maneviyattan çok maddiyata önem veren.

“..... Birbirinize **göz kulak olun**. bazılarınız kayboluyor” (T.A./ 152). Göz kulak olmak: Korunması gereken bir kimseyi ya da bir şeyi görüp gözetmek.

“Almanya ile **aşık atacak** nitelikteydi” (T.A./ 46). Aşık atmak: Bir kişinin kendinden yüksek biriyle yarış halinde olması.

“Tıpkı işsizlikten iflas etmeyi yüz tutan müesseseler gibi **sinek avlanırdı**. Alman adliyesinde...” (T.A./ 49). Sinek avlamak: Sataş yapamamak, iş ve müşteri olmadığından boş oturmak, iş yapamaz olmak.

“Bu bir kadını **can evinden vuran** en büyük yıkılış ve huzur saraylarının berhava edilışıdır” (T.A./ 133). Can evinden vurmak:

“Staj yapmaya gelmişler fabrikaya. **tez elden buldular** onu. Allah rızası için, ölünün başında okundu” (T.A./ 183). Tez elden : Çabucak, Bir an önce

“..... Bu **saçları değirmende ağartmadık** ya...”(T.A./6). Saçlarını değirmende ağartmak: Deneyimli olmak.

“ İnsan arkadaşı için **çiğ tavuk bile yer**”(T.A./ 9). Çiğ tavuk bile yemek: Bir kişiyi gücendiremek için güç olan şeyleri bile yapmak.

“ İyi ya kardeşim **şeytan azapta gerek**” (T.A./ 10). Şeytan azapta gerek: Sevilmeyen bir kimse zorluk içinde kaldığında bunu hakettiştir.

“**Devran döner** bugün güçlü olanlar yarın suçlu olurlar” (V.Z.V.İ.V.K/ 6).

Devran döner" deyimini, hayatın sürekli değişen bir döngüye sahip olduğunu, iyi ya da kötü olayların zaman içinde değişebileceğini ifade eder.

“... **göz göze geldiklerinde**, yüreklerinde anlaşılmaz çirpinmaları oldu.” (V.Z.V.İ.V.K/ 32). "Gözü göze gelmek" deyimini, iki kişinin birbirine bakarak göz teması kurması anlamına gelir. Bu deyim, genellikle beklenmedik veya tesadüfi bir şekilde iki kişinin bakışlarının karşılaşması durumunu ifade eder.

“... bunu böyle bilesin. **dünya vız gelir bana**” (D. 15). "Dünya vız gelir bana" deyimini, bir kişinin dış etkenlerden veya zorluklardan etkilenmediğini, umursamadığını veya bunları önemsemediğini ifade eder.

“Kurtarmanın **dillere destan güzelliği**, O ana kadar görülmemiş coşkusuyla birleşince....” (D. 68). "Dillere destan güzellik" deyimini, çok büyük bir güzelliği ifade

etmek için kullanılır. Bu deyim, bir kişinin veya bir şeyin güzelliğinin o kadar etkileyici ve olağanüstü olduğunu belirtir ki, bu güzellik dilden dile yayılır, herkes tarafından konuşulur ve övgüyle bahsedilir.

İncelememize esas olan eserlerde yoğun bir şekilde deyim kullanımı göze çarpmaktadır. Bu durum Yıldız'ın dil ve edebiyat anlayışıyla yakından alakalı bir durumdur.

2.1.1.3.3. Halk Deyişleri

Halk deyişleri, atasözleri ve deyimler gibi kalıplaşmış sözler olmamasına rağmen, bölgeden bölgeye değişiklik gösterip, genellikle söylendiği yerin özelliklerine göre halkın dilinde yer etmiş söyleyişlerdir. Yıldız, genellikle Güneydoğu ve çevresini romanlarında işlediği için, bu bölgede yer etmiş bazı sözlere bu madde altında yer vereceğiz.

“Konya ovasına vurunca anlarsın, **Hanyayı, Konyayı**. Zil takmış dansöz gibi şingirdar camlar.” (H/8)

“- **Kör talih** diye konuşuyor da.” (H/24)

“- **Kazın ayağı öyle değil**, diyorum. Birkaç saat geç gitsek ne olur sanki!” (H/38).

“Ragıp, dedesine **göz bağlamıştı**.” (B.T/88).

“... ama bütün sorularda avantaj arayan bir **tilki kurnazlığı** vardı” (T.A./ 172).

“Abdurahman'ın öldürme isteği ve **sevda ateşiydi**” (V.Z.V.İ.V.K./ 6).

“**Yaralı bir kuşum ben**” (V.Z.V.İ.V.K./ 42).

“- Atla diyor, Davud'un arkadaşı, otobüsün açık penceresinden. **Allah kerim**.” (H/41)

“- Hükümet büyük diyor. **Dağın yanında, taşın hükmü ne?**” (H/43)

“...şehirlerde mutlu olacaklarını umanlar, **her yokuşun bir inişi vardır...**” (H/48)

“**Kaymağı alınmış süde dönünce**, buraya, şu on çocuklu evin önüne itelenmiş.” (H/61)

“- Emekli ikramiyesiye bu iş yürümez, diyorum. **Sel suyu karışmadan servet olur mu hiç?**” (H/62)

- ‘*Sevgi, aşkın yavrusudur*’ dedi kadın.
- ‘*Aşk, sevginin yavrusu...*’ (E.Ş/9)
- ‘*Acemi çaylağa bak...*’ (E.Ş/23)
- ‘*Kendiliğinden oldu. Gözle, kaş arası.*’ (E.Ş/30)
- ‘... *Bir tek kadın olsun da çamurdan olsun...*’ (E.Ş/74)
- ‘*Eyi bilersiz ki bana dünya zındandır, kızım elime tutuşana kadar...*’ (R.A/9)
- ‘*Aldık işte başımıza püsküllü belayı.*’ (R.A/14)
- ‘*Hem namusta ileri olan, ekinde de ileri olur.*’ (R.A/15)
- ‘*Kuş kadar beynin var, hâlâ üstüme üstüme gelisen.*’ (R.A/24)
- ‘*Kör olası talih, onu bu sucuk servisine mihlamış.*’ (R.A/38)
- ‘*Göz milyonlar kazanır. Ama milyonlar bir göz kazanamaz.*’ (R.A/76)
- ‘... *her kula nasip olmaz.*’ (K.V/28)
- ‘*Başımın bir de püsküllü belası vardır.*’ (K.V/62)
- ‘-*Di hadi olsun. Kısmetten öte varılmaz.*’ (K.V/63)
- ‘*Gözle kaş arası, şalvarının sağ cebine elini sokup, sustalısını çıkardı.*’ (K.V/96)
- ‘*Feleğin gözü kör ola ki, en amansız zamanımda ocağıma geldin.*’ (K.V/117)
- ‘- *Yerden göğe kadar haklısan babo.*’ (K.V/138)
- ‘ *Lamba aydınlığı neye yarar, gönül ışığı olmayınca?...*’ diye söylenerek **gönül yoldaşının** resmini özenle bırakıyor masaya.’ (M.İ/29).
- ‘*Haydi, avcı avında gerek.*’ (M.İ/55).
- ‘*Korkusuz insan olmaz.*’ (M.İ/57).
- ‘*İsmi üstünde, insan işte. Yapar da, yıkar da. Sever de ,döver de...*’ (M.İ/96).
- ‘*Ne demiş insanoğlu: Atlar nallanırken, eşekler kendilerini adamdan sanıp ayaklarını kaldırıyorlar...*’ (M.İ/112).
- ‘*Söz olsun bin dinleyip bir konuşacağım.*’ (M.İ/120).

‘‘Çoluk çocuk olunca, işler değişiyor oğul. Yemeyeceksin, yedireceksin. Giymeyeceksin, giydireceksin. Mezara kadar.’’ (H.K/28).

‘‘Ama şimdi **kuru ekmek yemeğe razıyım**; yeter ki, çoluk çocuğumun **boğazı tok, sırtı pek olsun.**’’(H.K/31)

‘‘İkinizle evlenmedim ya... **Ne göbek bağıymış be...** Kocaman adam oldun, anam da anam... Ana kuzusu.’’(H.K/38).

‘‘Doğuracaktın ki bir çocuk, görecektin **Hanya’yı Konya’yi.**’’ (H.K/46).

‘‘**Cehenneme kadar yolun var!**’’ (H.K/89).

‘‘**El mi yaman, bey mi yaman?** Evden çıkıp gitmek kolay... Demek zorlanıyor....’’ (H.K/103).

‘‘**Namusuna er olan avrat, kocasının yoluna durmaz.**’’ (K.Ş/19).

‘‘**Kuzu kısmı, kurdun önüne çıkarsa sonu sarpa sarar...**’’ (K.Ş/33).

‘‘Gittik, yalvardık. etmeyin dedik. **zehrini kusmak için hiç olmazsa sabırlı olun**’’ (T.A./ 132).

‘‘**Kulağına küpe olsun, kocanın, gece koynunu, gündüz tabakasını boş bırakma.**’’ (K.Ş/58).

‘‘... telefon eden, **yerden-göğe kadar haklıdır artık...**’’ (M.İ/37).

‘‘Sen de, baban gibi **dillere destan bir şahin avcısı** olmak ister misin?’’(M.İ/56).

‘‘Öyleyse söyleyeceklerimi bir güzel dinle ve **aklının bir köşesine yaz.**’’(M.İ/56).

‘‘ İki canlı Zenzem, av dönüşünün başarısıyla sanki bir orduya sahipmişçesine **sevinçten uçuyor, uçup böbürleniyordu.**’’(M.İ/63).

‘‘**Aklını başına toplu.**’’(M.İ/63).

‘‘ **Gözü toktur** dedin de baba, gözünü ipleri ne zaman kesilecek?’’(M.İ/64).

‘‘ Gafur’un yüreği **yağ gibi eriyip aktı canına.**’’(M.İ/72).

‘‘ Gafur’un **yüreği ağzına geldi.**’’(M.İ/75).

‘‘Ömrü boyunca, kaç kez şahini olmuşsa, o kadar da ağalığını **ayaklar altına düşürmüştü.**’’ (M.İ/78).

“Bir de unutmamak gerekir ki, insanoğlunun nankörlüğü yanında, bizimkisi **devede kulak kalır** kardeş...” (M.İ/91).

“Ne yapalım, **körle yatan şaşu kalkıyor...**” (M.İ/91).

“**Burnumun direğini sızlattın doğrusu.**” (M.İ/120).

“**‘Asıl biz bir oyuna gelmiyelim,’ dedi Nine Koyun.**” (M.İ/133).

“**Gözle kaş arası** iki çocuk sahibi oluverince, yeni isimler takmamışlar mıydı bize: ana-baba...” (H.K/31).

“**Karımın gönlü razı değil,** onları, nenelerine gün boyu bırakıp gitmeye...” (H.K/39).

“**Kız kardeşimin boynu büküldü.** Benim boynum büküldü.” (H.K/108).

“**Aile çorabı** senin başını örüldüğünde, nasıl olsa anlayacaksın beni de, bu **düzenin öteki kurumlarını** da...” (H.K/110).

“**‘Sen sus avrat, hele, Kadın aklınlg burnunu sokma.** Bu iş taşkaleye gelmez.’” (B.T/10).

“**Emme hala aklın havada.**” (B.T/10).

“**Onun karşına dikilmek akıl kârı değil.**” (B.T/11).

“**Bir gün köye devlet adamları geldi. Hepsi de kelli fellydi.**” (B.T/11).

“**Para yere girsin, ayran delisi.**” (K.V./23).

“**Yağma yok ağa, ben babam gibi gözü küllü değilim.**” (K.V./25).

“**‘Şu kara günümde, bir de sen gönlümü dağlama.’**” (K.V./33).

“**Her ikisi de bilmeceye düşmemek için, iğnenin deliğinden deveyi geçirmeye hazırıldılar**” (K.V./46).

“**‘Ve bir süre kuşların tümü, gözlerden irak kaldı.’**” (K.V./54).

“**Umut, dağdan büyük geldi** Genzua’ya.” (B.T/11).

“**Dar-ı dünya bir oğlum var. Acısı, düşman başına.**” (B.T/14).

“**Aç adamın yüreği büyük olur aney.**” (B.T/24).

‘Öyle sözler etti ki, ite atsan yemez.’ (B.T/38).

*‘ ‘Toprağı gör, üstüne konuşma, silahı sev, emme paran yoksa tetiğine basma,’
demişti yeğenine.’ (B.T/66).*

*‘Açım ama, ihtiyarın yediği, çocuğun giydiği... Olsa da olur, olmasa da...’
(B.T/84)*

Bekir Yıldız, bu halk deyişleri aracılığıyla karakterlerinin duygusal dünyalarını ve toplumun değer yargılarını etkili bir şekilde yansıtır. Bu deyişler, okuyucunun karakterlerle empati kurmasını ve onların yaşadıkları zorlukları daha derinlemesine anlamasını sağlar.

2.1.1.3.4. Dualar (Alkışlar)

İslam dininin ve çeşitli tarikatların ritüellerinde yer alan dualar, Türk halkı tarafından kendi dilinde çeşitli söz sanatlarıyla zenginleştirilerek geliştirilmiştir. Bu duaların birçoğu, halk kültürünü benimsemiş ve yaratıcı kapasitesi olan hocaların eserleridir. Ancak, bazılarında -muhtemelen Türklerin İslamiyet öncesi inançlarından- izler bulunmaktadır. Türk halk dualarının incelenmesi, bu yönüyle de önem arz etmektedir. Dua, söyleyeni ya kendisi ya da genel olarak insanlar (çoğu zaman özellikle din kardeşleri) için Allah'a yöneltilen isteklerin ifadesidir; bu ifadenin güzel bir şekilde dile getirilmesinin, etkisinin daha büyük olacağına inanılır (Boratav, 1969: 140).

Bazı bölgelerde yaygın olarak söylenen "alkış" duaları, insanların yaşadığı olumlu deneyimler, elde ettikleri nimetler veya gördükleri iyilikler karşısındaki minnettarlık duygularını ifade etmek için kullanılan dilek cümleleridir. Alkış duaları, bir kişiyi yücelterek ona hayır dileklerinde bulunma amacını taşır. Türk folklorunda önemli bir yere sahip olan alkış duaları, temelde şükran duygularını ifade etmenin bir yolu olarak görülmüştür (Karataş, 2004: 33).

Halkın içinde yer alan ve halkı işleyen Yıldız geçmişten günümüze kadar uzanan dua türlerine eserlerinde sık sık yer vermiştir ve tespit edilen unsurlar şu şekildedir:

*‘Allah senden razı olsun ki, yüreğin ayakları olup buralara kadar gelmişsin.’
(V.Z.V.İ.V.K./ 81).*

“Ben şimdi, senin adına yeni bir biat törenine katılmak üzereyim. **Allah yardımcımız, Allah hızının kırbacı olsun.**” (V.Z.V.İ.V.K./ 92).

“Dedim ya, bazen duvar diplerinde, kimsesiz ve karanlık odalarda, ellerimi havaya açarak **dua ettim.**” (E.Ş/27)

“**Allah yardımcın olsun.**” (R.A/79)

“Sonra üç-beş dakika kalkmadan, ellerini açıp **dua etti.** Tanrısından, bostandaki bütün karpuzların kan şeker ve tomurcuklaşan günün, insanlara **hayırlı olmasını diledi.**” (K.V/41)

“Ellerimi açtım: ‘Allah, Allahım,’ dedim. ‘Gözümün pınarı şu yağın **rahmet gibi bol ola.** Şavkı çakan **şimşekler gibi dehşetli ola...**’ Emme velakin, ben dua etmede geç kalmışam babo.” (K.V/71)

“- Yok... Duymamışam. Allah **utandırmasın.**” (K.V/131).

“Kefene sarılı annem bu.

Kefeni tesbihlerle bağlanmış.

Tesbihlerin her bir tanesinde binlerce **dua.**

Eşhedü enla ilahe illallahhhh...” (A.S./ 56).

“Rampalar iniş ola.” (B.T/20).

“Oh yavrum,’ dedi. ‘Eline sağlık. Desene obamızda hemin kara, hemin ak bayram var. Babana rahmet yağacak, sudan bol....’ “ (B.T/26).

“**Allah, Halil İbrahim bereketi versin ağam,**’ dedi Tayyar.” (B.T/65).

“**Yer-gök senden razı olsun,**’ dedi.”(B.T/89).

Nisa suresinde, Tanrı nasıl buyurmuş: “ Erkekler, kadınları üzerinde hakimdirler. Zira bu Allah'ın erkekleri kadınlardan daha üstün kılması ve kadınlara, mallarından harcamaları sebebi nedir. Onun için iyi kadınlar, itaat ediciler. Allah'ım onlara ait hakları koruması ile görünmeyeni koruyucudurlar. Serkeşlik etmelerinden endişe ettiğimiz kadınlara nasihat edin. onları yataklarında yalnız bırakmayın. onları dövün, fakat size itaat ederlerse onlara zulmetmek için yol aramayın. Hak Teala yücedir, büyüktür “ (A.S. / 14).

‘Yağmur bereket olsun... İnsanlar, bereket için dua ederken, Viyana yolu bereketsiz olup tez elden bitsin.’ (M.İ/12).

*‘Bu lokmaların ardından, ilk duayı, **ilk duaya başlamayı ondan öğrendim; La ilahe illallah... Dizlerimi kırıp ilk secdeye o beni kapattı.**’ (H.K/10).*

‘Anam, yeşil bir kadın... Tesbihinin her bir tanesinde, yüzbinlerce dua var; Lailahe illallah... Lailahe illallah...’ (H.K/23).

*‘İlk yatağı, anam getirip altımıza sermişti. ‘Hadi, **uğurlu kademli olsun. Yeni doğanın kısmeti bol olsun.**’ diye de bir güzel dualamıştı bizi.’ (H.K/29).*

*‘Hu Allah... Oğlumun **rızkı sudan bol olsun...**’ (H.K/65).*

Görüldüğü üzere, kişiler İslam dininin esaslarına uygun dualarla Allah’a dilek ve niyazlarını iletmeye çalışmaktadırlar. Bu dualar, genellikle bedensel, ruhsal, ekonomik, toplumsal ve dini ihtiyaçların bir sonucu olarak ortaya çıkar ve atasözleri gibi olumlu dilekleri ifade ederler. İncelediğimiz eserlerde, dua niteliği taşıyan birçok metin bulunmaktadır. Ancak, "Allah bağışlasın," "Allah korusun," "Allah hayır etsin," "Allah yardımcın olsun," "Rızkın sudan bol olsun," gibi dua ifadeleri, diğer dualara göre daha sık karşımıza çıkmaktadır.

2.1.1.3.5. Beddualar (Kargışlar)

“Bedduâ, duânın aksi ve zıddı olan lâ’net, inkisar, belâ ve gazap ifade eden menfi sözlerdir. Farsça “bed” ve Arapça duâ (çağırma) kelimelerinin birleşmesinden yapılan bu tâbiri, en eski Türk kaynaklarından 19’uncu asra kadar ki kültür eserlerimiz ve sözlüklerimiz çok yaygın “Kargış” ve “ilenç” kelimeleriyle karşılamışlardır.

Kargış, insanın kendisine, ailesine, cemiyetine ve din gibi müesseselerine zararı dokunacak şahıslara, düşünce ve fikirlere karşı davranışlarının şiddetli bir tepkisidir (Elçin, 2001: 662-663).

Beddualar, toplumun zaman içinde oluşturduğu kalıplaşmış ifadelerdir. Benzer şekilde dualar, atasözleri ve deyimler gibi. Beddualar, insanların kötü niyet gördükleri kişilere karşı duydukları öfkeyi ve intikam isteğini ifade etmek için kullanılır. Genellikle beddualar, atasözleri ve deyimlere göre daha yerel özelliklere sahiptirler (Bahşi, 2024: 254).

Halk dilinde şekillenmiş kalıplardan biri de beddualardır. Beddualar, duaların aksine olumsuz temenni – dilek sözleridir. Beddualarda kişilerin otorite sayılan güçlerden kişilerin kötülükleri istenir. Bu doğrultuda, incelediğimiz eserlerde beddualarla hem bireysel duygu ve düşüncelerin aktarıldığını hem de uzun bir süreç içerisinde halk tarafından oluşturulmuş olan değer yargılarının korunması, pekiştirilmesi ve yeniden üretilmesinin sağlandığı görülür.

“- **Araba yere girsin**, diyor ablam.” (A.S./62)

“-**Bütün ağalıklara lanet olsun!**” (A.S./71)

“-**Kız Fadime yere giresen**, ...” (A.S./87)

“- **Haydi yolunuz kanlı ola dedi.**” (R.A/9)

“**Anan gibi biri olunca mı giyecen sandın, yere giresice.**” (R.A/15)

“- **Yere giresin!** Bösböyük olmuşsan, daha uşaklara sahip çıkamıysan!” (K.V/8)

“**Biye bu akli verenlerin, Allah kapısını kuş poğuyla böleye...**” (K.V/28)

“- **Vallah, billah heç param yok... Varsa kefen param olsun, inan ha... Bin parça olum ki yoktur.**” (K.V/123)

“- **Gözüye, diziyeye dura**, vermişem ya.” (K.V/127)

“**Ama, babalardan, analardan güçlü olup da, hâlâ babaocağında, binbir kahırla pişmiş aşı kaşık çalanlara, haram zıkkım olsun sütümüz.**” (M.İ/103)

“**Ağızları batsın... Kanlı ağızları batsın...**” (M.İ/128)

“**Kötü olan nenemiz. Elleri kırılınsın...**” (H.K/40)

“**Ama, kızım bana, ‘Senin anan batsın,’ demişti...**” (H.K/98)

“**Ulan Gaffar, boyun posun devrile e mi. Bizi bırakıp gidecek misen?**” (K.Ş/23)

“**Gözün önüne aksın e mi avrat...**” (K.Ş/31)

“**Canım iğneli beşik olduktan sonra. İster alın, ister satın.**” (BT, 6)

“**Pusuya düştük ha! Hiç indirip kaldırmazsan daha iyi...**” (BT, 21)

“**Uy kurban, vay kurban kanlanmışsan sen.**” (B.T/21)

“**Biri müzevirlemiş aney.**” (B.T/23))

“Gene de tendirisi elden bırakmamışam.” (B.T/24)

“Babası gidiyordu birbaş. Yekinip koşmaya başladı.” (B.T/39)

“Samsat kapısının ardına sinmişem ve de vurup yere devirmişem. Yüreğin rahat ola.” (B.T/65)

“Kan benimdir ağam, yüreğini serin tutasan bu cihetten.” (B.T/66)

“Cemaata bir çift haneğim var.” (B.T/70).

Yıldız’ın eserlerinde beddualar genellikle bir durumu beğenmeme, isyan etmek biçiminde kaleme alınmıştır.

2.1.1.3.6. Yakınma

Yakınma, bir kişinin bir olay veya durum nedeniyle duyduğu rahatsızlık veya üzüntüyü ifade eden bir eylemi temsil eder. Bu kelimenin kökeni Türkçedir ve dilimizde oldukça yaygın bir şekilde kullanılır. Hayıflanma terimi, genellikle bir şeye acınmak veya üzülmek anlamına gelmektedir. Yıldız eserlerinde şu şekilde tespit edilmiştir.

“Torosların yokuşlarında iniyor her biri. **Hayıflanıyorlar** belki de; motorlarının, birkaç beygir daha büyük olmadığına şoförler.” (K.V./38)

“**Ah o Kızılmaklı sevgilim...** Sattı babası, yaşı onüç-ondört...” (E.Ş/18)

“**Ah ben...** Dört bir yanım ateşle, suyla çevrilmiş.” (E.Ş/85).

“Babam kim bilir ne kadar **hayıflanmıştır**. Kanı toprağa çözüleli, bugün üç gün oldu.” (R.A/24).

“- Neydi bu başımıza gelen, diye sızlandı. **Ah şu ayaklarım...** Senelerden beri köpek gibi çalış, hastaneye kendi paranla yat.” (R.A/78).

“-**Of... Of Allah, canımı al da kurtuluyum** şu densiz oğlanın elinden.” (K.V/124).

“Ah,” diyordu içinden. “Keşke yüzükoyun olsaydım da, sürünebilseydim uzaklara doğru...” (M.İ/5).

“Hiç olmazsa, ellerini tutabilseydim...” (M.İ/51).

‘Bu neyse ki ne de, ah Şoşo ahh... Sen yok musun sen... Sözlerin ciğerime işledi doğrusu.’ (M.İ/113).

‘‘ Ah, ahh... Vaahh, vaahh, ’ dedi Şoşo. ’ (M.İ/118)

‘Ah, sobaların pisliğinden de bıkmıştım hani...’ ‘ (H.K/60)

‘Of be, midem... Yeter artık... Batsın her şey...’ (H.K/85)

2.1.1.3.7. Küfürler, Argolar

Argo, belirli bir grup veya meslek mensupları tarafından kullanılan ve Türkçe veya yabancı kelimelere özgün anlamlar yükleyerek oluşturulan bir dil türüdür. Argo, genellikle sadece bu grubun üyeleri tarafından anlaşılmış ve kullanılmış, diğer insanlar tarafından kolayca anlaşılammıştır (Kaya, 2020: 87)

Argo kelimesi, bazen küfürlerle ilişkilendirilmişse de, aslında farklı anlamlar içeren bir terimdir. Yıldız’ın eserlerinde de argo biçimde kaleme alınmıştır.

‘‘Bakıyorlar, **aç köpek** gibi.’’ (K.V./13)

‘‘O zaman çıkar işin **boku**...’’ (K.V./17)

‘‘Ulen, yediğimiz içtiğimiz para, **sıçtığımızda** mı olsun **imansız!**’’ (K.V./24)

‘‘Muavin **pezevengi** de tutturur geysene.’’ (B.T./25)

‘‘Şalvarın **uçkuru**...’’ (B.T./28)

‘‘**Miskin miskin** uyurlar böyle...’’ (B.T./31)

‘‘**Sıçtığım**, diyor eniştem.’’ (B.T./63)

‘‘- Nerede bu **kahpenin** kocası!’’ (B.T./65)

‘‘Onların yolunu açmak, bizim gibi **lağım fareleri** olmamaları için konuşacağız bu gece.’’ (E.Ş/21)

‘‘Çocukluğumuzdan, senin **ambalajına**, benim **orospularıma** kadar ulaştık.’’ (E.Ş/37)

‘‘ ‘**Biz alçağız**,’’ diye öfkeleni kadın.’’ (E.Ş/55)

‘‘**Defol**... İstemiyoruz...’’ (E.Ş/66)

‘**Namussuz** demelisin bana...’ (E.Ş/71)

‘Batıda, **pe.evenklik** yapıyordu genç kıza babası ve kardeşleri.’
(E.Ş/75)

‘Dinlemiyor musun yoksa **hırsız adam**?’ (E.Ş/85)

‘Ne söylisen **imansız**?’ (R.A/7)

‘Benim devecim, zürriyetimin **bo.una** bile el uzatamaz.’ (R.A/7)

‘- **Kahpelik** sancak mı oldu ha?’ (R.A/8)

‘- Reşo Ağanın kızı, kahpe olmuş... **Kahpe olmuş da tumanını sıyırmiş.**’ (R.A/10)

‘- Neden **köpek gibi ulumadasan** avrat?’ (R.A/14)

‘- Kim olan bu? **Gavur dölü.**’ (R.A/19)

‘Sıra aha şu, **orospu** şahın da. Engel olanın **anasını avradını...**’
(R.A/20)

‘Eee, sonra gözle kaş arasında sıra o **pezevenklere** kaçır.’ (R.A/23)

‘- Ne diysen ulan **gevvat**? diye köpürdü.’ (R.A/27)

‘Çünkü sana göre bütün kokular **boktan** yapılmıştır.’ (R.A/45)

‘- Ne **poğ** ayakladı ulan?’ (K.V/11)

‘- **Ulan alçak**, ulan sabırsız **köpek.**’ (K.V/18)

‘- Geri tep **imansız...** daha karnın küçük...

Yaşlı kadın:

- Yedi aylık olmaya?

- Uy aney!... Uy Allahh!...

- **Uluma ulan dinsiz.**’ (K.V/38)

‘- **Onun ağzına sıcım.**

- Niye ki ulan? Daha düine kadar aynı kaba **sıcıydınız.**’ (K.V/53)

‘- *Senin gibi ana yere girsin. Ulan temeline sıçacağam ha!.. Evinin de, anasının da.*’ (K.V/123)

‘- *Ne parası, ulan arsız köpek? Verdim ya.*’ (K.V/128).

‘*Ne hinoğlu hindir şu insan yarattığı, bilmez miyiz sanki...*’ (M.İ/111)

‘*Kuyruğuma kurban ol, kart zampara.*’ (M.İ/112)

‘‘*Çek git be barış mısın, kardeşlik masalı mısın, ne boksun çek git dedi birisi.*’ (M.İ/113)

‘‘*Yooooookkk, caaaanım.*’ ‘*Bir orospuya düşecektin ki...*’ (H.K/59)

‘*Eşek kadar adamsın...*’ (H.K/79)

‘‘*...Göreceksen, defol bu evden...*’ ‘*Terbiyesizleşme...*’ ‘*Terbiyesiz, ahlaksız sensin...*’ (H.K/88)

‘‘*Defol, git bu evden...*’ ‘*Senin anan batsın baba...*’ (H.K/103)

‘‘*Ona puşt dedi. İbne dedi. İt oğlu it dedi. Senin ağzının ortasına sıçarım dedi. Dedi de dedi.*’ (H.K/138)

‘‘*Ne poğ olduğunu meydana vurdu. Herkes etrafında it gibi fırlanmada emme gel gör ki, o, bunca yılın azaplarına bile kapısındaki itler kadar itibar etmemede.*’ (K.Ş/9)

‘‘*Ağa kısmı, sizin gibi gözüyassı deyyuslara bakar, ...*’ (A.S./13)

‘‘*Ulan kırk yılın kahpesi. Demek hiç bir kötülük yok... Al, al... Akılsız köpek... Beni rezil rusvay ettin.*’ (A.S. /62)

‘*Sıçmışım Markına. Gel artık avrat.*’ (B.T/18).

Argonun kaba bir konuşma tarzı ve kültürsüz bir alt tabakanın dili olarak tanımlanmasına rağmen, incelediğimiz eserlerde pek fazla yer almadığı görülmektedir. Argonun bulunduğu eserlerde ise, bu dilin halkın günlük konuşma biçimi içerisinde kullanıldığını görmekteyiz.

2.1.1.3.8. Selamlamalar-Uğurlamalar

İnsanlar arasındaki ilişkilerde, selamlaşmanın kendine özgü bir önemi vardır. Genellikle iletişim, bir selamla başlar ve bir veda selamıyla sona erer. Bu nedenle,

selamlaşma iletişimin başlangıcı ve sonu olarak kritik bir rol oynamıştır. Her dil ve kültürde dil ve kültürün değerleri, gelenekleri ve normlarına dayalı olarak standartlaşmış selamlaşma ve vedalaşma ifadeleri bulunmaktadır (Selçuk, 2005: 2).

Bekir Yıldız, eserlerinde toplumun günlük yaşamını, kültürel değerlerini ve sosyal ilişkilerini büyük bir ustalıkla yansıtır. Selamlaşmalar, insanlar arasındaki temel etkileşim biçimlerinden biri olarak, Yıldız'ın anlatılarında önemli bir yer tutar. Yazar, selamlaşma ritüelleri aracılığıyla karakterlerin sosyal statülerini, aralarındaki ilişkileri ve kültürel bağlarını ortaya koyar. Yıldız'ın selamlaşmaları, sadece basit bir selam vermekten öte, toplumsal yapının ve kültürel kimliğin birer aynasıdır. Bu selamlaşmalar, eserin geçtiği dönemin ve toplumun ruhunu anlamak için önemli ipuçları sunar. Yıldız'ın karakterleri arasındaki selamlaşmalar ve uğurlamalar kimi zaman bir saygı göstergesi, kimi zaman ise toplumsal hiyerarşinin bir yansıması olarak karşımıza çıkar.

‘-**Merhaba**, diyorum. *Otobüs bulamadın mı?*’ (H.K./31)

‘- **Yolun açık olsun**, diyor, küçük çocuklara bakarken, yorganını sırtlarken.’ (H.K./53)

‘- **Hoş gelmişsen babo**, diyor, gülümsiyerek.

- **Hoş bulduk**, diyorum.’ (H.K./57)

‘**Misafirimiz hoş geldi, sefa getirdi.**’ (A.S./62)

‘- **Selamünaleyküm.**

- **Ve aleyküm selam.**’ (A.S./90)

‘- **Selamunaleyküm...**

Reşo Ağa, selama karşılık vermeden:...’ (R.A/9)

‘- *Yolumu aç da, gidem ana; dedi. Yüreğini serin tut, dönüşüm bereketli olacak. Çocuklara mukayyet olasan. **Haydi eyvallah...***’ (R.A/29)

‘*Attan inmeden Davud gür sesiyle **çobanı selamladı:***

- **Selamünaleyküm.**’ (K.V/16)

‘*Harun ağa, onu karşıladı:*

-Hoş gelmişsen, sefalar getirmişsen babo...’’ (K.V/59)

’’Derken, güneş obayı basmadan yola çıktık. Anam ardımızdan bir kova su boşalttı. ’’Yolunuz aydınlık ola,’’ dedi.’’ (K.V/71)

’’Ağanın odasına girince, Hamdo, sağ elini göğsüne bastırdı ve hafifçe öne eğildi:

- Selamünaleyküm...

- Ağa bağdaş kurup oturduğu sedirden selamı aldı:

- Ve aleykümselam...’’ (K.V/136)

’’ ’Evime hoş geldin şahinim,’ dedi’’(M.İ/64)

’’Aylar, yıllar önce kopan canlar yeniden ekleniyorlar birbirine. Onunki... Şununki... Benimkiler... ’’Gel kızım, gel oğlum...’’ Oğlum, büyümüş de, ele kucağı geliyor... Bavulları alıyorum sonra. Karımla kucaklaşıyoruz. ’’Hoş geldin.’’ ’’Hoş bulduk.’’ ’’(H.K/32)

’’ ’Elveda...’ İrkilir... ’Ayrılma zamanımız geldi mi?’ ’Geldi ya...’ Bakışırız uzun uzun...’’ (H.K/74)

’’Polisim ben. Ama şu, kışında tabanca, belinde copla aramızda dolanan, aramızda yaşayan polislerden değilim.’’ (H.K/102)

’’ ’Hoş gelmişsen Gaffar,’ dedi. ’Benim de gönlüme gariplik çökmüştü. İyi ki geldin.’ ’’ (K.V./8)

’’Sonra sevinçle odadan çıkıp, eşiği dehledi. Henüz köşeyi dönmeden anası bir kova suyu güneşin kavurduğu tozlu yola serpti.

Ve içinden birkaç kez, ’Yolun su gibi aydınlık ola Gaffarım,’ dedi.’’ (K.V./35)

’’ ’Yüz güzelliği kırk gün, huy güzelliği kırk yıl...’ Kırk yıla varamadı evliliğimiz. Ancak kırk yılın yarısını doldurabildik.’’(H.K/18)

’’Kardaşımın gözlerinden öperim. Babama da haber sal, kızın ellerinden öper gitti de...

Ana-kız bir daha birbirlerini hiç göremeyecekmiş gibi sarıldılar. İki beden bire düştü” (B.T/11).

“ ‘Evime hoş geldin şahinim,’ dedi” (M.İ/64)

“Aylar, yıllar önce kopan canlar yeniden ekleniyorlar birbirine. Onunki... Şununki... Benimkiler... “Gel kızım, gel oğlum...” Oğlum, büyümüş de, ele kucağı geliyor... Bavulları alıyorum sonra. Karımla kucaklaşıyoruz. “Hoş geldin.” “Hoş bulduk.” (H.K/32)

“ ‘Elveda...’ İrkilir... ‘Ayrılma zamanımız geldi mi?’ ‘Geldi ya...’ Bakışırız uzun uzun...” (H.K/74)

“Polisim ben. Ama şu, kışında tabanca, belinde copla aramızda dolanan, aramızda yaşayan polislerden değilim.” (H.K/102)

“Hoş gelmişsen Gaffar,’ dedi. ‘Benim de gönlüme gariplik çökmüştü. İyi ki geldin.” (B.T./8)

“Sonra sevinçle odadan çıkıp, eşeği dehledi. Henüz köşeyi dönmeden anası bir kova suyu güneşin kavurduğu tozlu yola serpti.

Ve içinden birkaç kez, ‘Yolun su gibi aydınlık ola Gaffarım,’ dedi.” (B.T./35).

İncelenen eserlerde selamlaşma cümleleri genellikle “selamünaleyküm”, “hoş geldin” biçiminde oluşturulurken; uğurlama cümleleri ise “ uğurlar olsun”, “ kova ile su dökme” biçiminde kullanılmıştır.

2.1.1.3.9. Hitaplar-Çağrılar

Hitap, bir sözün veya yazının belirli bir kişiye yönlendirilmesini ifade eden ve sözün birinin dikkatini çektiğini anlatan bir seslenme biçimidir (Ayverdi, 2010: 511).

Günlük yaşamda, insanların en sık kullandığı iletişim biçimlerinden biri olan hitaplar ve çağrılar, insanların birbirlerine seslenme tarzlarını yansıtır ve halkın günlük konuşmalarındaki özellikleri açısından önemlidir. İncelenen eserlerde kişilerin sosyal yapı içerisindeki konumlarına en uygun hitaplar kullanılmış, bu da eserlere ayrı bir incelik katmıştır.

“- **Şakir, Şakir**, diye bağıryor kahya. Nerdesen?” (H.K./55)

‘‘Bu sıra biri sesleniyor.

- Nereyi aradın **kardeş?**’’ (H.K./83)

‘‘Hey... **Hey Hançerli Şiğö... Hançerli Şiğö.**’’ (R.A/8)

‘‘- **Anney... Kız aney...**’’ (K.V/8)

‘‘Onu görür görmez bağırdı:

- **Kız avrat, senin essah adıy ne?**’’ (K.V/134)

‘‘ ‘Heyy... **Canım...** ’

‘Heyy... **Şükür sağsın ya?...**’’ (M.İ/51)

‘‘ ‘Hey, **Tahir abey.** ’

Tahir Usta, avarayı kapattı.

‘**Duydum.** ’’’ (B.T/28).

Yıldız eserlerini oluştururken lehçeli bir dil kullanıldığından dolayı kullanılan hitaplarda da ‘‘ kız avrat’’, ‘‘ abey’’ gibi halk ağzının kullanıldığı görülmektedir.

2.1.1.3.10. Yeminler

Yemin Allah’ı veya mukaddes bir varlığı şahit tutarak verilen söz, ant, kase; yemin etmek bir şeyin doğruluğunu belirtmek için Allah’ı veya mukaddes bir şeyi şahit tutmak, ant içmek demektir (Ayverdi, 2010: 1350).

Tanrı’yı veya kutsal bilinen bir şeyi, bir kişiyi şahit göstererek bir olayı doğrulama veya kendi kendine söz verme anlamlarına gelen ant; birçok Türk boyunda ortak kullanılan bir kelimedir. Daha çok ‘‘ant içmek’’ şeklinde kullanılan ve bir şeyi yapmaya veya yapmamaya söz verme anlamına gelen bu ifade Türk kültüründe çok eski bir geçmişe sahiptir (Artun, 2014: 44).

Yıldız’ın eserlerinde geçen yeminler genellikle dini ve geleneksel nitelikli yeminlerdir. Hemen hemen her eserde yeminlere rastlanır. Bu yeminler genellikle Allah’ın adları ve sıfatları üzerine yapılır. Bazı yeminlerde aynı zamanda yeminin gerçekleşmemesi halinde beddua olarak yemin eden kişiye döndüğü de görülür.

‘‘**Hani her evlilik yıldönümümüzde tekrarladığımız bir yeminimiz vardı.**’’ (E.Ş/10)

‘‘Bir daha dünyaya gelirse, Sana ahtım olsun ayaklarım, sen hiç böyle beceriksiz olmayacaksın.’’ (R.A/84)

‘‘- Vallah, billah heç param yok... Varsa kefen param olsun, inan ha... Bin parça olum ki yoktur.’’ (K.V/123).

‘‘Bir kitap uzatıyor memur. Kitap İncil belki de... Bir kağıttan birşeyler okuyor. Ülkenin kimi yasalarından söz ediyor. Sonunda, yemine sıra geliyor. Yeğen yemin edince, ‘‘Fermanını’’ uzatıyor memur.’’ (M.İ/20)

‘‘Yok, yoktur bizim bacaklarımız, kanatlarımız... Vallahi billahi yoktur.’’ (M.İ/107)

‘‘Hiç olmazsa onu, kötülüklerden korumaya aht etmiştim.’’ (H.K/129)

‘‘Ahtım olsun, ağaya inat, b sb y k bir ev yaptıracağam ve de hayatında hayvanlar için bile odalar olacak.’’ (K.ř/22)

‘‘Odada bulunanlar şimdi, şehmuz için değil, saçları yeniden yeşerip belki de, güzel omuzuna yaslanıncaya kadar, evden dışarı çıkmamaya and içen Gülsün için ağlıyorlardı.’’ (K.V/45)

‘‘Yağma yok, yavrum Akyavuz, s d m sana haramdı,. köy meydanına  l lerimi, k relenmeden, m zevirin canı elime kavuşmasa.’’ (B.T/23)

‘‘Ama şahan'ın aklına bu sıra, ahtı geliyor; karısından önce, havayı kurşunlayacak oluyor birkaç el.’’ (B.T/42).

İnsanlar, ilk dönemlerden beri önemli buldukları değerler, kavramlar ve kişiler üzerine yemin etmişlerdir. Bu durum, farklı milletlerde de gözlemlenebilir. İncelediğimiz eserlerde de bu tür yeminlere rastlanmaktadır. Bazı eserlerde ise, diğerlerine kıyasla daha sık yemin edildiği dikkat çekmektedir. Eserlerde bulunan yemin sözcükleri ise halk ağzının kullanıldığı ve eserlerdeki karakterlerin kişisel inançlarını, umutlarını ve toplumsal bağlarını derinlemesine anlatan sözcüklerden oluşmaktadır.

2.2. DİL VE ANLATIM

Dil; insanların birbirleriyle anlaşmasını sağlayan, duygu ve düşüncelerini ifade etmeye yarayan, içerisinde birçok kelime ve işaret barındıran iletişimin en önemli ögesidir.

Ergin (2009: 3) ise “ Dil” in tanımını şu şekilde ifade etmiştir.

“Dil insanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabii bir vasıta, kendisine mahsus kanunları olan ve ancak bu kanunlar çerçevesinde gelişen canlı bir varlık, temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış bir gizli antlaşmalar sistemi, seslerden örülmüş içtimaî bir müessesedir.”

Edebi bir eserlerde dil ve anlatım, yazarın düşüncelerini ve duygularını okuyucuya aktarmada kullanılan temel araçlar arasında yer almaktadır. Dil kavramının iki fonksiyonu bulunmaktadır: Birinci fonksiyonu – temel fonksiyonu- bir topluluğun veya kültürün iletişim aracı olarak işlev görür; ikinci fonksiyonu ise edebi eserlerdeki kullanımıyla o eserin ruhunu oluşturulmasına yardımcı olur. Dil ve anlatım paralel bir yapı sergiler çünkü anlatım, yazarın dil vasıtasıyla kurduğu yapı taşlarından her biridir. Anlatım sayesinde eserin kurgusu, karakterlerin tanıtımı, olayların gelişimi ve sonuçların sunumu meydana gelir.

2.2.1. Halk Ağzı

Ağız, kelimenin tam anlamıyla, bir bölge veya şehir içindeki konuşma tarzlarındaki küçük farklılıkların sonucudur. Muharrem Ergin'in (2013: 10) Türk Dil Bilgisi kitabında verdiği tanıma göre ağız, belirli bir şive içindeki söyleyiş farklılıklarına dayanan küçük gruplara veya memleketin farklı bölgeleri yahut şehirlerinin kelimeler bakımından yol ayrımlarına uğramasıdır.

Bekir Yıldız'ın romanlarında sıkça bulunan Güneydoğu ve çevresinin ağız özellikleri, o toplumun ve genellikle hikâyelerin geçtiği yerin özelliğini yansıtmıştır ve tespit edilen unsurlar şu şekildedir:

*“Sonra Bir **Cigara** yakarak, kompartmandaki köşeme çekildim” (T.A./ 2).*

*“Evet, **begim evliyem. hem** dört çocuğum var. Ben üvey baba elinde büyüdüüm **Beg. heç** gözüm açılmadı” (T.A./13).*

*“**Hökümet** düşünmüştür memur bey, elin gurbetine gidiyoruz. **hökümet** bize sahip çıkar **herhal**” (T.A./ 6).*

*“**Emme velakin çok para edeceğim** burada” (T.A.26).*

*“ **Get len**, diyor yaşlı bir adam.” (R.A /23).*

“**Gel hemşerim gel. Pirelenme.**” (R.A /30).

Değildi “Ama güneş **açanda**, işi olanlar işine **gidende**, parkları açmış İngiliz polisi.” (R.A /31).

“Parası yokmuş, de, **anama e mi?**” (R.A /41).

“**Uy kardaşım gelmiş!**”

“İstanbullu dayımız bu, **Veel!**” (H.K/57).

“**Hoş gelmişsen babo**, diyor gülümsüyerek,” (H.K/57).

“ Serbest meslek diyor, memurluktan iyidir **babo!** Yirmi yedi yıl, eşeğin kuyruğu gibi hep arkada kaldım.” (H.K /62).

“**Acanta**, diyor. Nizib’in en büyük **acantası.**” (H.K /70).

He babo?

Bey, Harran’a **gidecağmış.**

“**Başım üstüne. Beklesin.**”

“Ne kadar beklerim? diye soruyorum.”

“Allah bilir, diyor. Kamyon **gelecağ...**” (H.K /86).

“**Salt** ben mi gittim sanıyorsun?” (E.Ş/57).

“Mutlu bir yarını **muştula.**” (E.Ş/89).

“- Gece vakti olur mu, bu **meret!**...” (R.A/5).

“- Ağa **yekin.** Kız kaçmış. **Küller başımıza...**” (R.A/6).

“- **Hökümsüz** bu iş...Nerede kız?” (R.A/7).

“- Aç ulan avrat benim.” (R.A/8).

“- Viş Ağam, bu nasıl suval!” (R.A/8).

“- Sana heç bir suvalim yok, dedi. Kaderin yanlış çalınmış. Seni babay bağa götürecekl..” (R.A/11).

“-Haydi yeğen, kalk gayri, dedi. Burada durmaylan iş çözümlenemez. Madem ki toprağa girdi, bizim vazifamız hitama erdi.” (R.A/22).

‘‘-Emmi, Emmi kalk dedi. olak Hamdi'nin oğlu celb ekiy... Ben gidiyem.’’ (R.A/26).

‘‘- Ya Fato.

- He... uy anney... Fato heç gözüme alınmadı.

- Yere giresin! Bsbyk olmuşsan, daha uşaklara sahip ıkamıysan! Fato gzyden, nasıl ırak kalırmış?’’ (K.V/8-9).

‘‘- Eee... Gidiyem işte.

- Di... Yekin... Gziyi yassılama.’’ (K.V/9).

‘‘- Bsbykler alamı, sen mi becerecağsan.

Kız ısrar etti:

- Bir sınaram. Ver hele, şu tası...

-Sınamağa ne hacet. Grmiysen mi, ne kıyamettir.’’ (K.V/26).

‘‘- Bğn başımıza bir tufan koptu... He sual etmesen daha eyi...

- Ne tufanıymış? Sen, hayır bir iş tutmazsan zatan...

- Benim kara yazım... Kaderin yanlış alınmış... Uşakları sıcağa apardım.’’ (K.V/30).

‘‘- Slk gibi ne yatağa yapıştıysan ulan. epik ol... Gün iki mızrak yol aldı... Hadi... Niye ses ver misen ha!...’’ (K.V/43).

‘‘ Ha, emmioğlu siye syliyem... Kaçakçıların izleyeceği yolu peşin bildiği için, hkmata ihbar etmiş...’’ (K.V/106).

‘‘Biz buralarda acız babo, ac. Avratlar arşafın içinde. Sokakta görsen, ayırt edemezsin; bir civan mıdır, yoksa tirit olmuş moruk mudur...’’ (K.V/108).

‘‘-Geliy ha... İime tumdu... Hepyek gelecağ. Benden söylemesi. Ne deyişen ağa? Al paramı, savuş.’’ (K.V/120).

‘‘-Gene tzdiy, değel mi?’’ (K.V/121).

‘‘Kusuruma bakma memur beğ, unutmuşam. Avrat değel. Kız da değel. He... Ben ona Ulan da derem.’’ (K.V/133).

“ **Hele ana**, mutlu olmam için aşamayacağın dağ, dilenmeyeceğin kapı yoktur” (A.S./ 53).

“ Annemim **apt**es alırken ayak sesler.....” (A.S./ 94).

“ ‘Baba, uy baba,’ diye, aşağıdan yukarıya doğru bağırdı Zeynel. ‘Yılanlar sardı çevremi, bilesin...’ ”(M.İ/57).

‘Sahi,işin zoru gene sana düşecek bilesin.

‘Başım gözüm üstüne. Ne yer, ne içerse, söyle Allhisen.’ ”(M.İ/63).

‘Yüreğini serin tut loo...’ ” (M.İ/64).

“ ‘Allahisen insanoğlundan söz etmeyin,’ dedi kör bir tavuk.’ ” (M.İ/117).

“ Anlamadın mı gelin, süttten kesilmeden, yeni bir çocuğa kalmışsın. Süt okuna rastladı kızıl saçlı kızın.’ ”(H.K/26).

“ ‘Yooo... Sütünü içince, ılıştım hemen.’ Ilışmak ayrı. Ben de ılıştım.’ ” (H.K/56).

“ ‘Viş anam, başımıza küller. Bu nasıl hanek oğlum?’ ” (R.A./9).

“Çalışacağam, para irkip traktör alacağam.” (K.V./10).

“Mal şirin oğlum ağa, kıvır zıvır da olsa toprağının bölüşülmesine berk kızdı.’ ” (K.V./13).

“Hoş iştir babo... Vallah hoş iştir. Kekka, yavrum... Emme ben Ağanız Hamdo, bu haksızlığa gözmü yumaram bellediniz.” (K.V./14).

“Emme ben, gidiyem deyince niye anzavurlaşıysan ha! Çünküme ben, daha güçlü kuvvatlıyam.’ ” (B.T./25).

“Benim soyumda tay düşmek yoktur. Ya herro, ya merro...’ ” (B.T./47).

“Döküşmek için zaman elifinedir. Hadi.’ ” (B.T./49).

Yazarımız eserlerinde doğal, açık ve arı bir dil kullanmakla beraber yer verdiği olayları ve insanları realist bir şekilde kaleme almıştır. Eserlerinin genelinde doğup, büyüdüğü Güneydoğu bölgesinin ağız özelliklerini aktarmış ve toplumcu gerçekçi yönünü bir kez daha gözler önüne sermiştir.

2.3. GEÇİŞ DÖNEMLERİ

Geçiş döneminde yer alan unsurlar, insan hayatında döngüleri temsil eden doğum, evlenme ve ölüm üçgene dayandırılmaktadır. Türk toplumunda ise bu üç evrenin temel aldığı her dönemde geleneksel adetler ve törenler, kutlamalar, dinsel ve büyüsel faaliyetler yapılmaktadır. Bu faaliyetlerin amacı insanları oluşan yeni duruma hazırlamak, korumak ve kutlamaktır. Çünkü gelenlerimize göre bu dönemlerde insanlar güçsüz aynı zamanda tehlikelere maruz kalmaktadır (Örnek, 2016: 183).

İnsan yaşamının en önemli ve değerli olduğu dönemler, genellikle çeşitli inançlar ve uygulamalarla çevrelenmiştir. Bu dönemler, toplumlar arasında kuşaktan kuşağa aktarılan geleneksel törenlerin doğmasına yol açmıştır (Aça vd. 2019: 358).

Çalışmamızda geçiş dönemlerine ait unsurlar farklı kategorilere ayrılarak ve örneklendirilerek ilgili alana yazılmıştır.

2.3.1. Doğum

Geçiş dönemleri arasında birinci sırada yer alan doğum, tarih boyunca birçok toplumda mutlu bir olay olarak kabul görmüştür. Doğum, insan hayatının dünyadaki başlangıcı olarak görülmekte ve mucizevi bir olay olarak değerlendirilmektedir. Türk kültüründe çocuğa verilen değer, doğumla ilgili tüm süreçlerin ve inanışların halk kültürüne entegre olmasına sebep olmuştur. Türk toplumunda doğum, aileyi tamamlayan, soya güç veren bir olay olarak kabul edilmektedir. Bundan dolayı, çiftler ve akrabalar tarafından büyük bir sevinçle karşılanmaktadır

Doğum, yaşamın en önemli olaylarından biri olarak kabul edilmiş ve yeni bir hayatın başlangıcı olarak değerlendirilmiştir. Türk toplumunda çocuklara verilen değer, doğumun son derece önemli bir olay olarak algılanmasına neden olmuştur. Genç bir kadının çocuk sahibi olması, evliliğin ilk günlerinden itibaren büyük bir öneme sahiptir ve bazı geleneksel uygulamalara yol açmıştır. Türk toplumunda doğum her zaman mutlu bir olay olarak kabul edilmiştir. Dünyaya gelen her çocuk, sadece anne ve babasını değil; aynı zamanda akrabaları, komşuları, soyu ve toplumu da sevindirmiştir ve her doğum, ailenin, akrabaların, soyun ve toplumun sayısının artmasına katkı sağlamaktadır. Özellikle küçük topluluklarda ve etnik gruplardaki aileler, nüfuslarının artmasıyla birlikte güçlendiklerini hissetmişlerdir.

"Çocuk ailede ocağı tütürür" sözü, toplumun bu konudaki değer yargısını özetlemektedir. Ayrıca, doğum yapan kadının ailedeki saygınlığı artmaktadır. Türk toplumunda çocuğun doğması, annenin bireysel bütünlüğünü, babanın güven duygusunu, ailenin itibarını ve soyun devamlılığını temsil etmektedir (Örnek, 2016: 132).

2.3.1.1. Doğum öncesi

Geleneksel toplumlarda evliliğin çocukla şenleneceğine inanılır. Bu sebeple daha evlilik gerçekleşmeden çocuk sahibi olmak için çeşitli uygulamalar yapılır, evlilik esnasında da farklı uygulamalar veya dualarla bu beklenti dile getirilir (Aça vd. 2019: 359).

Anne babaya saadet, güven; akrabaya, soya, sopa güç kazandıran doğum olayı öncesinde ve sonrasında türlü uygulamalar içerir. Türk toplumunda kadının gebeliği veya lohusa dönemi süresince kadının hassas olduğuna inanılır ve ona göre davranılır. Halkımız, gebelik döneminde farklı sıfat ve yakıştırmalara maruz kalmaktadır. Bu yakıştırmalar arasında “ gebe, hamile, yüklü” gibi sözlerle nitelendirilmektedir (Örnek, 2016: 135).

Bekir Yıldız eserlerinde ortak tema, kadınların gebelik ve annelik deneyimlerine dair çeşitli bakış açıları ve duygular. Her bir alıntı, farklı bir yazarın eserinden alınmış olup hamileliğin fiziksel ve duygusal yönlerini ele almaktadır. Bu başlıklarla ilgili tespit edilen örnekler şu şekildedir:

*“Belki de, gelinin **karnına düşmüşse bir çocuk**, onun da umudu lif lif bağlanmıştı bu arabaya şimdiden. (B.T/61).*

*“Kocasının saldığı **döl, ruhlanıp kanlanmıştı**. Atiye bacı bu oluşumu bünyesinde deşti. Ve önüne su gibi kan akmağa başladı.” (K.V/10).*

*“Eve girer girmez banyoya koştu. **Kusuyordu**....” (A.S./ 113).*

“Karım iki canlı. Nasıl oldu bu iş? Birdenbire ana oluvermesi... Ellerimi uzatıyorum. İki elimi birden... Taze bir karın, davul gibi gerildi gerilecek. Ne var bu karnın içinde? Nasıl olur gebelik? Acelesi neydi sanki? Demek bir kadınla yatınca çocuk gelir ardından. Nasıl bir şey çocuk? “Tekmeliyor.” Elimle yakalayamıyorum kıpırtıları...”(H.K/19).

“Gebeyim ben... Daha iki ay önce kürtaj oldum. Üst üste olmaz ya... Gebeyim ben... Belki, sen vurdukça kendimi yerden yere attıkça, çocuk düşer diye, düşündüm.” (H.K/43)

Yıldız’ın incelenen eserlerinde doğum öncesiyle ilgili olarak kısırlığın giderilmesi, gebe kalmak, aşermek ve erkek çocuk doğurmak, çocuk düşürme başlıklarında yapılan uygulama ve inanışlara rastlanmıştır.

2.3.1.2. Gebe Kadının Kaçınması Gerekenler

Anne karnındaki çocuk olumlu veya olumsuz yönden etkileyeceğini inanılan birtakım “anolojik” özlü eylemler bulunmaktadır. Bu eylemler arasında gebe kadının kaçınması gereken durumlar bulunmaktadır. Bu durumlar arasında, “Ayıya, maymuna, deveye bakmaz. Balık, tavşan, paça ve kelle yiyemez. Cesede, cenazeye bakmaz. Gizli, saklı bir şeyi alıp yemez. “ Bu faktörlerin tam aksine “ Ay’ a gökyüzüne bakar. Güzel kimselere bakar. Gül koklar. Elma, ayva, yeşil erik, Üzüm yer.” Aynı zamanda hamile kadının kendini çok yormaması da tavsiye edilir (Örnek, 2016: 133).

Yıldız eserlerinde aşerme kavramını erkeğin hamile karısının durumunu ve onunla ilgili endişelerini dile getirmesi şeklinde işlenmiştir. Yazar cümlelerini, hamilelik sürecinde bir kadının karşılaştığı fiziksel zorlukları ve bu zorlukların günlük yaşamını nasıl etkilediğini anlatırken, aynı zamanda bu süreçte erkeğin hissettiği kaygıları da yansıtmaktadır ve tespit edilen unsurlar şu şekildedir:

*“Benim karım **aşeren** bir kadın olarak, midesi bulandığında, evinin şöyle uzanacağı pek bir eşya olmamasına karşın, şimdi başını çalıştığı banka masasına koyuyor muydu.*

***Kendini çok yoruyor muydu acaba...**” (A.S./ 11).*

Sedat Veyis Örnek’in tanımını ile birebir uyuşan gebe kadının kaçınması gereken faktörler arasında “ gebe kadının kendini yormaması” Yıldız’ın Aile Savaşları romanında yer almaktadır.

2.3.1.3. Doğum Sırası

Doğum anı, anne adayı için sancılı ve zorlu bir süreç olduğundan, bu acının hafifletilmesi amacıyla çeşitli yöntemlerin uygulanması geleneklerimiz arasında yer

almaktadır. Bu yöntemlerin temel amacı, doğumun daha kolay ve başarılı geçmesi için anne adayına birtakım ritüeller uygulamayı gerektirir. Bu nedenle, anne adayını için kolay bir doğum süreci geçirmesini sağlayacak her türlü uygulama anne ve yakınları tarafından uygulanmaktadır. Türk toplumunda, hamile kadına özel bir özen gösterilir ve ağır işler yaptırılmaz. Özellikle, kadın daha önce düşük yapmış veya doğan çocuğu olmamışsa hamileliğin başlangıcından itibaren çeşitli dinsel ve büyüsel uygulamalara – ritüellere- başvurulmaktadır. Doğacak çocuğun sağlıklı olması için türbelere, yatırlara ve hocalara gidilir; muskalar yazdırılır ve adaklar adanır (Başçetinçelik, 2009: 50-51).

Doğum yaklaştığında veya doğum sancuları başladığında sancuları başladığında ilk akla gelen doğumun kolay ve başarılı olmasını sağlamaktır. Bu süreçte, doğumun kolay geçmesi için hamile kadına yürütme dışında birçok uygulama yapılmaktadır. Bu uygulamalar bölgenin geleneklerine bağlı olarak değişiklik göstermektedir (Boratav, 1999: 148).

Doğum yolunun açılmasına yardımcı olduğuna inanılan Meryem ana eli veya Fatma ana eli adı verilen bitkilerin bulunduğu suda içirilmesi, manda yoğurdu yedirilmesi gelenekler arasında yer alır. Doğum sancısı çeken kadının evindeki kapalı yerlerin açılması, düğümlerin çözülmesi ve hatta kadının saç örgülerinin açılması da yapılan uygulamalar arasındadır. Dolu kapların boşaltılması ve çeşmelerin musluğunun açılması, suyun kolaylıkla akması simgesi olarak kabul edilerek uygulanmaktadır (Boratav, 1999: 148).

Yıldız eserlerinde kadınların doğum anını ve bu olayın etrafındaki insanların tepkilerini anlatmaktadır. Doğumun doğal ve beklenmedik doğasını vurgularken aynı zamanda çevresindeki insanların bu duruma nasıl tepki verdiğini de ifade etmektedir ve tespit edilen unsurlara aşağıda yer verilmiştir:

“Tanrı, günün birinde bir insan yarattı Urfa'nın Harran ovasında. Yeni biçilmiş buğday başakları arasında, düştü anasının donuna. “(R.A/14)

“- Uy aney!...”

“Kadının gözleri ayrık, eli karnında.”

“-Uy aman aney!...”

“Kadınlar, kadının başına dikildi. Erkekler sinirli:”

“-Bu feryat niye?”

“Kadınlar meseleyi kavradı. Sıklaştılar. Bir parça yer hazır.”

“Kadın oturdu:”

“-Uyy... Off... Geliy...”

“Bir erkek bağırdı”:

“- Sen misen avrat? Kız ayşo!...”

“Kadın sesi aldı, hemen cevapladı:”

“- He... Doğuruyam!...”

“Bir kadın, kadının ağzını kapattı: “

“-Viş anam!... Herifler var!...”

“Kadınlar birbirine kenetlendi. Kuş uçmaz, ışık sızmaz..”.

“Yaşlı bir kadın, sancılı kadının donunu çözdü. Entarisini sıyrıldı. Başka bir kadın arkaya geçip kadının kollarını kavradı. Yaşlı kadın usta... Yaşlı kadın tarlada doğurmuş, kendini doğurtmuş...”

“Kadının bacaklarını ayırdı, karnına bastırdı. Bebe inat etmede... Kadın bağırmada:”

“- Uy aneyy!... Vay aney!...”

“ Kadının kocası sinirli şaşkın:”

“- Geri tep imansız... daha karnın küçük...”

“-Yaşlı kadın:”

“- Yedi aylık olmaya?”

“- Uy aney!... Uy Allah!...”

“- Uluma ulan dinsiz. Yanıltma bizi.”

“- Uy... Uy aney öliiyem!.”

“- Sus ulan hayasız köpek... Kuzlamanın zamanı mı?.

“Adamların çoğu. “Yahülvela” çekmede., Kadınlar korkak, merhametli. Bebe ana rahminin karanlığında oynamada... Bebe, kara vagon içinde bir ışık, bir umuttan uzak, çeker kendini hep yukarıya. Anası sancılar içinde.”

“- Allah!...”

“Yaşlı kadın:”

“- **Bağırma, der. İkm...**”

“Kadın ıkmır. Kadının bütün vücudu tere bölenir. Bebenin başı dışarda...”

“Tren düdüğü çalar. Tren kendine yol açar. Bebenin yolu tünel...”

“Yaşlı kadını korku sarar:”

“- Avrat çatlıyacak...”

“- Bebenin başı dışarda, beklemede... Yaşlı kadının elleri, hayvan bokuna değil. Uzandı bu eller, çekti bebeyi. Bebe inatçı, bebe dünyadan endişeli. Yaşlı kadının boklu elleri, bebenin yüzünde, gözünde. Ana, baygın yerde yatmada... Bebe, yaşlı kadının elleri arasında...” (K.V/38-39)

“Kadının önündeki leğene sular boşaldı. Rabia Bacı, suyu görünce sevindi:

- Az kaldı yavrum... çocuk işaretini veriy... Zar patladı...

Sekiz-on dakika sonra odanın içinde bir vıyıklama duyuldu.

Rabia Bacı sevinçle bağırdı:

- Oğlan!..

Çocuğun göbeğini kesti. Bu sıra gözüne kadının karnı ilişti. Şaşırdı:

-Çift doğuracak anam,dedi. Bir uşak daha var içerde!..

Rabia Bacı, çocuğu önce yıkadı. Sonra sarıp sarmaladı. Gözü ve gönlü ikinci çocuktaydı. Az sonra ikinci çocuk baş verdi. Kadın soluklanmadan ölümlü ağrılar içinde debelenmeğe başladı. Az sonra Rabia Bacı, yeni çocuğu da çekip aldı.” (K.V/126).

“Çıktı çıkacak sindiği yerden. Çocuk da. Çocuk çıktı bile. Hem de anasını, sancılar içinde yere düşürerek. Yarım can çocuk...” (B.T/48).

Anadolu temalarını doğum sırasında da işleyen Bekir Yıldız'ın eserlerinde genellikle modern tıp unsurlarına uymayan tarlada, bahçede, sokakta doğum yapan kadınları kaleme almıştır. Bununla beraber eserlerinde Anadolu'nun doğum sırasında yapılan ritüellerinden ziyade kadının doğum sırasında çektiği acı ve çevresinin verdiği tepkiler şeklinde kaleme alınmıştır.

2.3.1.4. Doğum Sonrası

Doğum sonrası, annenin ve bebeğin sağlığına özen gösterilmesi gereken kritik bir dönemdir. Özellikle doğumdan sonraki kırk gün, lohusalık dönemi olarak bilinir ve bu süreçte annenin aşırı yorgun düşmemesi büyük önem taşır. Lohusalık dönemi, anne ve bebeğin sağlığının korunması için hayati bir zaman dilimidir. Toplumda yeni doğum yapmış kadınlara atfen kullanılan "lohusa" terimi, genellikle doğum sonrası iyileşme ve dinlenme sürecini ifade eder. Bu süreçte annenin, bedensel ve zihinsel olarak toparlanması için desteklenmesi gerekir (Acıpayamlı, 1961: 65).

Doğum öncesi ve doğum esnasında anne ve çocuğa verilen önem doğumdan sonra da devam etmektedir. Anneyi tehlikelerden korumak çocuğu da gözünü açtığı bu yeni dünyaya alıştırmak için birtakım uygulamalar yapmaya devam edilir. Bununla birlikte sevinçle karşılanan doğum için bazı kimselere de hediyeler, armağanlar verilir, doğumun hayırlı bir şekilde gerçekleştiği halka duyurulur.

Yıldız, doğum sonrası unsurlarda da doğallıktan yana bir içerik kullanmıştır. Tespitler şu şekildedir:

‘‘ Güzel haber bir öğle üzeri, kahvede alındı. Zenzem, dünyaya bir oğlan çocuğu kavuşturmuştu. ’’(M.İ/73)

‘‘Bir köpek acı acı karanlığa havlıyor... Ağlıyor sanki... Yepyeni küçücük sesler... Köpeğin birisi doğurdu anlaşılan. Beton üzerine doğurmak nasıl bir şey? Ya ahırda doğurmak? Anam, beni ahırda doğurmuş. Temizlerken, donuna düşmüşüm. Göbek bağımı uzatıp almış kucağına. ’’(H.K/11)

‘‘Karım bağırdı. ‘‘Geliyor!’’ Asansörde çığlık... Haykırış. Sonra viyaklama... Küçük bir kadın... Küçük bir kadından, kocaman bir çocuğu

aldılar dışarıya. Karımın alını ter içindeydi. Saygıyla, sevgiyle, belki de acıma duygusuyla öptüm terli alını. ”(H.K/20),

İncelenen eserlerde doğum sonrası ile ilgili olarak övünç kaynağı olan erkek çocuğun dünyaya geldiğinin akrabaya, halka duyurulması ve bunun için çeşitli hediyelerin istenmesi örneklendirilmiştir. Bunun yanında doğum sonrası çocuğa yapılan tuzlu suda yıkama, göbek bağıni kesme, kulağa ezan okuma, aşı yaptırma gibi uygulamalar da tespit edilmiştir.

2.3.1.4.1. Ad Koyma

Toplumumuzda, çocuk sahibi olacağını öğrenen çiftler, henüz çocukları doğmadan ona isim seçmeye başlarlar. Bu seçim genellikle cinsiyete göre yapılır ve "Eğer oğlan olursa..." veya "Eğer kız olursa..." gibi ifadeler sıkça kullanılmaktadır. Eski geleneklerde ise, yeni doğan çocuğun ismi genellikle aile büyükleri tarafından belirlenirdi. Bu, büyüklerin otoritesine ve aile içindeki saygının bir işareti sayılır. Aynı zamanda, çocuğa verilen ismin, ailenin geçmişinden veya yakın zamanda vefat eden birinin anısından esinlenmesi de yaygın olarak kullanılan gelenekler arasında yer almaktadır.

Eski Türklerde, oğlan çocuğa genellikle uzun süre ad verilmez veya verilen ilk ad ömür boyu kullanılmazdı. Önemli bir başarıya veya delikanlılık çağına ulaşıldığında, genellikle işin niteliğini yansıtan veya geleceğe yönelik bir dileği ifade eden yeni bir ad verilirdi. Bu ad, "er-at" adıyla anılırdı. Ancak, Türklerin İslam'ı benimsemesinden sonra bu geleneğin önemi zamanla kaybolmaya başlamıştır.

Türk adetlerinde, çocuğa genellikle büyük işler yapmış, bilgiyle donanmış, cesur ve başarılı kişilerin adları verilirdi. Bu uygulama, çocuğun adının taşıyıcısının niteliklerini miras alacağına olan inancı yansıtırdı.

Günümüzde bile bazı aileler çocuğun adını belirlerken hala geleneksel yöntemlere başvururlar. Örneğin, çocuğun adını belirlemek için hoca veya aile büyüklerinden bir erkek tarafından ezan okunarak söylenmesi gibi uygulamalar hala devam etmektedir (Boratav, 1999: 88-89).

Tespit edilen unsur şu şekildedir:

“Zemzem yeniden konuştu:

' İsmi de hazır, kısmeti de hazır... Allah yoksulluğumuza acıdı.'

Sanki bu sözler üzerine şahin, durduğu yerden sıçrayıp Gafur'un yüreğine konmuştu. Şahin denen kuşun, yürekte kanat çırpması, Gafu'run ilk kez başına geliyordu. O, Zemzem'in söylediklerinin ne anlama geldiğini çok iyi anlamıştı. Çocuğa, Şahin ismi verilecekti. Kısmeti de, şahinin satılması demektir.' (M.İ/74)

Türk toplumunda farklı şekillerde yapılan ad koyma kavramı yazarın eserlerine yansıtılmamıştır. Sadece Mahşerin İnsanları adlı öyküsünde tespit edilen bu kavram Zemzem'in çocuğunun adının Şahin koyması şeklinde tespit edilmiştir.

2.3.1.4.2. Oğlan Çocuk

Anadolu'da erkek çocuk düşkünlüğü, geleneksel toplumsal normlardan etkilenen ve geçmişte daha belirgin olan bir olgudur. Oğlan çocuğu soyunun sürdürülmesi açısından da önemli bir yer tutmaktadır (Örnek, 1977: 133).

Yıldız eserlerinde genel olarak, bu metinler geleneksel toplumlarda oğlan çocuğuna verilen önemi, kız çocuklarına karşı duyulan hayal kırıklığını ve bu durumun doğum sürecinde yarattığı gerilim ve heyecanı anlatmaktadır. Oğlan çocuğunun doğumunun sadece aile için değil, aynı zamanda toplumun genel değer sistemi içinde de büyük bir önemi olduğunu vurgulamaktadır. Bu durum, toplumsal cinsiyet rollerinin ve beklentilerinin bireylerin hayatları üzerindeki etkilerini net bir şekilde gözler önüne seriyor ve Yıldız'ın eserlerinde tespit edilen unsurlar şu şekildedir:

"Donunu aç da bakalım oğlan mı?" (R.A/14).

"- Oğlan olsa canın mı çıkar? Köy yerinde başımı önüme yıktın. Döl dediğin oğlan olmalı. Kızı net meli." (R.A/14).

"- Kadının kocası sabırsız:"

"- Oğlan mı?"

"Yaşlı kadın bebeyi evirip çevirmede... Bebenin yumuşak derisi, kadının ellerine yapışıp kopmada:"

"- Uşak oğlanmış..."

"Adam sevinçli..." (K.V/40).

"Yan odada su ısıtan kadının yumuşak sesi duyuldu:"

-Rabia Bacı, haberin olsun, oğlan doğarsa, iki misli para alacağsan. '' (/125).

'' Güzel haber bir öğle üzeri, kahvede alındı. Zemzem, dünyaya bir oğlan çocuğu kavuşturmuştu. ''(M.İ/73).

''İşte, sana gene oğlan doğurdum Gafur...

Aferin mi bana?.. ''(M.İ/74).

Eserlerinde çoğunlukla Doğu ve Güneydoğu bölgesini kaleme alan Yıldız'ın birçok eserinde “ oğlan çocuk” düşkünlüğü hâkimdir.

2.3.1.4.3. Sünnet

Erkek çocuklarla ilgili uygulamalardan biri olan sünnet, Müslüman toplumlarda “farz” ya da “dini zorunluluk” olmamakla birlikte yerine getirilmesi gereken önemli bir uygulamadır (Aça vd.. 2019: 372). Dini ve ananevi işlemler içinde en yaygın ve katısı olan sünnet geleneği yapılmadığı takdirde toplumda ayıplama ve kınamaya sebep olur (Örnek, 2016: 234). Özellikle geleneğe bağlı kırsal kesimlerde bu tören düğün havası içinde çeşitli etkinliklerle yapılarak kutlanır. Tıpkı evlenmede olduğu gibi sünnet törenleri de toplumsal birliğin beraberliğin, dayanışmanın artmasına katkı sağlar.

Sünnet, erkek çocukların hayatında önemli bir dönemdir ve genellikle düğün veya mevlit gibi özel törenlerle kutlanır. Sünnet genellikle 4 ile 14 yaş arasında gerçekleşir, ancak bazen 4 yaşın altındaki çocuklara da uygulanabilir. Sünnet düşünen aile, belirli bir tarih belirler ve davetiyeleri dağıtarak bu özel günü duyurur. Sünnet olacak çocuk, bu özel gün için "maşallah" yazılı özel bir kıyafet giyer (Araz, vd., 1994: 59).

Yıldız'ın Halkalı Köle adlı romanında Türk toplumunda sünnet ile ilgili birçok âdete yer verilmiştir.

“Sünnet karşılığında, oyuncaklar verilmiş çocuk gibi sevinçli.” (H.K/19)

*“...tıpkı, **sünnetçinin** önüne, beyaz işlemeli, Ipek entariler, takkeler, alkışlar arasında getirilen çocuklar gibi... Sonra ikinci bölüm başlıyordu. Eli tez **sünnetçi** iş başındadır artık.” (H.K/23).*

Sünnet düğünlerindeki önemli âdetlerden biri kirvedir. “Kirvelik, bir erkek çocuğun sünnet töreninin yük ve masraflarını, ana babasının dışında başka bir aile büyüğünün üzerine alması ile iki aile arasında kurulan sanal akrabalığa verilen addır”

(Kudat 2004: 11). Sünnet çocuğunun maddi ve manevi her anlamda yanında olan kirve, özellikle sünnet anında çocuğun başında durmaktadır.

“Kirvesinin oğlunu görmüş bir gün.” (E.Ş/18).

Sünnet erkek çocuğu olan her aile için önem taşımaktadır. Çocuğun erkek oluşunun kutlanılmasının yanı sıra toplu olarak yapılan gelenekler çerçevesinde nesillerdir yapılmaya devam ediyor olması da geleneklerimizin devamlılığı için önemlidir.

2.3.1.4.4. Askerlik

Erkeklerin yaşamları boyunca unutamayacakları anıları içeren benzersiz bir deneyim, hiç şüphesiz askerlik dönemi olmuştur. Bu süreçte farklı kökenlerden gelen kişilerle tanışılmış, nöbetler tutulmuş ve birlikte geçirilen zamanlar unutulmaz anılara dönüşmüştür. Askerlik, sadece askeri eğitim almakla kalmamış; aynı zamanda hayatın çeşitli yönlerini keşfetmelerini sağlamıştır. "Bir gün..." diye başlayan cümleler, belki de kaç defa paylaşılmıştır. Askerlik, hayatın en renkli dönemlerinden biri olmuştur. Çünkü bu süreç, sadece bireyin öyküsüne ait değil, aynı zamanda bir topluluğun bir araya gelmiş hikâyelerini de içinde barındırmıştır (Kaya, 2002: 13).

Yıldız'ın eserlerinde askerlik sürecine vurgu yapılmış, ancak detaylı bilgiler verilmemiştir. Günümüzde "bedelli askerlik" uygulamasının yaygınlaşması, asker uğurlaması geleneğinin azalmasına ve bu eski geleneğin yavaşça terkedilmesine neden olmuştur.

“Birkaç ay sonra Osman, askere gitti.” (R.A/17)

“Pehlivan Rüstem askere giderken, köy meydanında davullar çalmış, anası, boyunu aşan oğlunu asker ocağına salıyor diye böbürlenmişti: “(R.A/28)

Yıldız'ın eserlerinde genellikle Anadolu'da geleneksel ve duygusal ritüel haline gelen temalar işlememektedir.

2.3.2. Evlenme

Evlilik, bir kadın ve erkeğin baba evinden ayrılıp bir araya geldiği birleşimin bağlanıcı olarak tanımlanmaktadır ve Türk toplumunda düğün geleneğine uyulması için büyük caba sarf edilir. Düğünde amaç yapılan birleşimi ilan etmek, kültürel geleneklere,

ritüellere ve inancalara bağlı olarak şekillenmektedir (Artun, 2014: 157). Her coğrafyada evlilik, o kültüre özgü ritüeller, adetler, gelenekler ve göreneklerle zenginleşmiş bir tören olarak yaşanır. Bu nedenle evlilik kurumu, her aşamasında o toplumun değerlerine, normlarına ve yaşam tarzına uygun olarak şekillenir. Bu törenler, toplumun ortak kültürel mirası ve birlikteliğini simgeler. Evlilik, sadece iki birey arasındaki bir birleşme değil; aynı zamanda toplumun bir araya gelerek birlikteliklerini onayladığı ve kutladığı bir süreçtir. Bu nedenle evlilik törenleri, her kültürde benzersiz bir şekilde kutlanır ve bu kültürel çeşitlilik evlilik kurumunun zenginliğini oluşturur (Örnek, 2016: 255). Gerek kadın gerekse erkek için önemli bir geçiş dönemini ifade etmektedir.

Dünyanın her yerinde evlilik çağına gelindiğinde genç bir kadının yetişkinlik ve ev yönetimi becerilerini kazanmasıyla ilişkilendirilmektedir. Bu nedenle genç kadınların gelinlik giyme yaşları genellikle 16 ile 20 arasında olup bazen 25 yaşına kadar uzandığı görülür.

Erkeklerde ise, ergenlik dönemine girildiğinde bıyık çıkmaya başlaması, kadınlarda ise göğüslerin belirginleşmeye başlamasıyla birlikte evlilik hazırlıkları genellikle başlamaktadır. Oluşan bu fiziksel belirtiler, geleneksel toplumlarda evlenme çağına gelindiğini işaret eder ve gençlerin evlilik için hazır olduğunu işaret eder (Kafesoğlu, 2017: 220).

Çalışma kapsamında yapılan incelemelerde “Evlilik” başlığı altında alt başlıklar açılarak “Evlilik öncesi, başlık parası ve çeyiz, kız beğenme ve kaçırma, gelin taşıtı” olarak alt başlıklara ayrılmıştır. Bu başlıkların belirlenmesinin sebebi ise yapılan incelemeler bağlamında hazırlanmıştır. Çünkü Yıldız’ın eserlerinin çoğunda fakirlik başa çıkılmaz bir hâdedir. Eserlerde evlenecek erkekler, daha küçük yaşta cinsel isteklerinin tatmini için evlendirilmiş, ya da çocuğu olmamasından kaynaklı zor koşullarda kız kaçırma ile evlendiği görülmektedir.

2.3.2.1. Kız Beğenme ve Kız Kaçırma

Eğer aileler evliliğe karşı çıkarsa bazen genç çift kız kaçırma yöntemine başvurmuştur. Bu genellikle kız tarafının itirazları veya ekonomik zorluklar nedeniyle ortaya çıkmıştır. Başlık parası gibi engeller, bu durumda etkili olabilir. Genç erkek,

kızın rızasıyla anlaşarak onu kaçırabilir. Kız kaçırma pratiğinin başka bir şekli de kızın rızası olmadan zorla kaçırılmasıdır (Sezen, 2005: 187).

Çalışmamızda özellikle “Kız Beğenme ve Kız Kaçırma” alt başlığını açmamızın sebebi Yıldız’ın eserlerinde kızların, isteyerek veya istemeyerek bir birlikteliğe başlaması ancak kaçırılan kızların geri getirilmesi üzerine töreler gereği öldürüldüğünün tespit edilmesidir. Ayrıca, Yıldız’ın eserlerinde yer alan diğer bir tema ise kız isteme temasıdır ve eserlerinde sık sık bu unsuru da işlemiştir.

“*Ne olurdu sanki, Osman’ı çıkıp gelseydi şimdi. Asker mavzerini çekip **kaçırsaydı** onu, köy yerinden...*” (R.A/17)

“*Küçük yaşta damarlarına sızan esrar henüz beynini kökünden sarsmadan, **komşu kızına vurulmuştu**. Kapı aralığında gördüğü sevgilisinin kara gözleri hep canlı, hep güleçti.*” (K.V/54)

“- Ocağında ne arayacağısan!.

- Kocanı... **Kız kaçırmış!**

Gülbahar, önce alt dudağına dişledi. Sonra kurnazca sordu:

- **Kız kaçırın** herif evde mi olurmuş?

- *Kızla beraber eve geldiğini görmüşler.*” (K.V/76).

Yazar yukarıda yer alan metinlerde; aşk, endişe, toplumsal baskılar ve insanların bu baskılar karşısında verdikleri tepkiler gibi temaları işlerken karakterlerin duygusal dünyalarını ve içinde buldukları toplumsal dinamikleri de detaylı bir şekilde ele almaktadır. Her bir karakterin yaşadığı gerilimler ve bu gerilimlerin ardındaki sebepler metinlerin derinliğini ve zenginliğini artırıyor.

2.3.2.2. Başlık Parası ve Çeyiz

Eski Anadolu toplumunda geleneksel bir hale bürünen “Başlık parası” kızı karşı verilen para veya eşyadır. Başlık parasına “bedel”, “kalın”, “ağırlık” adı da verilmekteydi. Başlık parasının altında aslında ekonomik gücün göstergesi ve saygınlık etmeni olarak değerlendirilmedi. Bölgenin belirlediği gelenek ve göreneğe göre değişen bu kavram saygınlığı belirlemenin ve korumanın en büyük nişanesi sayılmıştır (Örnek, 2016, 198).

Başlık parası kadar önemli olan çeyiz, genellikle kız tarafından özenle hazırlanmaktadır. Kızın el emeğiyle yapılmış işlemleri, mutfak araç gereçleri gibi detaylar, kızın çeyizini oluşturan unsurları oluşturur. Günümüzde iki tarafın birbirine karşılıklı olarak hazırladığı çeyiz, genellikle nişan gününde takdim edilmektedir (Anonim). Yıldız'ın eserlerinde genellikle çeyiz sandığı ve başlık parası kavramları geçmektedir. Eserlerde tespit edilen unsurlar şu şekildedir:

“Kocaman bir kamyonun orta yerinde duran sandığa bakıyorum. Anadolu kadınının çeyiz sandığından biraz büyük.” (H/11).

“ Sağdaki odaya giriyorum. Çeyizler, duvarda çivili hala.” (H/57).

“- Senin de çeyizin bu, demek, diyorum. Kaportayı aç, ilkin.” (H/60).

“Gelinin çeyiz sandığını yükleyecekler. Sonra Anteb'e gidilecek.” (H/61).

“Her biri, bir kadının başlık parası.” (E.Ş/76).

“On çocuğu var ablamın. Odaları iki taneydi. Üçleşmiş. Sağdaki odaya giriyorum. Çeyizler, duvarda çivili hala.” (H/57).

Yıldız'ın eserlerinde genellikle çeyiz sandığı ve başlık parası kavramları geçmektedir.

2.3.2.3. Düğün

Evlenme döneminin alt basamağını oluşturan düğün geleneklerine uyulması noktasında toplumsal bir hassasiyet söz konusudur. Düğün, evlenen kadın ve erkeğin birlikteliklerini toplum önünde resmi olarak ilan etmek, onaylamak, kutlamak ve kutsamak amacıyla gerçekleştirilir. Bu gelenek, dünyanın dört bir yanındaki kültürlerle özgü olup her bir aşaması o toplumun değerlerine, adetlerine, geleneklerine ve göreneklerine uygun bir şekilde zenginleşir (Örnek, 2016: 255).

Geleneksel bir düğün, kız bakma, kız isteme, söz, nişan, kına gecesi, hamam seremonisi, düğün töreni, gerdek gecesi ve gerdek sonrası gibi çeşitli evrelerden oluşur. Bu evreler, uzun yıllar boyunca aileler tarafından sürdürülür ve nesilden nesile aktarılır, böylelikle geleneksel bir nitelik kazanarak asırlar boyunca süregelir (Aça, vd., 2019: 378).

Yıldız eserlerinde, Türk düğünlerinin çeşitli yönlerini ve bu tür törenlerin toplumsal ve kültürel önemini vurgulamaktadır. Her bir detay, düğünün ritüellerini, duygusal yoğunluğunu ve topluluğun bu olaya katılımını öne çıkarmaktadır. Yazara göre düğün sadece iki kişinin birleşmesi değil, aynı zamanda topluluk için de büyük bir kutlama ve sosyal bir etkinlik olduğunu ifade etmektedir. Eserlerde tespit edilen düğün anlarına şu şekilde yer verilmiştir.

‘Kızlarını gelin ediyorlarmış sıra ile. Davul, zurna, çipidik. En arkada benim arabam olacak. Gelinin çeyiz sandığını yükleyecekler. Sonra Anteb'e gidilecek. Gene, davul, zurna, çipidikle.’ (H.K./61)

‘Gelinlikliydi kadın. Daha önce açtığı her yanını kapamıştı beyaz, uzun gelinlik.’ (E.Ş/43)

‘Çevre insan doluydu. Salon ışıklı, konfetiliydi. Az sonra el-ele verip özenle döşenmiş bir odaya bırakacaklardı bu iki insanı.’ (E.Ş/44)

*‘Az sonra **beyaz bir at** üzerinde gelin göründü. Ağa aşıka gelip tabancasına havaya boşalttı. Dirink dirink... Etrafa yayılan barut kokusu insanların üzerine sinmiş, neşeli çılgınlık köy meydanını sarsmıştı. Ağa, gelini aşağı aldı. Halay çekenler, davulun hızlanmış tokmağına ayak uydurmaya çalışıyorlardı. Davulun derisi yırtıluncaya kadar çalındı. Zurnacı ciğerini delinceye kadar, zurnasını nefesledi.’ (R.A/26)*

‘Düğün gecesini, nikahlığımla, salona girdiğimde herkese ‘Yakışıklı damat’ sen dedirtmedin mi?’ (R.A/83)

‘Gelin gitti Fadime...’

‘Murtaza'nın koynuna gireli henüz bir hafta bile olmamıştı.’ (R.A/17)

‘Günün birinde gözlerine bir çift göz gülmüş, kızın dudaklarından sevgi boşalmıştı. Ve sucukçu işte bu kızla evlenmişti.’ (R.A/43).

*‘Gelin geliyor az sonra. **Gelinliğini** giymiş. Süslenmiş. Elimi öpüyor. Kutluyorum.*

*- **Düğün** olalı kaç gün oldu? diye soruyorum.*

-On gün, diyor ablam. On gün ama, senin için giydi **gelinliğini.**''
(H.K./58)

''-Vay Ökkeş, diyorum demek sen de **evlendin**, ha!'' (H.K/60)

''**Evlilik...** Savaş gibi... Bir kalabalık, bir vazgeçilmezlik.'' (E.Ş/52)

'' **Evlenmek** sana göre değilmiş,' dedi kadın.'' (E.Ş/59)

''Hiç olmazsa, **evlenirken attığımız imzayı**, dokuz yıl sonra anımsayalım.'' (E.Ş/68).

''Az sonra **beyaz bir at** üzerinde gelin göründü. Ağa aşka gelip tabancasına havaya boşalttı. Dirink dirink... Etrafa yayılan barut kokusu insanların üzerine sinmiş, neşeli çığlıklar köy meydanını sarsmıştı. Ağa, gelini aşağı aldı. Halay çekenler, davulun hızlanmış tokmağına ayak uydurmaya çalışıyorlardı. Davulun derisi yırtıluncaya kadar çalındı. Zurnacı ciğerini delinceye kadar, zurnasını nefesledi.'' (R.A/26).

''Az sonra karı-koca ilan edeceklerdi bizi. Çevreme bakındım. Anamı, ğabeyimi, bacımı gördüm. Gelinin anası da yanlarında... Gelinin babası görünürde yoktu. Çok aramışlar, bulamamışlardı. Anlaşılan, bu baba da gelmek istememişti nikahımıza.'' (H.K/12)

''O evlendi bugün. Ben buraya, bu eve taşınırken, onun da nikahı kıyılıyordu aynı saatlerde.'' (H.K/98)

''O gün anam, abdesini tazeleyip iki rekat namaz kıldı... Sonra, gönül yoldaşım ile beni önünde diz çöktürttü... Bir hacı yüzüğünü onun parmağına, bir hacı yüzüğünü de benim parmağıma takıp, ''Uğurlu, kademli olsun,'' dedi. ''Bildiğim, nikahlarının en yücesi, gönül nikahıdır. Sevginiz mübarek, sevginiz daim olsun.'' (H.K/133).

Yıldız'ın incelenen eserlerinde düğün anı ile ilgili olarak kına gecesi ve düğün eğlencelerine yer verilmiştir. Ayrıca geleneksel gelin taşıtı olan "at" kavramına da sıklıkla yer vermiştir.

2.3.3. Ölüm

Ruh ya da canın bedenden ayrılması; cansız ya da ruhsuz bedenin işe yaramaz hale gelmesi anlamına gelen ölüm, bütün kültürlerde birçok inanış, âdet ve uygulamanın da ortaya çıkmasına vesile olmuştur (Aça vd., 2019:388). İnsanlar için kaçınılmaz bir son olan ölüm olayı ile ilgili bütün dünyada çeşitli âdet ve inanışlar oluşmuştur. Bu inanış ve âdetler çevresinde yapılan uygulamaların farklı kültür ve coğrafyalarda şaşırtıcı derecede benzediği de görülmüştür (Örnek, 2016: 286). Ölümden önce, ölüm sırasında ve ölüm sonrasında olarak sınıflandırılan bu geleneksel ve dinsel ritüeller kültürel bir zenginlik sağlaması açısından önemlidir.

Ölüm anıyla ilgili gelenekler, bir kişinin hayatının sona erdiği anlarda uygulanan ritüelleri içerir. Bu uygulamalar, çeşitli kültürlerde farklılık gösterir ve genellikle ölüm anında ve sonrasında gerçekleştirilir. Örneğin, bazı kültürlerde ölüm anında öncelikle ölünün gözleri kapatılır, çenesi bağlanır ve yastığı değiştirilir. Ardından, ölen kişinin karnına bir bıçak veya makas konabilir, odanın pencereleri açılır ve geceyse oda aydınlatılır. Bu süreçte ölünün başında Kur'an okunmaya devam edilir. Ölen kişi, gömülmek üzere hızlı bir şekilde hazırlanır. Ancak bazı kültürlerde ölenlerin ikindiden sonra ise ertesi güne kadar bekletildiği görülür (Boratav, 1999: 195).

Bekir Yıldız'ın eserlerinde ekseriyetle kaleme aldığı kavram ölümdür. Çünkü incelenen eserlerde töre ölümleri, gurbette yaşanan ölümler ve özellikle kendi hayatını sayfalara aktardığı Aile Savaşları romanında annesinin ölümünü kaleme almıştır. İncelenen eserlerde tespit edilen örnekler şu şekildedir:

“Sonbaharda, leylekleri fannemle birlikte uğurlamıştık çöllere. leyleklerin dönüşünü görmedi annem.

*Bir Sabah ezanında, **dualar alıp götürdü onu**” (A.S/ 5).*

*“Çünkü, **ölüm** vardı işin sonunda.” (D./26)*

“-Kendime geldiğimde, kolumu bulamadım.”

*“-**Ölen** oldu mu? “*

*“-**Altı kişi**” (D./26.27)*

“Muavin, ustasına dönüp başardığını anlatamadı ama. **Ölmüştü** şoför çünkü.”
(D./28)

“-Süt kardeşimi **öldürdü**, diyor, direksiyon simidi. Göğsüne saplandı üç gece önce.”(D./34)

“-**Ölüm** dedin de, diyor azap ansızın. Çocuğum **öldü** benim. Pamuğa gelmeden az önce **öldü**.”

“- Neydi hastalığı?”

“- Hastaliksız **öldü**, diyor azap. Sesi ağlamaklı.”(K.V./46)

“- Ağa, diyorum ne yapıyor şimdi?

“- **Öldü**, diyor Ökkeş. Geçen yıl öldü.” (K.V./69)

“Gündüz kabul ettiği hastalara, gece **tabut** yapıyordu o. **Tabutçu** doktor örneği!...
(K.V./79)

“Savaşın buralarda olduğu besbelli. **Mezarlık** öylesine büyük ki, bugün bile **mezar taşlarından** azdır belki de yaşayanlar, bu kentte.” (K.V./80)

“- **Mezarı** var ya!”

“- Nerde?”

“- **Mezarlıktadır** herhal!” (K.V./87)

“Ancak bu sıra Reşo Ağa, mavzerini kadının üzerine doğrultup ateşledi. Birinci kurşunda henüz ayaktaydı. İkinci kurşunda, kadın **yere yuvarlandı**.” (R.A/8)

“Kulaklarının dibinde patlayan bir tabanca, kızı olduğu **yere yıktı**. Çarşafın içine akan kan görünmedi. Kızın üzerine taze topraklar atılırken, içlerinden en iyi ata binen çoktan yola çıkmıştı bile.” (R.A/13)

“Hasıra sarılı olan Osman, gık diyemeden **ölmüş**, hasır açılmış ve Osman, kanlar içinde yere yuvarlanmıştı”. (R.A/19)

“Ağabeysi, avluda bacısını bıçağıyla **öldürdü** ve sonra, dostuna kapıyı açan sağ elini kesip aldı”. (R.A/20)

“Fakat bir çift öküzleri geçen güz **ölmüş**...” (R.A/28)

“Çoban **ölu** sandığı doğanın içinde; mermiyi yiyince, kendine sahip çıkamadı ve ateşin yanbaşına **düştü**”. (K.V/21)

“Kendisinden önce iki **ölu** çocuk çıkmış evlerinden. Sonra doğayla başedebilen kalmış geriye”. (E.Ş/13)

“Yüktür o. **Mezara** kadar taşınacak bir yük.” (E.Ş/26)

“Zamanı geldi, esrarkeş babası, uyuduğu yerden kalkamadı günün birinde. **Tabuta girdi.**” (K.V/54)

“Sonra bir dere kenarında bulmuşlar. Sen **yüzükoyun yatmadaymışsın**. Anan “Uyuyup kalmış” demiş. Sonra kucağına almış... Sen kaskatıymışsın...

Baban ağlamış, anan hem ağlamış hem döğünmüş:” (K.V/101).

“Hamdo mavzeri doğrulttu.

Kadın can korkusuyla yerinden fırlayıp mavzeri kapmak istedi. Fakat Hamdo ateşlemişti onu... Kadın bir müddet ayakta kaldı, sonra “pat” diye **cansız yere yapıştı.**” (K.V/142).

“ Çok uzaklarda kaç kişinin öldüğünü çıkaramıyor. Ama evin çevresinde iki kişinin öldüğünü anlıyor.” (M.İ/32).

“Birkaç yıldan beri, kimi zaman birlikte oynadıkları, kimi zaman bir lokma yiyecek için birbirleriyle hurlaştıkları arkadaşları, verilen zehirli yiyecekleri yutunca, gözleri önünde **titreye titreye can vermişlerdi.**” (M.İ/87).

“Anam öldü günün birinde. **Öldüğünde, gagasından bir tutam kan aktı.**” (M.İ/136).

Öldüğünde, gelen doktor, ağzına bir ayna tutmuştu. Ayna buğulanmadığında, “Ölmüş” demişti. “Bu adam ölmüş.” Biz ağlamaya oturduğumuzda da, doktor parasını istemişti. Benim, anamın parası yetmemişti, doktorun istediğine. Ölüm tazeydi henüz. O eski-püskü giysilerin, kefenle yer değiştirmişti. Beyaz bir çarşaf vardı üzerinde. Anam sıyırılmıştı çarşafı. Dudakların kilitliydi.” (H.K/12).

“Kendisinden çok şey, özellikle dinlemeyi öğrendiğim Beyaz saçlım öldü. O gün, camide, tabutu başında, saygı duruşunda bulunurken, sanki kanadının bir parçası koparılmış garip bir kuş gibiydim... Tabutu altına girdim. Caminin dar, engin

kapısından çıkarılmasına yardımcı da oldum. Cenaze arabası az ötedeydi. Tabutu, cenaze arabasına yerleştirirken, uzaklaştım oradan.” (H.K/63).

“Bacım ağlıyor... Bacım anlatamıyor... Anlatan komşu kadın... Ölmüş oturduğu yerde. Sessiz, sakin... Bir damla, son dünya suyu içmeden, çoluk çocuğunu göremeden ölmüş... Ellerimle yıkıyorum... Öpüyorum, ölüsüne bile hasret kalacağım kızıl saçlı yetim, yeşil kadını...” (H.K/93).

“Şehmuz’u eve getirdiler. Yeni bir döşek serip üzerine uzattılar. Bedenine beyaz çarşaf gerip karnına bir makas koydular.

Ağlamayan yoktu.

Gülsün, ölünün baş ucundaydı.” (A.S./44).

“Bu sıra jandarmalardan biri mavzerini, jeepin farları altında kıpırdayan insanlık lekesine doğru rasgele boşalttı.

Şahan'ın canı, bedenine giren mermilere hiç direnmedi. Hemencecik bitti.” (A.S./69).

“Cehenneme gitmek korkusuyla, cehennemde yaşar gibi yaşadı, şu, güzelim dünyamızda... Cehennem korkusuyla, cehennemde yaşar gibi yaşadı ama, inancı var.” (H.K/43).

“Sırat köprüsünün altı ateş... Geçerdim de, cennetin kapıları açılırdı ağzına kadar... Gel yetim kadın, gel kızıl saçlı kadın, senin yerin cennette baş köşe, derdi huri melekleri... Bir sevdiğin, bir istediğin varsa, senin yüzün suyu hürmetine o diyen gelsin yanına...” (H.K/66).

“Köylü de yardım etmiştir müzeviri sürürken. Gözlerine kurban. Çekmişem silahımı, vurmuşam sonunda. Yüzü bana dönük vurmuşam ha!” (B.T/25).

“Kurşun uzaktan sıkılmamıştı. Dönebilseydi, kimin öldürmek istediğini görecekti. Azalmaya başlamıştı ama. Dönüp bakacağına, öne doğru meyilliyordu. Elinin birisini yüreğinin üzerine götürdü. Akan kanı, geldiği yere gerisin geri tıkmaya heveslendi. Toprak sallanmaya, yarılmaya başladı. Boşlukta hiçleniyordu. Düştü yere. Taze saçları, taze bıyıkları kendinin değildi artık. Yüzü toprağa çarptı. Canının, bir tutam olduğunu kavradı. Gene de yirmilik ellerinin üzerinde kalabilmek için çırpındı.” (B.T/64).

“Cenazeyi *musalla taşından dualarla kaldırdılar.*” (B.T/66).

“Az sonra sağ kolu karyoladan aşağı düştü, nabız durmuştu
artık. Böylece, Ölüm Sessizliği dedikleri şey, barakada herkesin üzerine çökmüştü” (T.A./45).

Son yolculuğumuz olan ölüm, edebi eserlerde kaçınılmaz sonlardan biridir. Yıldız, eserlerinde töre ölümlerini ve gurbette yaşanan ölümleri eserlerinde sıklıkla kullanmayı tercih etmiştir.

2.3.3.1. Gömme Adetleri

Birçok medeniyette, ölümlerin defnedilmesiyle ilgili farklı uygulamalar gözlemlenmiştir. Orta Asya, Sibiryaya ormanları ve Anadolu'da, gelenekler ve inançlar doğrultusunda çeşitli cenaze törenleri düzenlenmiştir. Türk kültüründe ise en yaygın olarak kullanılan üç yöntem, cesedin toprağa gömülmesi, yakılması ve mumyalanmasıdır (Sayın Alsan, 2022: 18). Orta Anadolu'da, M.Ö 1200 yılına kadar devam eden bir gelenek, ölünün yaşadığı ve alışkın olduğu yerde gömülmesini öngörmektedir. Bu adet, ölünün ailesine ve çevresine yakın bir mekânda defnedilmesini ifade eder. Alacahöyük haricinde, Anadolu'daki mezar yerlerinde ölümlerle birlikte eşya veya kurban gömme geleneği gözlemlenmemektedir. Alacahöyük'teki uygulamalarda, öbür dünyada ölüye refakat ettiğine inanılan ritüellere rastlanırken, Anadolu genelinde benzer uygulamalara şahit olunmamıştır. (Özgüç, 1948: 116-120).

Yazar genel olarak, bu metinler ölümün kaçınılmazlığını, defin ritüellerinin zorluklarını ve bu süreçlerin insanlar üzerindeki duygusal etkilerini derinlemesine ele alıyor. Ölümün dini, kültürel ve maddi boyutları, her bir karakterin bakış açısından anlatılarak okura ölüm ve yas süreçleri hakkında derin bir anlayış sunmaktadır. Yazar, ölümün sadece bireysel bir deneyim olmadığını, aynı zamanda toplumsal ve kültürel bağlamda da önemli bir olay olduğunu vurgulamaktadır ve tespit edilen unsurlar şu şekildedir:

“İslam dinine göre güneş batmadan toprağa verilmesi gereken
önümüz, karanlıkta toprağa indirilmişti” (B.T./49).

“Yıllar önce babamı da buradan götürmüştük **gömmeye**” (B.T./5).

“Ölenin cebindeki para, yetişmiyecek ölümünü **topraklamağa**” (B.T./10).

“Köy mezarlığında insanlar vardı. Bir mezar kazıyorlardı. Toprak, beton gibi sertti. Tabutun başında ağlayan birkaç delikanlı bulunuyordu. **Tabutu mezara yerleştirdiler.** Kızgın güneş, bir solukta mezarı örtecek toprağı, kupkuru etmişti. **Toprakla, tabutun üzerini doldurdular.** Az sonra mezarın baş ve ayak ucuna birer taş diktile.” (R.A/21).

“Cenazeden birkaç gün sonra, yeniden unuttun beni. Babamla birlikte biz de **gömülmüştük**” (E.Ş/72).

“**Kızın üzerine taze topraklar atılırken, içlerinden en iyi ata binen çoktan yola çıkmıştı bile**” (R.A/13).

“Tabutu omuzlarda... Tabutu mezarı başında... Alıyorlar ölüsünü... Koyuyorlar mezara...” (M.İ/16).

“Beyaz saçlı büyüğümü o sırada, toprağın karnına yatırmışlardı kuşkuz...” (H.K/63).

“Tabutu altından hiç çıkmıyorum. Mezarına yatırıyorum, yüreğime yatırır gibi... Mezarını topraklıyorum” (H.K/93).

“Sözü, aralarına aldıklarında gün, güneşe mayalanmamıştı henüz.” (B.T/34).

“Küçük kuşluktan henüz. Karşıdaki kara dağdan, güneş yeni aşırıtabilmişti kendisini.” (B.T/64).

Bekir Yıldız’ın eserlerinde gömme adetleri, köylülerin kültürel ve sosyal yapılarının bir parçası olarak detaylı bir şekilde işlenir. Bu adetler, ölüm karşısında gösterilen metanet, dayanışma ve birliktelik duygusunu yansıtır. Yıldız, gömme adetlerini anlatırken köy yaşamının sadeliğini ve insan ilişkilerinin samimiyetini ön plana çıkarır.

2.4. HALK BİLGİSİ UNSURLARI

Halk bilgisi, nesiller boyu kuşaktan kuşağa aktarılan, halkın yaşantısından doğmuş ve yazılı belgelere dayanmayan bilgi ve deneyimlerin bir birikimidir. Genellikle günlük ihtiyaçların pratik çözümleri üzerine inşa edilmiş olan halk bilgisi, insanların deneme yanılma yoluyla öğrendiği ve biriktirdiği bilgilerden oluşmuştur.

Halk bilgisi, insanların günlük yaşamlarını kolaylaştırmak için başvurduğu önemli bir kaynaktır.

2.4.1. Halk Ekonomisi

İnsanoğlu ilk çağlardan beri yaşamını idame ettirebilmek için çeşitli maddelerde faydalanmıştır. Maddeler arasında taş, toprak, bakır, tunç gibi doğal kaynakları kullanarak ihtiyaçlarını karşılamışlardır. İhtiyaçlarını karşılama sürecinde ise iş bölümü kavramı meydana gelmiştir (Balcı, 2020: 702).

Geçmişten günümüze kadar Türk toplumunda meslek grupları hep süregelmiştir. Bu meslek grupları, köyden kente geleneksel ve modern bağlamda üretim yaparak toplumun ihtiyaçlarını karşılamaktadır (Duymaz ve Şahin, 2010: 101). Bununla beraber halk sanatları ve zanaatları, kültürel bir miras niteliği taşır ve bu mirasın korunması, yaşatılması ve değerlendirilmesi önemlidir (Bali, 2018: 60).

Metin Özarslan (2005: 54), halk ekonomisini şu şekilde tanımlamıştır: 'Halk ekonomisi, insanların geçim ihtiyaçlarını karşılamak için geleneksel yöntemlerle elde ettiği ürünleri üretme ve tüketme alışkanlıkları, bu süreçte kullanılan geleneksel araç-gereçler, davranışlar ve yöntemlerin tümünü inceleyen bir halkbilim dalıdır.' Bu kapsamda, çobanlık, arıcılık, yaylacılık, avcılık, el sanatları, ve zanaatlar gibi faaliyetler, halk ekonomisinin bir parçası olarak görülmüştür.

Bu bölümde Yıldız'ın eserlerinde yer alan mesleklere yer verilmiştir.

“Saticılar bağrışıyor, bu dar yolda. Dini kitaplarla, plastik eşyalar satıyor çoğu.” (K.V./11)

*“Hoparlördeki sesin, **kaptanımız**, dediği **şoför**, yemek yiyor **muaviniyle**.” (K.V. /23)*

*“**Çöpçüler** var, süpürgeleri yanbaşılarında.” (M.İ. /30)*

*“Öyle yapmış çünkü ingiliz **polis**i.” (M.İ. /31)*

*“- Bizim köyden çıkan ilk **hükümet adamı**.*

- Görevi?

*- Adalet Bakanlığında **kapıcı**.” (M.İ. /31).*

“-Adalet Bakanlığının binasını yapan **müteahhit**, diyorum, acı bir gülümsemeyle.” (M.İ. /32).

“Cevabı gecikmiş evrakı için, bin kilometrelik yolu, “gereken işlem yapılacaktır” sözünü duymak için, kateden birkaç **memur**?” (H.K./37).

“Hangisi önce götürürse, sebzeleri, meyvaları, İstanbul'a bahşiş alacaklar üç-beş lira, haldeki **kabzımdan** çünkü.” (H.K. /38).

“Yerime geçiyorum güçlkle. Yanuma bir **yanışma** binmiş.” (H.K. /41).

“Atı vardı eniştemin. Yıllarca **tahsildarlık** yapmıştı. Köylere giderdi bu atla.” (B.T./57).

“-Sen, diyorum. Kale köyünü hatırlar mısın? Hani dayımın **azaplık** ettiği köyü.” (B.T. /69).

“Beyaz pantolonlu bir **öğretmen** izcileri geçiriyor yolumuz üzerinden.” (B.T. /72).

“Kazma, kürek çıkagelse, yeniden oluşacak dünyanın **arkeloglari**, buraya, bu köye.” (B.T. /79).

“Nerede anam, babam? Ya **öğretmenlerim**?” (E.Ş/22).

“Bunun bir **bekçi** mi, bir **polis** mi olduğunu şimdi çıkaramıyordun adam.” (E.Ş/39).

“Bugün karımsın ama, **hizmetçim** de olabilirdin sen.” (E.Ş/53).

“... her gün birkaç kez, malını satan **kunduracının** önünden geçsem...” (E.Ş/78).

“Bu hayvanları hepsine bakan bir de **deveci**.” (R.A/5).

“Ama çoğu kez **doktorların** pensleriyle açılan etlerim...” (E.Ş/91).

“- Çalış, demişti, tarlanda değil, tarlamda çalış, **azap** ol.” (R.A/28)

“**Postacı** apartmanın ikinci katına çıktı.” (R.A/73).

“**Gözlükçüydü**. Akşama kadar hassas aletlerin altında çalışıyor, insanların iyi görmeyen gözlerine yararlı oluyordu.” (R.A/76).

“Sedyeyi süren **hademeye** adamın karısı da yardım ediyordu.” (R.A/78).

“**Doktor** bir insanı yeniden hayata normal döndürmenin çabası içindeydi.” (R.A/80).

“**Hamamcı** şaşkına dönmüş, anayı ve bebenin kanlı yüzünü görünce...” (K.V/27).

“Birkaç insan vardı trenin içinde: **Sürücü, ateşleyici, işaretçi.**” (K.V/33).

“Hasan dayı **hamalların** en ufağıdır.” (K.V/87).

“**Candarmalar** pusuya düşürmüş **kaçakçıları...**” (K.V/106).

“-Ne biçim **ebes**en? Çek al... Bilmiysen mi, biye para lazım...” (K.V/123).

“Mansur, **muhtarın** verdiği kâğıdı **nüfus memuruna** uzattı.” (K.V/132).

“Kapıyı açan **uşak** sordu:” (K.V/136).

“Esrarcı o.

“Önce içen, sonra satıp içtiği **esrarın parasını tekrar kazanmaya çalışan**” (A.S./ 129).

“**Polisler** evine kavuşuyorlar.” (M.İ/9).

“Her **hükümet doktoru** bir **gestapo subayı** gibidir.” (M.İ/37).

“Kayınpederin kırıkları, çıkıkları iyileşmemiş henüz. Yanında bir **candarma...** Topluyor köylüleri.” (H.K/13).

“Sonra birisi düşüncelerini açıklıyor: “Önce karın çıkarsın çarşafını **muallim** efendi.” Karısı **mollanın** kızı... “Olmaz,” diyor.” (H.K/13).

“Kim okutacak bu kızı? Neden? Nasıl? Babam **gece bekçisi...**” (H.K/18).

“Musluktan bardağa su doldururken, **hemşire** hanım görmüştü.” (H.K/36).

“Mahallede çığlık... **Matbaacı** karısını dövüyor...” (H.K/39).

“**Baş Konsolos** bizi karşılıyor. Karımın elini sıkıyor önce.” (H.K/50).

“**Voltalarımı**, sokak adımlarına dönüştürüp avukatıma gidiyorum.” (H.K/136).

“Ulan Gaffar, muhtardan öğrendiklerim doğru mudur?” (K.Ş/24).

“Damına on-onbeş adım kala Çerçi Haşım’la raslaştı.” (K.Ş/46).

“Ya herif o zaman derse, Kuyumcu Osman’ın karısı sarmış diye...”
(K.Ş/63).

“Kapının önüne **bir traktörle** dayandığımı düşün, köy yerinden oynar. **Ve para su gibi akar.** O zaman, sulak araziler bizim olur ve de fukaralığın temeli çöker.” (K.Ş/16).

“Heidelberg İstasyonundan bir Karnaval resmi geçidi ile bizi **fabrikaya** götürecektir otobüse bindik” (T.A./ 21).

“**Magazinde** çalışacaksın dedi direktör” (T.A./ 28).

“**Sucukçu**, az ötedeki salam bölümüne gözlerini çevirdi.” (R.A/38)

“Artık bu işe son vermeli, ne olursa olsun bir kez daha **ustabaşıyla** konuşmalıydı.” (R.A/38)

“Sen, diyor ustabaşı, dur.” (B.T/49)

Bekir Yıldız’ın eserlerinde meslekler, karakterlerin yaşam koşullarını, toplumsal yapıyı ve ekonomik dengeleri anlamak için birer araçtır. Yıldız, her mesleği kendi gerçekliği içinde ele alarak toplumun farklı kesimlerinin günlük yaşamını, mücadelelerini ve hayallerini realist bir dille anlatır. Bu sayede, okuyucuya zengin ve çok boyutlu bir toplumsal panorama sunar.

2.4.1.1. Fabrikada Çalışma

Fabrikalarda çalışarak geçim sağlamak günümüzde de devam etmektedir. Yıldız’ın romanlarında da yoksul halkın evini geçindirebilmek için fabrikalarda çalıştıklarını görmekteyiz.

“Akçam, kızılçam, kayın, kavak ağaçları... Ormanlar... Bobinlere bakıyorum dalgın dalgın. Patlıyor, yırtılıyor birisi sanki. Geriye doğru dönen görüntü gibi şimdi kağıtlar. Topluyor çocuklar, yaşlı, yoksul insanlar. **Fabrikada** birikiyor sonra. Emekçiler var: büyük kazanların çevresinde. Atıyorlar içine. Hamur oluyor az sonra. Tersine dönüyor ama kazanlar. **Odun oluyor kağıtlar, fabrika meydanında.**” (H.K./12).

‘‘Pehlivan Rüstem bir **oto fabrikasında** çalışmaya başladı.’’ (R.A/32).

‘‘**Fabrikanın** paydos zilleri çaldı. Sucukçu son sucuk kangalını da kinle sepetin içine attı.’’ (R.A/39).

‘‘...küçük **atölyede çalışan işçiler**, durmadan cam kesiyor, camın pürüzlerin biliyor, çerçevelere takıp dışarı veriyorlardı.’’ (R.A/77).

‘‘Fabrikaya soluk soluğa giriyor karım. Makinalar, her bir makinanın başında, bir kadın emekçi... Karım şimdi, emekçi bir anadır.’’ (H.K/33).

‘‘Mapusa düşünce, babasının ekmeğini eline alan, fabrikalarda, maden ocaklarında, çalışan Osman babasını görüyor, duyuyor hala.’’ (B.T/18).

‘‘Atölyenin ışıkları azaldığında, işçiler de haftalıklarını almak için patronun önünde sıraya girmişlerdi adeta.’’ (B.T/32).

Yazarımız genellikle eserlerinde toplumsal göç olgusunu konu edindiğinden ekonomik kalkınma bağlamında fabrikada çalışma sıkça tespit edilen unsurlar arasında yer almaktadır.

2.4.1.2. Pamuk Çabası

Pamuk çabası Güneydoğu’da ev ekonomisini geçindirebilmek için belli zamanlarda gidilen bir iş kapısıdır ve Yıldız bu iş kapısına roman ve öykülerinde az da olsa yer vermiştir.

‘‘Doğanın siyah-beyaz oyunu var Çukurova’da. **Pamuk tarlaları** bembeyaz insanlar kara kara.’’ (H.K./39)

‘‘**Pamuk dönüşü**. Ama pamuklar henüz toplanıyor.’’ (H.K./39)

‘‘Tarlalardaki beyaz pamuklar onları bekliyordu.’’ (K.V/34)

‘‘**Pamuktan** dağ yapacak insanlar. Dağı iplik, ipliği şehirlere satacak insanlar.’’ (K.V/36).

2.4.1.3. Tarla Sürmek

Bekir Yıldız, Anadolu insanının günlük yaşamını ve mücadelelerini gerçekçi bir dille anlatan önemli bir yazardır. Eserlerinde tarla sürmek, köylülerin hayatının merkezinde yer alan ve onların geçim kaynağı olan önemli bir faaliyet olarak sıkça

işlenir. Tarla sürmek, yalnızca bir tarımsal faaliyet değil; aynı zamanda köylülerin doğayla olan ilişkisini, emek ve dayanışmayı simgeler.

“*Ve kimi erkekler diyorum, şunca külfetinin karnını doyurmak için tarlalarda umut biçip, umut dövüyorlardır.*” (H.K./36)

“*Köyün ağası ona:*

- *Çalış, demişti, tarlanda değil, tarlamda çalış, azap ol.*” (R.A/28)

“*Pehlivan Rüstem hayatı boyunca, kırlarda dolaşmış, çift sürmüş, düven dövmüş, kaval çalarak davar gütmüştü.*” (R.A/32)

“*Gündüzleri toprağı yarıp, içine tohumlar salıyor...*” (K.V/7)

“*Diye ki, ben bostana gidiyem. Karpuz döşüreceğam.*” (K.V/42)

“*Hep beraber bostana daldılar. Kimi karpuzları tiyeğinden koparıyor, kimi ortadaki kümeye taşıyordu.*” (K.V/49).

Köy yaşantısında tarla sürmek önemli bir geçim kaynağıdır. Bu durum Yıldız tarafından eserlerinde sık sık işlenmiştir. Ayrıca, yazar eserlerinde köylülerin hayatının ayrılmaz bir parçası olarak işlenir ve onların emeklerinin, umutlarının ve dayanışmalarının simgesi olarak öne çıkar.

2.4.2. Halk Matematiği

Halk matematiği ve ölçüleri, günlük yaşamda kullanılan nesnelerin miktarı, boyutu, hacmi ve alanının belirlenmesinde kullanılan pratik bir kavramdır. Bu kavramlar, halk arasında özellikle yaşlılar tarafından hala yaygın bir şekilde kullanılmaktadır (Erdem, vd. 2011: 233).

Bekir Yıldız, Anadolu insanının yaşamını ve kültürünü yalın bir dille anlatan önemli bir yazardır. Eserlerinde, halkın günlük yaşamında kullandığı pratik bilgileri ve yöntemleri sıklıkla işler. Bu bağlamda, halk matematiği de Yıldız’ın anlatılarında önemli bir yer tutar. Halk matematiği, köylülerin ve işçilerin yaşamlarını düzenlerken kullandıkları geleneksel ölçüm, hesaplama ve geometri bilgilerini içerir.

“*Kuzey olsun. Her yerde okka dört yüz dirhem.*” (E.Ş/22).

“*Sakalları karış karış uzadı.*” (R.A/10).

“Gün **iki mızrak** yol aldı...” (K.V/43).

“Kimileri pireden küçüktü... Ama ağızları, mağaradan büyük, derindi.”
(M.İ/6).

“İki mızrak boyu geç kalmışsan ha!...” (K.V.49).

“Ayrıldıklarında, birkaç arşın daha uzaklaşmıştı güneş, kara dağın doruğundan.” (B.T/66).

Yazar, eserlerinde geleneksel ölçü birimlerini ve halk deyimlerini ustalıkla kullanarak, okuyucusuna otantik ve derinlemesine bir deneyim sunar.

2.4.3. Halk Takvimi ve Zamanı

Halkın yılın ve günün belli bir dilimini ya da tamamını belirtmek için çeşitli gözlem ve tecrübeleri sonucunda ya da atalarından kalma bilgilerle zamanı tayin edip kendilerine göre oluşturdukları zaman çizelgesine halk takvimi denir. Halk takvimi ile ilgili olarak Erman Artun (2014: 239) şu değerlendirmede bulunmaktadır: “Halkın bir yıl içinde arka arkaya gelen günlerle toplumsal, hukuksal, ekonomik, tarımsal, siyasal, kültürel, dinsel ve büyüsel oluşumları tespit etmek amacıyla kullandığı geleneksel bilgi ve uygulamaları ‘halk takvimi’ (halk gün bilgisi) olarak adlandırılır.”

Eski dönemlerde halk zamanı sayısal olarak belli bir tarihle, saatle ifade etmek yerine kuşluk vakti, kerehat vakti; bağ bozumu, üzüm, kiraz, kuzu zamanı ya da zemheri, teşrinler, kanunlar gibi kelimelerle adlandırmıştır. İncelenen eserlerde zamanı belirtmek için bu ifadelere yer verildiği, hayvanlar ve bitkilerle alakalı çeşitli durumların da mevsimi, zamanı belirlemekte kullanıldığı görülmüştür.

Çalışmada halk takvimiyle ilgili tespit edilen unsurlar aşağıda verilmiştir.

“Böylesi bir duyguyu kıpırdanışı bedeninde var olduğuna göre, kıpırdanıp ayağa kalkabilir, **sabahın alacakaranlığında** yediği darbeden belki de kurtulabilirdi” (D/42).

“**Otuz yedinci saniye dolmak üzere**” (D/48).

“**Gecenin kararından yararlanıp üçüncü kata çıktılar**” (D/54).

“**Taş yapıdan çıktıklarında, güneş'in doğmakta** olduğunu gördü Kamer Can (D/89).

“Önceleri düşündüğü; **karanlık çökünce kente gitmekti**” (VZVKVİ/ 5).

“Yarın sabah, inanmış mazlumlarla, inanmamış zalimlerin savaşı var” (VZVKV/ 89)

“ Hz Hüseyin şaşırmişti. **şu sabahın gecesinde**, çöllerde, dedesinin hırkasının içinde dolaşırken, beklediği mucizelerden birisi bu muydu yoksa (VZVKV/ 129).

“Karların aklığı parlatmasa, **zifiri olacaktı, gecenin son ucu bile.**” (E.Ş/56)

“**Alacakaranlığın üstüne, halka halka düştü müezzinin sözleri.** (E.Ş/74)

Güneş bir mızrak boyu yükselmişti. “(R.A/6)

“**Vakit öğleyi çoktan geçmişti. Güneşe bakılsa gözler kamaşmazdı artık.**” (R.A/10)

“Yaşını, babasını bilmiyor, ama anası zar-zor çıkarabiliyordu:

- **Donuma düşeli on üç yıl oldu, herhal diyordu.**” (R.A/15)

“Her gidişimden sonra **iki sefer güneş doğup gün olacak, ben gelirim.**” (R.A/18)

“**Güneş arkada kaldı. Doğudan batıya vurdular. Vakit büyük kuşluktu.**” (K.V/14)

“Dağ ve orman tükendiği zaman, **vakit küçük kuşluktu. Güneşin dinlenmiş ışıkları her yana geçmişti.**” (K.V/22)

“Abdo, on dört yaşını bu **güz tamamlamıştı**”. (K.V/44)

“Bu bakımdan **vakit, horozların ağzından yeni kurtulmuş olmasına rağmen, hamam doluydu.**” (K.V/73)

“- Karanlık bastırıy... **Kaş karanlığı, kaybolmadan gidem.**” (K.V/128)

“ Onun ölümü, **fabrika düdüklarının ötmesi, tüm sirenlerin haykırmasıyla birlikte gerçekleşti**” (A.S./ 6).

“ Gecenin dar bir saatinde, Gafur'un evi önünde atlar kişnedi.” (M.İ/75)

“Yürürken, arkasında, yanında oluşan gölgesinde, güneşin yeni günde aldığı yolu ölçtü. Zaman, sabahı çoktan eskitmişti.” (M.İ/88-89)

“Gecenin zamanı, iyice yaşlandı anlaşılan. Havlayan köpekler ve uyuyan insanlar...”(H.K/6)

“Küçük kuşluktan beri güneş, kadının başına oturmuş, onu yakıp kavurmuştu.” (K.Ş/13)

“Güneş az önce tükenmişti. Şimdi Kertuşe köyünün doğusundaki aklık kirleniyordu.” (K.Ş/55)

“**Yarın sabah**, inanmış mazlumlarla, inanmamış zalimlerin savaşı var.” (V.Z.V.İ.V.K./ 7)

“**Şu sabahın gecesinde**, Çöllerde, dedesinin hırkası içinde dolaşırken, beklediğim mucizelerden birisi bu muydu yoksa? “ (V.Z.V.İ.V.K/ 54).

“**Sabahın alacakaranlığında**, yendiği darbeden belki de kurtulabilirdi” (D. 5).

“**Otuz yedinci saniyede** olmak üzere”(D. 118).

“**Gecenin kralından** yararlanıp üçüncü kata çıktılar” (D. 129).

Yazar eserlerinde halkın zaman algısını ve kullanımını doğal olaylar, hayvan davranışları, günlük yaşam pratikleri ve mevsim döngüleriyle ilişkilendirerek betimler. Bu ifadeler, okuyucuyu halkın zaman anlayışına yakınlaştırırken, Yıldız’ın karakterlerine ve hikâyelerine otantik bir derinlik katar. Yıldız, halkın zamanı nasıl algıladığını ve günlük yaşamlarında nasıl kullandığını ustalıkla anlatarak, Anadolu insanının doğayla ve zamanla olan ilişkisini gözler önüne serer.

2.4.4. Halk Taşıtları

Halkın günlük hayatında kullandığı ve bir yerden bir yere giderken veya eşya taşırken kullandıkları araçlara halk taşıtı denir (Tahan, 2017: 56). Halk taşıtları geçmişten günümüze zamanın ve mekânın şartlarına göre türlü değişimler geçirmiştir.

Yıldız’ın eserlerinde yer alan halk taşıtları geniş bir yelpazeye sahiptir ve şu şekilde tespit edilmiştir:

“İşte o gün, bu hava içinde bizleri götürecek **trene**, fırınlara saldıran aç insanlar gibi hücum ettik” (T.A.).

“Bunları düşünürken iniyorum **minibüsten**.”(H.K./5).

“-Bizim **otobüsler** havalı Magirus, diyor birisi.

Önü arkası fark etmez, **Uçağa** bindin mi hiç? “(H.K./8).

“Aynı anda, **arabalı vapurda** sıra kapmak isteyen pek çok **otobüs**, garajdan fırlamak istiyor.” (H.K./9)

‘At arabasıyla taşımışlardı atölyeyi.’ (B.T/27)

“Yanımızda da ayrı bir sıra. **Yük kamyonları** bunlar”. (H.K/11)

“Zaman zaman, **uçakta** gidiyor gibiyiz. Ovanın bütününü görebilecek kadar yükseklerdeyiz çünkü”. (H.K/50)

“Bu **taksiler** de nereden çıktı.

- **Otobüs** fiyatına **taksi**, diyor.” (H.K/54)

“- **Pikaplarını** beğenmediler, diyorum, arkadan.

- **Pikap** bahane, diyor, şoför.” (H.K/55)

“- **Ciple** işe başlayanlar, **otobüs** sahibi oldu. “(H.K/62)

“Sinemanın önünden sık sık **mobilet** geçiyor. Tırrr... Tırrr...” (H.K/64)

““-Yeğenim be, diyorum. Üç gün oldu buradayım hiç **bisiklete** raslamadım.

- **Bisiklet** kullanmak için ehliyet gerekli, diyor, Ökkeş.” (A.S. /68)

“**Uçağa** binmek, bu ülkeden, başka bir ülkeye uçmak, uygarlığın sonucudur işte.” (E.Ş/66)

“Yol boyu **trende**, **vapurda**, **arabada** ellerim avuçlarının arasındaydı.” (E.Ş/72)

“Pehlivan Rüstem **otobüse** bindi”. (R.A/29)

“Pehlivan Rüstem’in yeni bindiği **tren** Münih’ten hareket etti”. (R.A/31)

“Dar bir yolda giderken, **at arabasının** dışarı uzanan tekerlek milinin sivriliğini hesap edememiş ve **arabayı** boydan boya yırtmıştı.” (R.A/35)

“**Vapur**, iskeleden uzaklaşırken, üç Beatnik adama el salladı.” (R.A/72)

“Biraz büyüdüüm, güzelim **bisikletlerin** pedalıını sen çevirmedin mi?
“(R.A/83)

“**Tren** uzun bir zaman, **hızlı bir trenin**, gelip geçmesini bekledi. “(K.V/34)

“ Vapur doluydu. Eminönü Karaköy arası” (A.S./62).

“- Nereye gitti Ökkeş, diyorum **beygirler nereye gitti?**

- Sınır köylerine dayı, diyor. Ökkeş. Mayın tarlasından **beygirlerle geçiriyorlar** kaçağı. Kaçak, köylere geliyor ilkin böylece.” (H/69)

“Bu sıra, kubbeli bir evden Muhtar çıkıyor. Siyah bir **atın gemi elinde. Biniyor.**” (H/94)

“El ele tutuşuyorlar... Vapurla denizi aşıyorlar.(M.İ/9)

“ Bir atın, şimşekten hızlı giden bir atın sırtına biniyor. Hudutları aşıyor.
(M.İ/11)

“ Metronun merdivenlerini bir solukta çıkıyor. İstasyon burası...” (M.İ/24)

“Kentte, arkadaşlarıyla dolaşırken, bir kamyonun az ötelinde durduğunu görmüştü.” (M.İ/87)

“Bir tramvay görüdü. Tramvaylar da tıngır mungır giderdi. Babamı bir taksiye bindirip kuş gibi uçuramadım yatağına.”(H.K/29)

“Bir bilet de bana... Trenler, otobüsler, kamyonlar, traktörler, motosikletler, bisikletler... Yer bulamayanlar da atların, eşeklerin sırtında...”
(H.K/100)

“Çin'de çok yaygın olan bir çekçek arabasına, daha doğrusu, bizde öküzlerin çektiğı bir kağı arabasına yıllar önce, 1957 yılında koştular beni...”
(H.K/143)

“ ‘Yere giresin ulan,’ dedi. ‘Almanya'ya eşekle gidilir mi heç.’ “ (K.Ş/18)

“Az ötedeki jandarma karakolundan yola çıkmış jeepti bu.” (K.Ş/67)

“Yelkenlileri varsa, onu suya indirtirler diyor Kemal. Opel Admiralin üstüne bakıyorum.” (B.T/51).

Yazar eserlerinde taşıt kavramını geniş bir yelpazeden sunarak gemiden vapura, otobüsten minibüse kadar birçok araca yer vermiştir.

2.4.5. Halk Zoolojisi

Geçmişten günümüze değin insanoğlu nasıl tabiatla iç içeyse hayvanlarla da çeşitli şekillerde alakadar olmuştur. Hayvanlar ulaşımında, tarımda kullanılmış; etinden, sütünden, derisinden yararlanılmıştır. Kimi zamanda hayvanlarla duygusal bağlar kurup onları bir arkadaş, dost gibi görmüş, onların hastalıklarına çareler aramıştır. Bunun yanında bazı hayvanların da vereceği zarardan korkup bunun için türlü uygulamalar da bulunulmuştur. İşte bütün bunların sonucunda hayvanlarla ilgili bir bilim olan halk zoolojisi alanı ortaya çıkmıştır. Halk zoolojisi ile alakalı olarak Erman Artun (2014: 240) da şöyle demektedir: “Anadolu’ya gelmeden önce yaşadıkları yerlerde de başlıca geçimlerini hayvancılıkla sağlayan göçebe ve yerleşik Türklerin hayvanlarla ilgili zengin bir geleneği vardır.”

Eserlerde av hayvanlarından evcil hayvanlara, deniz ürünlerinden böcek familyasına kadar geniş bir yelpazede çeşitli hayvanlardan bahsedilmiştir. Hayvanlardan yiyecek olarak yararlanma, onları evcilleştirip bir dost-arkadaş gibi görme, hayvanların kendi arasındaki çeşitli bağlar, av hayvanları ve çeşitli sebeplerle adı geçen bazı hayvanlar bu başlıkla ilgili karşılaşılan unsurlardır. Yıldız’ın eserlerinde zoolojisi ile ilgili tespit edilen unsurlar aşağıdadır:

*“Şu sırada, **atıyla** beraber bir ağacın gölgesinde, sur kovuğunda uyuyan biri vardır.” (H.K./6)*

*“Anlatılanlara göre, **deveymiş** bunlar zamanında.”(H.K./9)*

*“Ve her **kaplumbağaya** bir isim takmış kapitalistler: Aran, Hüdaverdi, Apollo, Güven, Bosfor...” (H.K./13)*

*“**Atı** vardı eniştemin. Yıllarca tahsildarlık yapmıştı. Köylere giderdi bu **atla**. (H.K./57)*

*“- Göl kenarında, Davud’la dolaşırken, **balıklar** ordusu bizi izliyor, yem atalım diye” (H.K./85)*

*“**Sinekler** var: bu insanlar arasında biricik bağı kuran. Birisinin yüzünden kalkıp öbürünün yüzüne inen.” (H.K./86)*

- “ Ali böcek değil, **sülük sülük** sözcüğüydü doğru olan ”(D./ 34).
- “ Yüzlerce **ciccivin** kutularda olduğu ”(D./ 84).
- “**Eşekle** bağa giderken geçti, bizim de başımızdan. ” (E.Ş/18)
- “Önüne hop diye bir **ayı** çıktı ansızın. ”(E.Ş/32)
- “Kadın, kocasının yanına oturduğunda aceleci bir **horoz** sesi duyuldu uzaktan. ”
(E.Ş/37)
- “Anlat öyleyse. **Akrebi** anlat!... ” (E.Ş/38)
- “Burada sekiz-on **eşek**, altı **at**, altı **deve** vardı. ” (R.A/5)
- “Bu hışırtı, Fadime 'ye, **akreplerin, yılanların** hışırtısı gibi geldi. ” (R.A/17)
- “Gün henüz ışımadan, **horozlar** öttü. ” (R.A/18)
- “Fakat bir çift **öküzleri** geçen güz ölmüş... ” (R.A/28)
- “**Atlar**, camızlar, **inekler** üzerinden yürütüldü. ” (K.V/33)
- “**Eşeği** bırakıyam. Geç kalmayın ha... Babay böğün **develeri** getiriy... ”(K.V/42)
- “Karpuzlar **develere** yüklenmiş, çingiraklarından çıkan sesler uzaklarda eriyip kaybolmuştu. ” (K.V/49)
- “- Dur bakım... Hee... Sekiz **at**, on yedi de **merkep** vardır. Sonra yüz otuz altı baş **davarım**, on çiftde **sığırım**... ” (K.V/61)
- “Kokusu Viyana köpeklerini havlatıyor. Viyana'da, köpekler havlayınca, Viyana ayağa kalkıyor... ”(M.İ/25)
- “ ‘Sarnıcın dibinde serçeler, güvercinler yaşar. ’ Dedi avcı Gafur. ”(M.İ/57)
- “Bu sıra, boy boy yılanlar çevresinde halkalar çizerek kıpırdanıyorlardı. ”(M.İ/57)
- “ Şahin yoruluyordu. Bir o yana bir bu yana uçuyor ve kaçınılmaz sonuna doğru yaklaşıyordu. ”(M.İ/61)
- “Kişneyen atların solukları şahinin kanatlarında dolaştı. ”(M.İ/75)
- “Tepeciği aştıklarında otlara serpilmiş pek çok koyun-kuzu, keçi-oğlak koç gördüler. ” (M.İ/98)

‘‘Martuların çevresinde kanat ırpımlarıyla süslediği bir vapur da skiudar'a doğru yol alır.’’ (H.K/142)

‘‘Yeni bir günün ilk işareti horozların ağzından duyuldu.’’ (K.ř/18)

‘‘Döndüğümde bir sıpa alırım, dehler dururlar.’’ (K.ř/20)

Gaffar, diiven, Ağanın yanına ulaşınca beygiri durdurttu.’’ (K.ř/24)

‘‘Beş on dakika sonra kurbağa seslerinin şenlendirdiği ince bir aya ulaştı.’’ (K.ř/65).

‘‘Atlar gelip geçmişti bazı çalıların üzerinden.’’ (B.T/22)

‘‘Kuşlar vardı şimdi; civıltıları duyulan kuşlar.’’ (B.T/36).

Bekir Yıldız, eserlerinde doğal çevreyi, hayvanları ve gündelik yaşamı detaylı ve etkileyici bir şekilde betimleyerek okuyucusuna derin ve otantik bir deneyim sunar. Yıldız'ın betimlemeleri, sadece çevresel unsurları anlatmakla kalmaz, aynı zamanda karakterlerin yaşam tarzlarını, kültürel bağamlarını ve doğayla olan ilişkilerini de derinleştirir.

2.4.6. Halk Hekimliği

İnsanlık, doğumdan ölüme kadar olan süreçte yaşamını sürdürebilmek için çeşitli yöntemlere başvurmuştur. Özellikle sağlığı tehdit eden hastalıklarla karşılaşıldığında, insanlar çareler aramış ve kendi kendilerine çeşitli tedaviler geliştirmişlerdir. Doktora gidilemediği veya modern ilaçların bulunmadığı zamanlarda, bu inançlar kendini göstermiş ve halk hekimliği uygulamalarının ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Halk hekimliği, "hastalık" terimi altında sadece fiziksel sağlık bozukluklarını değil, aynı zamanda kısırlık, nazar gibi insan kaynaklı olabilecek olumsuz etkileri ve cin, peri gibi metafiziksel varlıkların sebep olabileceği çeşitli sakatlıkları da içermektedir (Asil, 1989: 33).

Boratav, halk hekimliğini şu biçimde tanımlamaktadır:

Halkın olanakları bulunmadığı için, ya da başka sebeplerle doktora gidemeyince veya gitmek istemeyince hastalıkların tanılama ve sağaltma amacı ile başvurduğu yöntem ve işlemlerin tümüne ‘‘halk hekimliği’’ denmektedir (Boratav, 1999: 122).

Halk hekimliği, geleneksel tıbbın bir dalı olarak bilinir ve genellikle doğal yöntemlerle sağlık sorunlarını tedavi etmeyi hedefler. Bu yaklaşım, uzun yıllar boyunca belirli kùltürlerin veya toplulukların deneyimleri ve gözlemleri üzerine inşa edilmiştir. Halk hekimliği, genellikle yerel bitkiler, hayvanlar, mineraller veya diğer doğal kaynaklar kullanılarak uygulanan tedavi yöntemlerini içerir.

“Kaçıyorlar. Ayağı acıyor arkadaşının. Duruyorlar. Yarılmış. Kanıyor. İşe diyor. Üstüne işe. Kül diyor adamın çocukluğu. Sigara külü iyi gelirmiş.” (E.ř/17) .

“Dün gibi anımsıyorum. Başımda seferberliğin bitleri vardı. Sen sirke döktüğün başımda, bitleri arardın ana..” (R.A/90)

“şark çıbanlarını kurutan bir pudraydı bu. Bir çimcik alıp iki yıllık bebeğin suratına serpti.” (K.V/25)

“El kadar enikmişem, burnumda aha şu mübarek yara peydahlanmış. şişmiş babam şişmiş. Olmuş sana davul gibi. Babam beni - nur içinde yatsın - Cilveli Circoya aparmış. Sen Cilveli Circo deyip geçme... Berberdi emme atığı neşteri şimdiki tabipler atamaz. Ne dedimdi? Ha... Cilveli Circo davul gibi olmuş burnumu, bir tutam Halep ibrişimiyle çevirmiş. Usulcana başlamış ibrişimi iki ucundan çekmeye... Çekmiş babam, çekmiş. Sonunda burnumun ucundan irini toparlamış. Ustalığına getirip Allah demiş ve ibrişime olanca kuvvatıyla asılmış. Eee İrin tepmiş dışarıya.” (K.V/31)

“Anam büyüklerine danışmış: “Bu enik neden sarıya kesti?” diye. Aklı erenler demiş ki: “Bu eniğin illeti, kellesinde. Sen onu bir pınarbaşına aparmalısan. Kellesini çakmak taşıyla öfelemelisen. Sarı renk, ala döner.” Anam beni, doğru pınar başına aparmış. Oturtmuş önüne... Sonra büyük büyük çakmak taşlarını başıma çalmış. Başımdan kanlar boşalmış. Pınar kırmızıya kesmiş... Ben gene sarıdan ala dönmemişem.” (K.V/66)

“Hoca yandaki ocağ ataşladı. Bir tava yağı dağlayıp içine; anamın yumurtalarını kırdı. Haaşş... Sonra tavayı olduğu gibi bir çaputun içine aktardı. Getirip gözümün üstüne yapıştırdı. Belledim ki, gözümü kızgın şişlen dağladılar.” ((K.V/70)

“şahap, oğlunun kanıyan etini topraklayıp sırtına aldı.” (B.T/39).

“Ne yaparsan yap, istersen merdivenlerden yuvarla, istersen, birlikte çöp sokalım, ama doğmasın bu çocuk...” (H.K/45)

Kanayan yere tütün basılması, kan akıtmak için kafanın çakmak taşıyla kazılması ve enfeksiyon bağlamış yaranın, ipe sıkılarak çıkarılması gibi tedavi yöntemleri ve daha birçok yöntem Yıldız’ın eserlerinde karşımıza çıkmaktadır.

2.4.7. Halk Botaniği

Halkın bitkilerle ilgili bilgi ve geleneksel uygulamalarını konu edinen bir bilim dalı olan "halk botaniği", bitkilerin adlandırılması, sınıflandırılması ve bitkilerden yararlanma yöntemlerine ilişkin bilgileri, inanışları ve uygulamaları içerir. Halk botaniği araştırmaları, bitkilerin kültürel ve toplumsal bağlamda nasıl kullanıldığına ve nasıl algılandığına dair geniş bir yelpazeyi kapsar (Artun, 2014: 223).

Bu araştırmalarda hem evlerde, bahçelerde hem de kırlarda yetişen çiçekler, meyveler ve sebzeler kısacası bütün bitkiler yer almaktadır. Geçmişten günümüze yaşadıkları yerlerin coğrafi özelliklerine göre çeşitli bitkiler yetiştiren insanlar bunları yeme içme olarak değerlendirmelerinin yanında ev, bahçe gibi çeşitli mekânları süslemek amacıyla da kullanmışlardır. Yıldız’ın eserlerinde halk botaniği geniş bir yelpazeye sahiptir ve şu şekilde tespit edilmiştir:

*“Kısa haberleri dinliyorum. **Haşhaş** ekimi yasaklanmış.” (H.K./55).*

*“Dünyanın en bereketli toprağında, **buğday** denizinde, ...” (H.K. /90).*

*“Rengarenk açan, dökülen **çiçekleri**, bahçelerden kendi ellerimle koparıyordum.” (E.Ş/31).*

*“Kırlarda el-ele gezerken, saçlarıma **kırmızı, beyaz güller** takarkenki soluyuşu değildi.” (E.Ş/34).*

*“Sonra yağmurun ardından güneşi kapan ova, **sarı buğday başaklarına** kesti.” (K.V/58).*

*“**Güller** doğunun kıraç tepelerinde **deve diken**i oldu.” (K.V/111).*

“Şap... Meyrembort... Cadi... Zağter de var... Hepsi var oğlum...” (H.K/94).

“Gaffar, anasının taşıdığı buğday başaklarını ,düvenin dişlerine kemirtiyordu. Düveni çeviren eski bir beygir isteksizce dönüyor ve onun bu vurdumduymazlığı Gaffar

ile anasını etkiliyordu. İkisi de konuşmuyor. İkisi de boz toprağa döşeyen altın sarısı buğday başaklarını ufalayıp, ayıklamağa çabalıyorlardı.” (K.Ş/23).

“Ve bu sıra insanlar harman yerine varıp, doğanın bereketini topluyor, dövüyor, buğday, ya da arpayı cılız yelin ağzında seliyorlardı.” (K.Ş/27).

“Fırat’ın kenarında, kendirler kimi yerde kümelenmiş, kimi yerde de piramitleştirilip kurumağa terk edilmişti.” (K.Ş/36).

“Ayaklarının altında hıtır hıtır eden buğday saplarıyla çivilenmiş gibiydi tarla.” (B.T/35).

Yazar eserlerinde sıklıkla buğday ve farklı çiçek türlerine yer vermiştir.

2.4.8. Halk İletişimi

Kitle iletişim araçları toplum içinde yaygınlaşmadan önce, insanlar arasındaki iletişim, genellikle kişiler arası ve yüz yüze gerçekleşen yöntemlerle sürdürülmekteymiş. Ancak toplumların büyümesi ve teknolojik ilerlemeler, iletişimin kişiler arası boyuttan çıkarak, topluluklar, kitleler ve büyük toplum kümeleriyle gerçekleşen bir iletişim türü haline gelmesine yol açmıştır (Aziz, 1982: 36).

İletişimi etkileyen en önemli teknolojik aletlerden bazıları radyo ve televizyondur. Bunun yanı sıra, gazete de iletişim araçlarından biridir. İncelediğimiz romanlarda, bu araçların yanı sıra kişiler arası iletişimin de devam ettiğini gözlemliyoruz. Ayrıca, toplulukların bir araya geldiği ve köy haberlerinin paylaşıldığı kahvehaneler gibi iletişim mekânları da eserlerde sıkça yer almaktadır.

İletişimi etkileyen teknolojik aletlerin başında radyo ve televizyon büyük rol oynamaktadır. Ayrıca mektupta bu iletişim araçlarından biridir. İncelediğimiz romanlarda ses kayıtları ve mektup aracılığıyla kişiler arası iletişimin de devam ettiğini görmekteyiz.

2.4.8.1. Kahvehaneler

Halk arasındaki iletişimin çok sık rastlandığı kahvehaneler, çok az da olsa Yıldız’ın romanlarında yer almaktadır.

“Aşağıdaki kahveler sanki buraya taşınmış. Her benzin istasyonunun önünde kahve var. Buraya geliniyormuş şimdi. İstanbul’dan, hatta

Berlin'den, Viyana'dan, Londra'dan uzanan yolu, Urfa'ya, Urfa'dan Akçakale, Diyarbakır, Suriye'ye bağliyan yol üzerinden gelip geçen araçlar temaşa ediliyormuş bu kahvelerde.” (H.K./69).

2.4.8.2. Mektup

Günümüzde kitle iletişim araçlarının yaygın kullanımıyla birlikte, mektup yazma geleneği pek yaygın olmasa da, bazı bölgelerde hala yaşatılmaktadır.

Bekir Yıldız eserlerinde göç kavramını konu edindiğinden Almanya’da yaşayan akraba, eş dostta mektup yazım faaliyetlerine azda olsa yer vermiştir.

*“Annemden **mektup** var.”*

“Gözün aydın. Şarap?” (E.Ş/8)

*“Evet sen? Daha önce konuşup **mektuplaştığın**, gezip tozduğun kızlarla, hiçbir şey yapmadın mı demek istiyorum?” (E.Ş/35)*

“Hasan dayı, yatağının altından, daha önce sakladığı kağıtla kalemi aldı. Yatak komşusuna biraz sokuldu.

*- Hemşerim, dedi. Biye bir **mektup yazacağsan** değil mi? Dün akşam vadettiydin.” (K.V/90)*

*“Birkaç ay önce köydeki kardeşinden bir **mektup almıştı**: “Ağam Haşim,” diye başlıyordu **mektup**...” (K.V/114)*

“Gönül yoldaşı mektubunda yazmış ki, ‘Bana Noel Baba’yı karşılayan Viyana’yı anlatsana...’ ” (M.İ/29)

“... o bu mektubu yarı gece olurken açmak istiyor. Sevgilim, gönül yoldaşım, diye başlayacak mektubu okumalı tane tane...” (M.İ/48)

“Geçenlerde arkadaşşımdan mektup almışam, kıyamata kadar para irkmiş.” (K.Ş/15).

*“Benim okumam yazmam yok. Fadime'ye iki satır **mektup** karala”(T.A./ 26).*

2.4.8.3. Radyo- Gazete- Televizyon

Halka ulaşmayı amaçlayan iletişim, kitle iletişimi olarak adlandırılır. Bu iletişim araçları arasında gazete, kitap, radyo, televizyon, sinema, dergiler ve afişler gibi önemli

araçlarla gerçekleşir. Bu araçlar, bir bilgiyi hızlı bir şekilde geniş kitlelere iletmek için kullanılır ve günlük yaşamımızda sıkça kullanılırlar (Turam, 1994: 45).

Halka ulaşmayı amaçlayan iletişim, kitle iletişimi olarak adlandırılır. Bu iletişim araçları arasında: gazete, kitap, radyo, televizyon, sinema, dergiler ve afişler gibi önemli araçlarla gerçekleşir. Bu araçlar, bir bilgiyi hızlı bir şekilde geniş kitlelere iletmek için kullanılır ve günlük yaşamımızda sıkça kullanılırlar. (Turam, 1994: 45).

Bekir Yıldız'ın eserlerinde radyo, gazete ve televizyonun kullanımı, toplumsal değişimin ve modernleşmenin birer sembolü olarak ele alırken aynı zamanda bir iletişim aracı olarak da ele almıştır. Bu araçlar, geçmişten günümüze uzanan roman ve öyküler ile okuyucuların dünyasını genişletirken aynı zamanda onların geleneksel değerler ile modern dünya arasındaki çatışmalarını da gözler önüne serer. Yıldız, radyo ve televizyonun etkisini ve önemini vurgulayarak toplumun değişen yüzünü, yeni iletişim biçimlerini ve bu değişimin bireyler üzerindeki etkilerini ustalıkla işler. Bu bağlamda, Yıldız'ın eserleri, radyo, gazete ve televizyonun toplumsal ve kültürel hayattaki rolünü derinlemesine anlamamıza yardımcı olur.

‘Teypini dinletiyor otobüstekilere. Bu kez bir konuşma:

Vatanım, nasılsın iyi misin? Yeni vilayetin Münih'den selam. Ana, para postaladım sana. Oğlun Davud Kılıçkesen. Füf, füf...Zeliha kız, duyuyon mu beni?. Sesimi getiren arkadaşıyla, 500 Mark yolluyom. Ağlama kız, seni de alecem Münih'e...’’ (H/19)

‘-Arkadaşım söylemişti, diyorum. Yolculuğa çıkmadan önce gazeteler okunmalıymış.’’ (T.A./35)

‘Radyo açık. Kısa haberleri dinliyorum. Haşhaş ekimi yasaklanmış.’’ (T.A./55)

‘-Gelin, diyor Saklambaç'ta okumuş, battaniye yerine kauçuk yatak konuşuyormuş en alta.’’ (T.A./59)

‘Az sonra, ablamla eniştem, pilli radyolarını alıp aşağı mahalleye doğru yola çıktılar.’’ (T.A./66)

‘Filmlerde, dergilerde, sokaklarda görüp, beğendiğim öteki kadınları öpüyordum.’’ (E.Ş/61) .

“Vurulduğum ilaç... Şey... Öyle yazıyor gazeteler... Eller, kollar falan eksik oluyormuş.” (H.K/45)

“Bağış sağlığı telgrafları, karım sanılıp onun adına mı çekilecekti?” (H.K/135)

“**Teypini** dinletiyor otobüstekilere. Bu kez bir konuşma:

Vatanım, nasılsın iyi misin? Yeni vilayetin Münih'den selam. Ana, para postaladım sana. Oğlun Davud Kılıçkesen. Füf, füf...Zeliha kız, duyuyon mu beni?. Sesimi getiren arkadaşıyla, 500 Mark yolluyom. Ağlama kız, seni de alecem Münih'e...” (H/19)

“- Arkadaşım söylemişti, diyorum. Yolculuğa çıkmadan önce **gazeteler** okunmalıymış.” (T.A./35)

“**Radyo** açık. Kısa **haberleri dinliyorum**. Haşhaş ekimi yasaklanmış.” (T.A./55)

“- Gelin, diyor **Saklambaç'ta okumuş**, battaniye yerine kauçuk yatak konuşuyormuş en alta.” (T.A./59)

“Az sonra, ablamla eniştem, **pilli radyolarını** alıp aşağı mahalleye doğru yola çıktılar.” (T.A./66)

“**Filmlerde, dergilerde, sokaklarda** görüp, beğendiğim öteki kadınları öpüyordum.” (E.Ş/61) .

“Vurulduğum ilaç... Şey... Öyle yazıyor gazeteler... Eller, kollar falan eksik oluyormuş.” (H.K/45)

“Bağış sağlığı telgrafları, karım sanılıp onun adına mı çekilecekti?” (H.K/135).

Yukarıda yer alan metinlerde iletişim aracı olarak genellikle “teyp”, “telgraf” kullanıldığını görmekteyiz.

2.4.9. Bayramlar- Törenler- Kutlamalar

Bayramlar, topluluğun kolektif hayatı içerisinde ortaya çıkan ve takvimde özel bir yere sahip olan günlerdir. Bu günler, toplumun paylaştığı çok amaçlı ve işlevsel kültürel etkinlikleri içerir ve kökeni grup yaşamına dayanır. Bu özelliklerinden dolayı bayramlar, bir toplumun kültürel kimliğinin oluşmasında ve güçlenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Ayrıca bayramlar, milli ve dini duyguların canlı tutulmasının yanı sıra toplumun birlik ve beraberliğinin sağlanmasında da kilit bir rol oynarlar. Bu

etkinlikler, toplum üyelerinin bir araya gelmesini, iletişim kurmasını ve dayanışma içinde olmasını sağlar (Artun, 2005: 225). Aynı zamanda, bayramlar bireylerin toplumlarına aidiyet duygusunu güçlendirir ve ortak bir kültürel mirasa sahip olduklarını hatırlatır (Beydilli, 2004: 96).

Türk toplumunda bayramlar birtakım gösterilerden oluşur; her bölgenin bayram gösterisi ve kuralları farklılık göstermektedir ve bu kuralların oluşması gelenekler belirlemektedir.

Doğum, evlilik, ölüm gibi olaylara özgü törenler ile bayramlar arasındaki temel fark, bir kişinin vesile olup olmamasıdır. Bu tür olaylar, bireysel deneyimler üzerine kurulu ve genellikle bireysel veya ailevi çerçevede gerçekleşir. Örneğin, bir kişinin vefatı üzerine düzenlenen ağıt töreni veya bir çiftin evlenmesini kutlamak için düzenlenen düğün töreni gibi sıralanabilir. Bir diğer taraftan, bayramlar bir toplumun bütünü için geçerli olan ve toplumun ortak değerlerini yansıtan törenlerdir. Bayramlar, toplumun birliğini ve dayanışmasını kutlamak amacıyla düzenlenir ve genellikle belirli dönemlerde, toplumun ortak tarihî veya dini olaylarını anma ve kutlama fırsatı sunar (Boratav, 1984: 204).

Bayramların çeşitlenmesinde belirli olaylar, çeşitli nedenler etkili olmuştur. Buna bağlı olarak bayramlar çeşitli adlar ile adlandırılmıştır. Bekir Yıldız'ın eserlerinde bayramlar; millî bayramlar, dinî bayramlar başlığı altında törenler ise, törenler başlığı içerisinde incelenmiştir.

2.4.9.1. Milli Bayramlar

Milli bayramlar, bir ülkenin kutsal kabul edilen değerlerinden biridir ve genellikle ulusal mücadelelerin, zaferlerin veya önemli yeniliklerin ardından belirlenen özel günlerdir. Bu bayramlar, toplumun ortak tarihî ve kültürel mirasını yansıtarak ulusal kimliğin pekiştirilmesine katkıda bulunur. Resmi tatil ilan edilen bu günlerde, halk genellikle resmi kurumların düzenlediği törenlere katılarak milli gurur, onur ve sevincini paylaşır. Milli bayramlar, genellikle ülkenin bağımsızlık mücadelesi, devrimler, zaferler veya anayasal değişiklikler gibi tarihsel dönüm noktalarını temsil eder. Bu nedenle, bu bayramlar toplumun ortak geçmişini ve değerlerini hatırlatır ve gelecek nesillere aktarılmasına yardımcı olur (İlıcak, 2019: 41).

Yıldız eserlerinde milli bayram unsurlarına çok az vermiştir.

“Bayraklar, flamalar... Marşlar söyleniyordu alanlardan alanlara yürünürken.”
(H.K/123).

“İsa'nın doğduğu gün, Viyana'da çok önemli bir olay yaşanıyor. Viyana'lular, anma günü için çırpınıp dururken, o, yeğeniyle başka bir nedenle çırpınıp duruyor. Viyana'lular dört günlük anma için evlerine çam ağaçları, etler, mumlar, ekmekler, şekerler, armağanlar taşıyorlar.” (M.İ/18).

Yazarın eserlerinde Halkalı Köle ve Mahşerin İnsanları adlı eserlerinde milli bayramların ruhunu ve anlamını derinlemesine hissettirir. Bayrakların ve flamaların dalgalanması, marşların söylenmesi ve toplu yürüyüşler, milli bayramların vazgeçilmez unsurlarıdır ve ulusal birliğin, bağımsızlığın ve vatanseverliğin sembolleri arasında yer almaktadır. Yıldız'ın betimlemesi, okuyucusuna milli bayramların sadece birer resmi tören olmadığını, aynı zamanda ulusal kimliğin ve birlikteliğin en güçlü şekilde hissedildiği anlar olduğunu anlatmaktadır.

2.4.9.2. Dini Bayramlar

Dinî bayramların günükamerî takvim bağlamında hesaplanmasından dolayı, yıl dönümünde güneş takviminin aynı gününe denk gelmez bunların; aşağı yukarı, yılda on günlük gerilemeleri bulunur; bu duruma bağlı olarak uzun sürenin sonunda mevsimleri de değişiklik gösterir.

Dinî bayramlarda ilk akla gelen Ramazan Bayramı ve Kurban Bayramıdır. Ramazan ve Kurban Bayramının en önemli özelliği akraba ve dostların birbirlerini ziyaret etmeleridir. Gençler yaşlıların elini öper ve onların dualarını alır. Çocuklara para ve armağan vermek de törenin bir özelliğidir (Boratav, 1984:206- 207).

Bayramlar, bir topluluğun paylaştığı çok amaçlı ve çok işlevsel kültürel etkinliklerdir, kökeni grup hayatına bağlıdır ve takvimde yer alan günler bağlamında ortaya çıkarlar. Bu özellikleri sayesinde bayramlar, bir toplumun kültürel kimliğini belirlemede ve pekiştirmesinde önemli rol oynarlar. Bayramlar, millî ve dinî duyguların canlı tutulmasının yanı sıra toplumun birlik ve beraberliğinin sağlanmasında da etkilidir (Artun, 2005: 255). Ayrıca, bayram zamanı normal günlerden farklı olarak kendine özgü tarihi ve kutsal anlam değeri taşır (Beydilli, 2204: 96).

Bayramlar, genellikle belirli kurallar ve gelenekler çerçevesinde gerçekleşen gösterilerden oluşur. Doğum, evlenme, ölüm gibi bireysel olaylardan farklı olarak bayramlar, bir toplumun bütünü için düzenlenen ve kutlanan törenlerdir (Boratav, 1984: 204). Bayramların çeşitlenmesinde çeşitli olaylar ve nedenler etkili olmuştur ve bu çeşitlilik bayramlara çeşitli adlar verilmesine yol açmıştır.

Yazarın eserlerinde dini bayramlara ait unsurlar şu şekildedir:

“Bayram bugün.

- Ne Bayramı?

- Bayram işte!” (H.K. /72).

“Uzak bir bucağa gidiyorum sahi. Bugün bayram.” (E.Ş/22) .

“ Bu Kurban Bayramı şanssız geçti onlar için. Hasta oldular bayramdan az önce.” (M.İ/29).

“ Bayramın ilk günüydü. Kış geri çekilip ilkbaharın önünü açmıştı” (D./ 17),

“Bayramın ilk günüydü, davul, üç beş saat sonra ramazan davulu son kez çalınacaktı” (D./ 51).

Bekir Yıldız'ın dini bayramlarla ilgili tespit edilen bu unsurları bayramların toplumsal, bireysel ve mevsimsel boyutlarını ele almaktadır. Bayramlar, insanların hayatında sadece bir kutlama veya tatil günü değil, aynı zamanda sosyal bağları güçlendiren, gelenekleri yaşatan, mevsimsel değişikliklerle uyumlu olan ve bazen de zorluklarla gölgelenebilen önemli zaman dilimleri anlamına da gelmektedir. Bu betimlemeler ile bayramların çok yönlü ve derinlemesine anlamını okuyuculara sunmaktadır.

2.4.9.3. Kutlamalar

Bekir Yıldız, eserlerinde farklı kültürel ve dini ritüellerin, kutlamaların ve bu etkinliklerin bireyler üzerindeki etkilerini ustalıkla işler. Aşağıdaki alıntılar, Noel ve diğer kutlamaların aile içinde ve toplumda nasıl yaşandığını, bu etkinliklerin getirdiği sevinci ve bazen de kültürel farklılıkların yarattığı tepkileri göstermektedir.

'Karım, neşeyle, 'Bu akşam Noeli kutlayacağız,' diyor.' (A.S./37).

‘‘Amacımız; karımın yaş gününü, yirmi yılını dolduran evliliğimizi ve bir eve sahip olmanın mutluluğunu kutlamaktı. Pastayı kesmesi için, küçük kızımıza bir bıçak verdik.’’ (A.S./56).

‘‘Noel baba gelmişti günün birinde. Torbasından incil çıkmıştı, Osman'ın kısmetine. Çocuklar Noel babanın beyaz sakalından çok, Osman'ın İncil'ine gülmüşlerdi doyasıya.’’ (A.S./17).

Yazar yukarıda yer alan alıntılarda farklı kutlamaların ve ritüellerin bireyler ve aileler üzerindeki etkilerini derinlemesine işlemektedir.

Yazar, Noel kutlamalarını, aile içindeki mutluluğun ve birlikteliğin sembolü olarak ifade etmektedir. Birden fazla olayı aynı anda kutlamak, aile bağlarını güçlendirir ve çocukların bu kutlamalara dâhil edilmesi, gelecek nesillerin de bu gelenekleri devam ettirmesi için büyük önem arz etmektedir. Yıldız'ın betimlemeleri, okuyuculara kutlamaların ve ritüellerin toplumsal ve bireysel yaşam üzerindeki derin etkilerini anlamaları için bir pencere açmaktadır.

2.5. HALK İNANIŞLARI

İnanç, bir kişinin veya topluluğun benimsediği, doğru olduğuna yahut gerçekleşeceğine dair güçlü bir şekilde inandığı fikir ve kavramlardan oluşmaktadır (Boratav, 1984:7). En eski çağlardan beri insan; yaratılışından gelen bir inanma ihtiyacı taşır. Bu inanma ihtiyacı ile kimi zaman tabiat unsurlarına kimi zaman bir dine, mezhebe, peygambere kimi zaman insanüstü bir varlığa kimi zaman da bir kanıya, düşünceye inanıp bağlanmıştır. Bu bağlanma ile çeşitli davranışlarda, hal ve hareketlerde, uygulamalarda bulunmuştur. Bir şeye güvenme ya da bir şeyin zararından korunma amacıyla yapılan bu uygulamaların ne zaman, nasıl ortaya çıktığı; akla veya mantığa uygun olup olmadığı ile pek ilgilenilmemiş öğrenildiği şekilde uygulamaya devam edilmiştir (Şenesen, 2015: 51). Tabi bu uygulamalar zamanla değişime uğramış; toplumdaki topluma, yöreden yöreye farklılık göstermiştir. Türk kültüründe inançlar; din değişikliği ve kültürel alışverişlerden etkilenmiş, bunun sonucunda aynen devam ettiği gibi. Yeni dine, kültüre uyarlanarak da halk arasında varlığını sürdürmeye devam etmiştir.

Özkul Çobanoğlu (2015: 16), halk inançlarını şu şekilde tanımlamıştır:

Halk inançları, eski dinlerden aktarılanlarla resmi dinin inançları arasında çeşitli nedenlerle değişerek gelişen ve geniş halk kitleleri arasında yeni yorum ve inanç biçimleri alan inançlardır

Bu tanıma göre, halk inançları oldukça çeşitli ve geniş bir kapsama sahiptir. Genellikle insanlar, tabiatüstü bir gücün varlığını kabul etmiş ve bu güce karşı belirli görevlerinin olduğuna inanmışlardır, aksi takdirde bu güç tarafından cezalandırılacaklarına inanırlar.

Bu başlık altında, tanımın da işaret ettiği gibi, birçok alt konuya odaklanacağız. Eserlerde, halkın yaşamının her alanında bulunan bu inançlar da geniş bir yer tutmuştur. Dinî inançların etkisiyle ortaya çıkan birçok uygulama hala günümüzde geçerliliğini korumaktadır.

Bu başlık altında, dünya üzerinde yüce kabul edilen peygamberler, evliyalar, dedeler, mollalar gibi önemli kişiliklerin yanı sıra, inanıldığına göre dünya dışından gelen varlıklar da yer almıştır. Bu dünya dışı varlıklar arasında aksakallılar ve melekler gibi örnekler bulunmaktadır.

2.5.1. Yatırlar ile İlgili İnanışlar

Anadolu kültüründe, türbe ve yatır ziyaretleri İslamiyet öncesi inançlara kadar uzanan köklere sahiptir. Halk arasında veli veya ermiş kişilere ait olduğuna inanılan bu türbe ve yatırlarla ilgili olarak birçok inanç ve uygulama gelişmiştir. Bu özel kişiler, keramet sahibi olduklarına inanıldığı için halkın sevgi ve saygısını kazanmışlardır. Bu inançlar ve uygulamalar, günümüzde toplumun her kesiminden insanlar tarafından hala yaşatılmaktadır. Kutsal kabul edilen kişilerin gömüldüğüne inanılan bu yerler, o bölgeyi kutsal bir alan haline getirmiştir. Bu noktada, türbelerin etrafında veya yakınında bulunan kutsal ağaçlar ve taşların da önemli bir rolü vardır. İnsanlar, bu kutsal mekânlarda Tanrı'ya yakarışlarda bulunmuş, adaklar sunmuş ve dileklerde bulunmuşlardır (Ayaz ve Günaydın, 2019: 135).

İncelenen eserlerde, dağlar, türbeler gibi mekânların yanı sıra, kutsal bir değer taşıdığı görülen mağara ve göllere de değinilmiştir.

‘- *Dolaşıyorum, diyorum. Kutsal Mağara, şu ilerisi değil mi?*’ (H/83)

“Birkaç adım atınca, pırıl pırıl bir su çıkıyor karşıma. Işıklandırmışlar. Dışarıya, birkaç kişi, yüzünü suya verip geri geri yürüyerek çıkıyor bu sıra. Yaşlı bir adam, kucağındaki çocuğa su içiriyor **mağaradan**. Yüzünü sıvazlıyor sonra da bu suyla.” (H.K./84)

“Eğiliyor Davud, Bir tas su alıp içiyor. Sonra doldurup bana uzatıyor.

- Yolcusun, diyor. Görünmez, bilinmez kazalara karşı iyi gelir. İç!..

Balık, balık, balık... Binlerce, onbinlerce, yüzbinlerce balık... Kocaman kocaman. Yerleri dar olmuş üretmekten. Birbirlerinin üzerinde, yanında et ete yüzmedeler yüzyıllardan beri. Neredeyse, kırmızıya kesecek havuz; sürtüne sürtüne yüzen balıklardan sızan kanlarla. Yoksul insanlar var kenarında. Yem atıyorlar balıklara gene de.

- **Bunlar odunmuş, diyor. Davut ansızın.**” (H.K./84)

“Urfa kalesinin dibine vardı. Kadınlar kaçmadı ondan. **Halil ibrahim'in süt emdiği mağaranın** kapı ağzına oturdu. Kadınlar dualar edip, **mağaranın suyundan içiyor, yüzlerini gözlerini kayalara sürüyorlardı.**” (K.V/55)

“Bu kez **Halilrahman gölüne** geldi. Gölün içi balık doluydu. Üst-üste renkleri kirlenmiş balıktı bunlar, Bir lokmacık su içinde, yıllardan beri üreyen balıklar birbirlerine sürtündükçe bedenlerinden kan sızıyordu.” (K.V/55)

Güneydoğu Anadolu’da türbe ve ziyaret yerlerinin fazla olması sebebiyle Yıldız, eserlerinde bu konulara sık sık değinmiştir.

“Yürüyen, konuşan iki türbe gibiydik.

Türbeli türbeli baktık birbirimize.

Çevre iki renkliydi.

Salt iki renkli... mavi ve beyaz...

Maviliklere Doğru uçabilmek için, beyaz kanatlarımız eksikti” (A.S./ 62).

Yıldız Aile Savaşları romanında “Türbe” ye meteforik bir bakışını romanına aktarmıştır.

2.5.1.1. Peygamberler

Hayatı menkibelere, efsanelere konu olup halk arasında baş üstünde tutulan peygamber veya evliyalar dinsel nitelikli kişilerdir (Bayraktar, 2019: 249). Halk arasında bu kişilere büyük saygı duyulur.

Eserlerde Hz. Eyüp, Hz İsa ve Hz. İbrahim

Dini nitelikli kişilerin türbelerine gidilerek çeşitli isteklerde bulunulduğu belirtilmiştir. Araştırma sonucu dinsel kişiliklerle alakalı tespit edilen unsurlar şunlardır:

‘‘Hapishanenin az ötesinde de **Eyüp Peygamber... Kurtlanan Eyüp Peygamber...** Yaralarından yere düşen kurtları alıp tekrar yaralarının üzerine koyan, çilesinin sonuna varmak isteyen **Sabır Peygamberi...** ‘‘(H.K. /88)

‘‘- **Hazreti İbrahim** burada büyümüş, diyor.

- *Nasıl? Diyorum.*

- *Anası ilk sütünü verince bırakıp gitmiş, diyor. Ara sıra geldiğinde, çocuğunu, parmağının birisini emerken görürmüş.’’ (H.K. /84).*

‘‘**Peygamber efendimiz** çıbanları sıvazlamış da: ‘‘Güzellik çıbanı’’ demiş. Ya... Hepimizin yüzü dolu ama, **Peygamber eli** değdiğinden ıslıl ıslıl yanar yüzlerimiz. Allahın nuru serpilmiş bir sefer...’’ (K.V/28-29).

‘‘Yirmidört Aralık, İsa'nın doğduğu gün... O gece Viyanalılar evlerinde, sanki İkinci Dünya Savaşı sürüyormuş karartmadalarmış gibi, **İsa'ya**, Tanrıya dua ediyorlar. Kimi zaman derinden derine duyulan ilahi seslerinde İsa'nın doğumu, kutsallığı, ölümsüzlüğü anlatılıyor.’’ (M.İ/20-21).

Yıldız'ın birkaç eseri Urfa'da geçtiği için, bazı peygamberlerin hayatlarından çeşitli kesitleri de eserlerinde işlediği görülmüştür.

2.5.2. Diğer Halk İnanışları

2.5.2.1. Büyü

Büyü, genellikle doğaüstü güçlerle bağlantı kurularak veya inanılan bazı doğal nesnelerin kullanılmasıyla, zarar verme, fayda sağlama veya koruma amaçlarıyla yapılan ritüeller olarak tanımlanmıştır. Büyünün en temel özellikleri, kutsal bir bağlantısı olmaması ve ahlaki bir amaç taşımamasıdır; asıl amacı genellikle kişisel çıkar

elde etmektir. Büyü, özel güçlere veya bilgilere sahip olduklarına inanılan kişiler tarafından gerçekleştirilir. Bu kişilere toplumdan topluma farklı isimler verilir, örneğin büyücü, şaman, sihirbaz, veya hekim gibi. Bu kişilerin güçlerini hem iyiye hem de kötüye kullanabilecekleri inanılmıştır (Tanyu, 1992: 501).

Falcılık, gelecek hakkında bilgi edinmek için öbür dünyadaki güçlerle iletişim kurma pratiğidir. Falcılık, evrensel inançlar ve düşünceler temelinde şekillenmiştir. İnsanların belirli şartları yerine getirdiğinde kaderleri hakkında bilgi edinebileceklerine inanılmıştır (Beydili, 2004: 211).

Modern tıbbın yaygın olmadığı veya erişiminin sınırlı olduğu dönemlerde, halk arasında yaygın olan bu tür ritüeller ve şifa yöntemleri, insanların sağlık problemlerini çözme çabalarının bir parçasıdır. Yıldız, bu anlatımla, geleneksel şifa yöntemlerinin etkilerini ve sınırlamalarını okuyucuya aktarır ve tespit edilen unsurlar şu şekildedir:

*“Gene bir sabah gözlerim kilitli kalktım. Anam meseleyi kökünden kazımak istedi. Apardı beni hocaya. **Hoca suratıma ürüfük, tükürük çaldı. Sonra göz kapaklarımın içini dışına çevirdi: “Kan oturmuş,” dedi. “Kanı savmak kolaydır, emme tomurcuklar açmış içerde.” Anam hocanın eteğine kapaklandı: “Ocağıya düşmüşem, oğlumun çırası sönmeye,” dedi. Hoca gözümü bir yana bırakıp boz ineğimizden laf açtı. Anam göğsünü yumrukladı: “Sen bu gözlerin şavkını yitirme, boz inek yoluya kurban olsun.” dedi. Hoca işi düze çekmek istedi: “Boz inek kurban olmaz,” dedi. **“İnek ahırına sürülsün. O böğürdükçe, oğlan şavklanacak...”** Anam: “Hee,” dedi. “Başım üstüne.” **Sonra hoca beni yere uzattı. Cebinden bir çakı çıkardı. Bir taşa çaldı. Çakının ağzı ustura gibi inceldi. Ve bu çakıylan göz kapaklarımı kazımağa başladı: Hart, hart... Kellemin içi keçeleşti ve ben bayılmışam.”** (K.V/69-70)***

*“Gel gör ki, günün birinde ıraklarda bir kocanın habarını almışam. Katdım avradı önüme, vardık hocanın yanına. Mubareğin sakalı karnına ulaşmış. Yüzünden nur akmadaydı. “Ha” dedim ben biye, “bu pir işimizi söker” ve de dediğim çıktı emmioğlu. **Ordan döner dönmez uşak, avradına karnına düştü.***

Mansur'un arkadaşı, hayretini gizleyemedi:

*- Allah Allah, **demek tılsımı bunca tesirli ha.***

- He ya babo! Hemin de hoca beni içeri almadı. **“Ters düğüm avratı”** dedi. Ve ben kapının önünde beklemişem. Avrat dışarı çıktığında, her yanını sanki atası basmıştı.” (K.V/131)

‘‘Ancak, aramızda **büyü bozulmazsa** anlatabilirim kuşkusuz.’’ (E.Ş/28).

‘ Bilmem ki Şahin üzerine gece vakti konuşmak uğursuzluk getirir. Gün torbaya girmediyse...’’ (M.İ/76)

‘‘ ‘Mememiz görünüp de nazara gelmiyelim, diye,’ dedi bir başkası.’’ (M.İ/101)

‘‘Annem ölmeden, başımı sık sık, nazara gelmesin diye neçekle bağlardı.’’ (H.K/9)

‘‘Kızıma uğur getirsin diye, ellerini öptüm.’’ (H.K/21)

‘‘Mavi önlüklü, mavi tulumlu emekçiler, yılın bir gününde sokaklarda dolaşiyor burada. Görenler onlara uğur getirsin diye dokunuyor. Türbeye dokunur gibi dokunuyorlar...’’ (H.K/36)

‘‘Çocukluğunda yaptığım gibi, üzerinden hoplatırdım seni, uyandığında... Nazara gelmişsin besbelli...’’ (H.K/94)

‘‘ ‘Öldürecek mi anamızı?’ ‘Yok’ derdi Tahir. ‘Babamız, hocaya götüreceğiz yakın bir zamanda onu.’’’ (B.T/31)

Kırsal kesimlerde doktora gitmek yerine hastalığın okuma ve üfleme yöntemiyle geçeceğine inanılmaktadır. Bunun en önemli nedenleri halkın kendi tecrübesiyle tedavi olacağına inanması ve doktora gidebilme imkânsızlığı gelmektedir. Yıldız’ın eserlerinde de, çocuk sahibi olabilmek ve bazı doktor tedavisi gerektiren durumlarda, doktora değil de üfürükçülere başvurdukları görülmektedir.

2.5.2.2. Nazar

Bazı insanların bakışlarının zararlı bir gücü olduğuna inanılır ve buna "nazar" adı verilir. Bu tür kişiler, bakışlarıyla çevrelerindeki canlılara ve nesnelere zarar verebileceği düşünülmüştür. Bu olguya ise "nazar değmesi" denir. Genellikle kıskançlık duygusunun nazarın neden olduğuna inanılmıştır. Nazardan korunmak için ise mavi boncuk, iğde çekirdeği, üzerlik otu gibi nesnelere kullanılmış. Ayrıca, nazardan korunmak amacıyla kurşun dökme geleneği de yaygın olarak uygulanmıştır (Çobanoğlu, 2015: 209).

Türk dünyasında ve dünyanın birçok yerinde uygulanan kurşun dökme, genellikle nazarı veya kötü enerjileri uzaklaştırmak amacıyla kullanılan eski bir gelenektir. Bu gelenek, madeni bir işçilik tekniği olan kurşun dökme sayesinde, hem geleneksel hem de dini bir nitelik kazanmıştır. Ayrıca, bu uygulama sırasında okunan dini ayetler de kullanılmıştır (Polat, 2020: 12-13).

Nazar belirtileri gösteren bir kişi, genellikle yaşlı ve nefesi güçlü bir kadının yanına gitmiştir. Bu yaşlı kişi, hastaya nazar duaları okumuş ve onu kötü enerjilerden arındırmaya çalışmıştır. Bazen bu yaşlı kişinin elinde bir bıçak da olabilirmiş, kadın, bu bıçağı hastanın vücudu etrafında gezdirir, bu uygulama, hastanın iyileşmesini amaçlamış (Gümü, 2019: 35-37).

Yıldız nazar kavramını sadece Kara Vagon eserinde ele almıştır.

“Öldüğünde demişler ki, ‘Leyla nazara gitti...’ ” (K.V/100)

Yıldız’ın eserinde bazı ölümlerin nazardan kaynaklandığına değinilmiştir.

2.5.2.3. Formülistik Sayılar

Türk kültüründe sayılar önemli bir yere sahiptir. Bazı sayılar dinî inançlardan kaynaklanırken, diğerleri İslam öncesi sosyal yaşama dayalıdır. İslam dininde ise bazı sayılar kutsal nitelik taşır ve çeşitli anlamlara gelir (Artun, 2005: 307).

Örneğin, Türk kültüründe üç sayısı; Türkler açısından insanın evren içerisinde üç önemli varlıktan biri olarak görülmesinden dolayı önemlidir. Diğer bir önemli sayıda yedi sayısıdır. Yedi, eski Türklerde gökyüzünde bulunan yedi katmanlı evrenin ifadesi olarak kabul edilir ve bu sayıya kutsal bir anlam yüklenir. Ayrıca, İslam dininde de yedi sayısı önemlidir; Kur'an'da yedi kat gökyüzünden ve yedi kat yerden bahsedilir (Artun, 2005, s. 308).

Türk toplumunda kırk sayısı da büyük önem arz etmektedir. Örneğin, özellikle ölüm sonrası yas dönemi kırk gün sürer ve bu süreçte çeşitli adetler ve dualar yapılır. Başka bir inanış ise bebeği doğan kadının kırkının çıkması beklenir ve kırk uçurması yapılır. İslam'da da kırk sayısının önemi vardır; Hz. Musa'nın kırk gece Tûr Dağı'nda kaldığına inanılır (Artun, 2005, s. 309).

Türk kültüründe ve İslam dininde sayıların bu şekilde özel anlamlara sahip olması, toplumun inançlarını, geleneklerini ve yaşam tarzını şekillendirmede önemli bir rol oynar.

Bekir Yıldız'ın eserlerinde formülistik sayı olarak, yedi ve kırk sayıları tespit edilmiştir. Bu iki sayıyı farklı yerlerde ve farklı anlamlarda kullanması ayrıca dikkat çekicidir ve tespit edilen örneklere aşağıda yer verilmiştir:

“*Yerin **yedi** kat dibine de girse, onu bulmamız lazım*” (V.Z.V.İ.V.K./ 101).

“*Devecimle kızımı, yerin **yedi kat** altında olsa bulup çıkarasız.*” (R.A/9).

“***Kırk düğüm** vurulmuş gibi sımsıkı bağlanmış, uzun donun uçkurunu çözdüler.*
(R.A/14)

“*Ama bu haberi duymayanlar, mideleri **kırk gün** aç kalmış gibi kazanacak...*
(V.Z.V.İ.V.K./49)

“***Kırk gün** istemesem umurunda değil.* (R.A/52).

“*- **Kırk yılda** bir hastalanmışam ha!... Eşeği dehle... Apar beni tez!...*” (K.V/11).

“*Hoca “Hökümsüz ki, bir **kırk sayacaksan,**” dedi. “**Kırk saat mı, kırk günümü** yoksa...” Anam hocanın son kırkını kursağında bırakıp ağlamaya başladı babo...”
(K.V/70).*

“*Müzeviri, **yedi** düvel ötede olsa bulur çıkarırdı.*” (B.T/23).

“*Hedefin zorunu arıyacağam, **yedi** düvel kalksa da üstüme.*” (B.T/69).

“*İz sürenlerle, **kırk** yıllık arkadaş oldu pezevenk.*” (B.T/25).

“*Uçkuruna **kırk düğün** vurmıştır ataları. Ölür de çözmez.*” (B.T/38).

Bekir Yıldız, bu alıntılarda geleneksel Türk ve İslam kültüründe önemli yeri olan sayıları kullanarak, anlatımına derinlik ve anlam katmaktadır. Formülistik sayı kullanımı, sadece betimsel bir özellik değil, aynı zamanda karakterlerin yaşadığı duygusal ve fiziksel deneyimlerin de daha güçlü bir şekilde aktarılmasına yol açmaktadır. Bu sayılar, okuyucunun zihninde belirli çağrışımlar ve anlamlar uyandırarak hikâyenin etkisinin artmasına sebep olmaktadır. Yıldız, bu sayısal sembollerle, karakterlerin kararlılığını, zorluklarla başa çıkma yetilerini ve duydukları rahatsızlığı etkileyici bir şekilde ifade etmektedir.

2.5.2.4. Rüya

Rüya kavramı, insanları binlerce yıldır ilgilendiren ve merak uyandıran konular arasında yer almaktadır. Rüya genellikle bir kişinin uyku sırasında zihninde geçen hayal dizisi olarak tanımlanır (Günay, 2018: 117). Uyku sırasında canlı bir şekilde yaşanan hayaller ve düşünceler rüya veya düş olarak adlandırılır (Durbilmez, 2019: 80). Tekrarlanan rüyalarda, semboller önemli bir rol oynar. Renkler, sayılar gibi semboller ve rüyalardaki kişiler, varlıklar genellikle rüya yorumunda rehberlik edici bir nitelik taşır. Rüyalardaki duygular genellikle semboller aracılığıyla ifade edilmektedir (Durbilmez, 2028: 82).

Rüyalar, toplum, kültür ve insan hayatı açısından önemli işlevlere sahip olmakla beraber, rüyalar sayesinde gelecekte haber alma, olumsuz durumlara karşı uyarıda bulunma, cesaretlendirme, insana rehberlik etme vb. fonksiyonlarda bulunur (Durbilmez, 2018: 90).

Yıldız, rüya motifini kullanarak, karakterlerin ruhsal durumlarını ve geleceğe dair umutlarını veya korkularını derinlemesine işler. Rüyalar, karakterlerin günlük yaşamlarının ve toplumsal baskıların altında ezilen ruh hallerini yansıtır. Örneğin, “Aile Savaşları” romanında annesinin ölümünde çok etkilenen yazar annesini sık sık rüyasında görmektedir. Eserlerinde işlediği rüya motifleri, aynı zamanda karakterlerin gerçek yaşamlarındaki eksiklikleri ve tatminsizlikleri de ortaya koymaktadır.

*“Uykusuzluğun ve konuşulanların etkisiyle bir **düş görmüş** gibiydiler.” (E.Ş/73)*

*“Kadın eline geçirdiği baltayı, kocasına indiriyordu, gözleri açık **düş görürken.**” (E.Ş/75)*

*“Birkaç yıl sonra, **düşünde**, bir, ya da birkaç kızla yatacak.” (E.Ş/90)*

*“Kadın **düşünde** evi yıkıyordu ve kocası musluktan taşıdığı suları, karısının gösterdiği yerlere döküyordu.” (R.A/53).*

“Yattığı odanın kapısının önünde bekliyorum.

Odaya girdiğimde, üzerinde beyaz bir çarşaf çekilmiş olabileceği korkusu bu.

Beyaz bir çarşaf... başımı uzatıyorum. annemin yüzünü görüyorum. göz göze geliyoruz.

Beni oğlunu tanımıyor. ana diyorum....” (A.S./ 54).

“Kendine gel,” diyor. Kendine gel kardeşim. Gördüğün korkunç bir düş anlaşılan. (M.İ/7).

“Ben uyurken, onun biraz daha büyüyebileceğini düşündüm. Gece niyetine uyanan gündüz uykularında, düşler bir tuhaf, korkulası oluyor doğrusu... Düşümdeyim işte... Sinemalar yanyana... Birisi bağılıyor: “Koş buraya...” Giriyorum dar bir kapıdan....” (H.K/46).

Yıldız’ın eserlerinde rüya motifi, hem karakterlerin iç dünyalarını açığa çıkaran bir araç, hem de toplumsal eleştirilerini dile getiren güçlü bir semboldür. Rüyalar, karakterlerin ruhsal durumlarını, bilinçaltındaki arzularını ve korkularını yansıtarak okuyucuya derin bir psikolojik ve sembolik anlam katmanı sunar. Yıldız’ın bu motifle yarattığı anlatı dünyası, zengin ve çok katmanlı bir edebi deneyim sağlamayı amaçlamaktadır.

2.6. OYUN-EĞLENCE-SPOR

Eğitim-eğlence olarak tanımlanan ve insanın beden, ruh ve zihin olarak uyumlu bir şekilde işbirliği yapmasını ve eğlenip dinlenmesini sağlayan faaliyetlere spor denir. Spor, kurallara bağlı olarak bireysel veya toplu olarak gerçekleştirilen oyunlar ve yarışmaları içerir. Spor kelimesini Türkçede “oyun” kelimesi ile karşılamak da mümkündür (Akış, 2019: 11). Göçebe bir toplum olup askeri bir disipline sahip olan Türkler küçük yaşlardan itibaren hem eğlenmek, öğrenmek hem de savaş kabiliyeti kazanmak, tehlikelerden emin olmak için çok çeşitli sporlar yapmışlardır. Toylarda, düğünlerde, bayramlarda karşılaştığımız ve geleneksel spor denilen faaliyetlerden birçoğu bugün de kültürel mirasta yer almakta varlığını, önemini korumaktadır. Bununla birlikte farklı milletlerle etkileşim sonucunda başka başka sporlara da hayatlarında yer vermişlerdir.

Bu başlık altında “Çocuk Oyunları” ve “Yetişkin Oyunları” olmak üzere ayrı başlıklarda değerlendirilecektir.

2.6.1. Çocuk Oyunları

Yıldız eserlerinde çocuk oyunlarını dar bir açıdan ele alarak çocukların koşup oynayan, farklı nesne ve mekânlarda özgürce hareket eden bireyler şeklinde ele almıştır ve tespit edilen unsurlar şu şekildedir:

“Adam koşuyordu bozkırda. Küçük dereleri aşıyor. Kızılırmağın çekilmiş yatağında oynuyor. Sonra un değirmenine doğru yürüyor arkadaşıyla. Biricik oyuncakları değirmen. Suya batan kollarına asılıyorlar.” (E.Ş/17).

“...Nasıl da oyuncak gibi oynuyor.” (E.Ş/23).

“... oyuncuğunun zembereğini kurup eğlenen çocuklar gibi...” (E.Ş/23).

“Yaşları kocaman. Evcilik oynar gibi konuşmak huyları.” (E.Ş/55).

“Oyuncaklarıyla oynayan çocuk gibi. ,portakalı atıp tutmaya başladı.” (E.Ş/87).

“Yerde giden çocuk oyuncakları, tuhaf sesler çıkarıyor,...” (R.A/35).

“Sokaklarda arkadaşlarımla oynadığım topa, sen vurmadin mi?” (R.A/83).

“Satranç oyunu gibi... Ama bir kişiyle oynanan satranç oyunu... Kaleleri gönlünce düşürebilir, veziri bir piyona yedirip, şahı hiç yokken mat ettirebilirsin.” (H.K/18).

Çocuk oyunları.

“Sokağa açılan pencerenin önüne bırakırdım da. Beş taş, aşık oynayan yoksul çocuklar susadıkça, gelip gidip içerdi.” (H.K/25).

“Ben de, ilkokul yaşında, trahomlu gözlerimi cilette kazıtmuş babaları, papyon boyunbağlı oğlumla çibidik vurup tempo tutuyorduk. Oyna yavru, dön yavru.

“Silifke'nin yoğurdu, kız seni kimler doğurdu? Seni doğuran ana bal ilen mi yoğurdu?” Oyuna yavru, dön yavru.” (H.K/38).

“Seninle bu sabah da okulculuk oynayalım...” (H.K/91).

“Damına girmeden kıvırcık saçlı, kara gözlü çocuğunu gördü. Önü ardı açıktı. Sidiğiyle ıslattığı toprağı, elleriyle kariyordu. Anası görünce güldü. Kadın eğilip kaptı onu. Çocuk, oyundan koparıldığı için ağlamaya başladı.” (K.V/70).

“Parayla dönmek yazılmışsa yazgımıza, ekinlerimiz olur, sarı sarı. Oynarsın içinde körebe.” (B.T/17).

‘‘Rapidin kuvvetli kolları arasında; Tahir Usta çocuklaşiverdi ansızın. Makina nedir bilmezdi o yıllar. Hem, az ötesinde, patron masasında oturan kardeşi de bilmezdi. Uzun uzun değnekleri vardı; bacakları arasına alıp süvari olurlardı. Sapanları vardı; söğüt ağacına konmuş serçeleri vururlar, bekledikleri bostanlara yaklaşan ini-cini ürkütürlerdi, küredikleri taşlarla.’’ (B.T/28-29).

‘‘Oğlu sevindiği ansızın. Mantar tabancayı yeniden ateşledi.

‘Bun bunn... Cıv...’ ‘ (B.T/80).

‘‘Sofranın önünde köyün delikanlıları **halay çekiyordu.**’’ (R.A/26).

Bekir Yıldız, eserlerinde çocuk oyunlarını ve oyuncaklarını kullanarak karakterlerin masumiyetini, hayal gücünü ve iç dünyalarını yansıtır. Aynı zamanda, bu oyunlar ve oyuncaklar, toplumsal ve kültürel bağlamda derin anlamlar taşır. Oyunlar, çocukların dünyayı anlama, sosyal rollerini öğrenme ve kişisel gelişimlerini gerçekleştirme araçlarıdır. Yıldız, bu motifleri kullanarak, karakterlerinin içsel ve dışsal dünyalarını zengin bir şekilde tasvir eder ve okuyucularına çocukluğun saf ve özgür dünyasını hatırlatır.

2.6.2. Yetişkin Oyunları

Çocuk oyunları ile beraber; yetişkin oyunlarına da yer veren yazar eserlerinde yetişkinlere ait bahis ve kumar oyunlarına sıkça yer vermiştir ve tespit edilen unsurlar şu şekildedir:

‘‘Vatanını Nato'ya, parasını **Toto**'ya bağlamış milyonları düşünüyorum bu sıra. İşte diyorum **yeni bir toto oyunu**: ...’’ (B.T./10).

‘- Karşısı duvar olmazsa diyor, geçerdim bacakları arasından.

- Duvara rağmen ben geçerim, diyor öbürü.

Bahse tutuşurlar.

- Kazanırsam, diyor. Çarşı felek parkında ‘Luna Park’ kırk atış yaparım, sarı avradın tüfeğiyle.’’ (B.T./68).

‘‘**Kumar oynanan** ev, kentin en berbat mahallesindeydi. Odada beş-altı kişiydiler. İçlerinde **kumara** en çok kendini kaptıran Ökkeş idi.’’ (K.V/119).

Yazar, yetişkinlere ait oyunlarda illegal oyunları ele almıştır.

2.7. MÜZİK ALETLERİ

Müzik, Türk kültüründe geçmişten günümüze önemli bir yer işgal ederek günümüze kadar gelmiştir. Türk müziğinde, müziğin en eski biçimini "Bahşı-Ozan"ların kopuz eşliğinde çaldıkları sihirli nağmelerde saklıdır. Her toplumun kendine özgü milli bir sazı bulunmaktadır ki bu sazlar, eski zamanlardan beri edebiyat içerisinde anlatılan ve korunan öykülere ve efsanelere konuk olmuştur (Köprülü, 2011: 98).

Yazar eserlerinde müzik aletleri bakımından oldukça geniş bir yelpazeden ele almıştır. Teyp, gramofon, saz vb. birçok alete yer vermiştir ve tespit edilen unsurlar aşağıda verilmiştir.

“Sesi duyulmuyor adamın. **Teyp** çalıştı çünkü. İçli bir hoyrat, körletiyor öteki sesleri.” (K.V./17)

“**Otomatik pikap. Türkü, ardından pop müziği.**” (K.V./30)

“- **Plak**, diyor, birisi.

- Yeni çıkanlardan diyor, şoförün yanındaki. Şoför **plakları** karıştırıyor.
“(B.T./55)

“**Trampet** sesleri uzaktan geliyor şimdi. “(B.T./73)

“Müzik dolabına bir **plak** koy. **Klasik** olsun...

Adam **pikabı** döndürdü. Odanın içi, **inişli-yokuşlu melodilerle** doldu.

“ Hayır. Başka bir **plak. Hareketli...** ”

“**Sambaya** ne dersin?” diye sordu adam, **plakları** karıştırırken.

“**Tango... Dans.** İlk yıllarımızın tangosu.” (E.Ş/19)

“**Pikaba** bir **aranjman** koydu adam. **Türkçe sözlü, batı telli.**” (E.Ş/20)

“**Davul zurnanın** sesi, komşu köyde gümbürdüyordu.” (R.A/25)

“... **kaval** çalarak davar gütmüştü.” (R.A/32)

“”Evinde **radyonu** olmayan **teyplere** saldırıyor,... (R.A/33)

“**Radyonu** neden bu kadar açmışsın, be adam?” (R.A/46)

“**Gramofonda** bir **türkü** dönünce, karım ağlamaya başladı.”(H.K/14)

‘‘Pikapta eski bir **tango** dönüyor. Eskiye yenileştirmek amacıyla dans ediyoruz.’’
(H.K/58)

‘‘Bir törende, alayın önüne fırlayıp davulcunun **davulunu** kaptığım gibi başına geçirebilirim.’’ (H.K/155)

‘‘Ardından inişli yokuşlu bir gürültü avludan taşıyıp mahallenin ta ucuna kavuştu. **Saz** başlamıştı.’’ (D./41)

İncelenen eserlerde yazarın sık başvurduğu müzik aletinin başında teyp gelmesinin sebebi yazarın eserlerinin kahramanlarının Almanya’ya göç etmesinden kaynaklanmaktadır ve teyp ’in kültürümüzde köklü geçmişe dayandığını görmekteyiz.

2.8. HALKIN GİYİM KUŞAMI

Halk kültürü, maddi ve manevi olmak üzere iki ana bileşenden oluşur. Giyim-kuşam, halk kültürünün maddi unsurlarından biridir ve aynı zamanda bir topluluğun millet olma bilinci içinde kendine yer bulmuş özgün çizgilerini yansıtır. Her milletin yaşadığı coğrafya ve buna bağlı olarak iklim, din, ahlaki yapı, ekonomi ve sosyal gruplarına özgü olarak, tarihin ilk çağlarından itibaren geliştirdiği bir giyim-kuşam tarzı vardır. Bu bağlamda, giyim-kuşam milletlerin kendi kimliklerini ifade etme araçlarından biridir.

‘‘Doğu dünyası kıyafetiyle göze çarpmamayı, mevcut güzelliğini yabancı bakıçlardan gizlemeyi gaye edinirken; Batı dünyası için giyinmek güzelliğin daha belirgin bir hale getirilerek ortaya konması manasını taşımaktadır.’’ (Barbarosoğlu, 2002: 12).

Milletimizin tarih sahnesine çıktığı ilk günden itibaren oluşturduğu giyim tarzı, mekân ve zaman değişimlerine bağlı olarak farklı kültürlerle etkileşime girerek gelişmiştir. Giyim tarzı, içinde bulunduğu kültür gibi dinamik bir varlıktır. Başlangıçta sadece kendi milletine özgü olan kültür, diğer milletlerle ilişki kurduğunda onların kültürel unsurlarını da içine alarak yeni öğeler kazanmıştır; bu süreçte kültürel değerlerin değişimi kaçınılmaz olmuştur.

2.8.1. Erkek Giyim

Giyim konusunda çeşitli görüşler bulunmaktadır ve bunlar genellikle kötü havalardan korunma, süslenme, büyüsel inançlar ve utanma duygusu gibi unsurları içermektedir (Örnek, 1971: 94).

Bekir Yıldız'ın eserlerinde yer alan giyim faktörü daha çok süslenme üzerine yapılandırılmıştır. Aynı zamanda Anadolu temasını çok işleyen yazarın eserlerinde şalvar, lastik ayakkabıdan tutun ki modern giyim kategorisine giren takım, mini etek, kravata kadar geniş bir yelpazede işlenmiştir. Çalışmada erkek ve kadın giyimi olmak üzere iki alt başlığa ayırarak çalışmaya eklenmiştir ve eserlerde tespit edilen giyim unsurları şu şekildedir:

Yıldız'ın eserlerinde erkekler sık sık takım elbise giyerler. Özellikle özel günler için diktirdikleri bu takım elbiseleri uzun süre kullanırlar. Ayrıca okuduğumuz bu eserlerde erkeklerin Güneydoğu yöresine ait kıyafet giyindikleri sıklıkla görülmüştür.

“Bıyıklı birisi, dallı-pullu **naylon gömleğine kravat** takmış.” (B.T./19)

“... tıpkı, sünnetçinin önüne, beyaz işlemeli, **ipek entariler, takkeler, alkışlar** arasında getirilen çocuklar gibi...” (B.T./23)

“**Kunduralarının** bağları çözüük. Ama zor yürüyor gene de.” (B.T./24)

“**Ayakkabı** dedim. **Lastiklerim** yırtık dedim.” (K.V./25)

“**Kasketini** çıkarıyor yanaşma. Ayakta duranlardan birkaçı daha çıkarıyor **kasketlerini**.” (K.V./42)

“Dönüyorum. **Frenk gömleğinin** yakası buruş buruş.” (K.V./43)

“Erkekler, **şalvarlarını** dalgalandıra dalgalandıra yürüyor.” (K.V./64)

“**Beyaz pantolonlu** bir öğretmen izcileri geçiriyor yolumuz üzerinden.” (B.T./72)

“İlk kez, ayı gibi olduğunu, **kravatını** çıkardığında gördüm.” (E.Ş/34)

“...elindeki küçük kurbacını **çizmesini** vura vura avludan içeri girdi.” (R.A/5)

“Az sonra, **abası** sırtında, pala bıyıkları yüzünün genişliğinden fazla bir adam çıktı evin önüne.” (R.A/8)

“... **basma gömleğini çıkarıp, naylon gömlek** giydi. **Çuha pantolonunu atıp, trevira takımı** sırtına geçirdi.” (R.A/32)

“**Fötrünü hafif öne eğdi, pardesünün yakasını yukarı doğru dikti.**” (R.A/39)

“**Yazın sıcağında çizme** giymişti ayaklarını. **Sırtında deri bir ceket** vardı.” (R.A/63)

“**Davut, kollarını beline dolamış, başını sırtına vermiş olan Sedef’e sordu:**

- **Abamı çıkarım mı?**” (K.V/16)

“**Adam şalvarının uçkurunu vurmada, tren gitmede...**” (K.V/35)

“**Atın üzerinde iki yana dökülmüş al renkli zubbunu, yelin etkisiyle uçuşuyor, kasketinin altında, dörtbir yana uç vermiş olan ipek yaşmak** dalgalanıyordu. (K.V/58)

“**Ayağında yemenisi, kışında şalvarı** ve bildiği **Arapça-Kürtçeyle Suriyeliydi şimdi o.**” (K.V/140).

“**Gönül yoldaşının ördüğü yün kaşkolunu boynuna doluyor.**” (M.İ/32)

“**Sırtından ceketini, gömleğini çıkarırken gülümsüyordu.**” (M.İ/77)

“**Gözlerim bağlı, abalı bir adamın abasına, küçücük elimin birisini tutuşturdular.**” (H.K/8)

“**Ayağa kalktım. Ceketimi giydim.**” (H.K/89),

“**Gaffar şalvarına ikinci düğümü vurdu.**” (K.Ş/19)

“**Bu sıra ağa, dört bir uçtan dökülen ipek yaşmağını, kasketini çıkarıp aldı. Sonra bedenini saran en tarisinin üst düğmelerini söküp yaşamakla bağrını kuruladı.**” (A.S./24)

“**Gaffar’ın, iri ayakları, yün çorabın içinde şimdiden çözülüp terlemeğe başlamıştı. Bedeninin yarısını örten kulaklı çuha pantolonunun diz kapaklarında, Zara’nın vurduğu yamalar taptazeydi. Yakasız frenk gömleği** temiz fakat yeni değildi. **Sırtına vurduğu ceket ise, Suriye kaçağıydı.**” (A.S./35).

“**Kardeşinin, yazdan kalma gıslaved lastikleri geldi sonra güzelliğin üstüne.**” (B.T/27)

“**Körpe başını babasının şalvarına gömmüş, ince ince ağlıyordu.**” (B.T/39).

İncelenen eserlerde erkek giyiminin şalvar, lastik ayakkabı ağırlıklı olması bu iki kavramın kültürümüzde köklü bir geçmişi olduğunu ifade etmektedir.

2.8.2. Kadın Giyim

Yıldız'ın eserlerinde çok fazla geleneksel giyim kuşamdan söz edilmektedir. Köy yaşamında zorluk çeken halkın zar zor aldığı kıyafetler ve süslenmek için yapılan uygulamalardan bahsedilmektedir.

“*Kuthame, siyah ipekten çarşafını giyip sokağa çıktı*” (V.Z.V.İ.V.K./ 12).

“*Oğlı mantpsuna tutunmuştu*”(D./ 14).

“-Ankara'da diyor, kız, **şalvar** giyeceğim ben. Başımı da **yaşmak**ladım mı, kimseler ilişmez bana!” (A.S. /14)

“*Mini etekli kızla sevgilisi kahkaha atıyor.*” (A.S./19)

“*Birkaç gün geçince, gelin, gelinliğini çıkarıp çarşafını giyecek.*” (A.S./61)

“*Kadın duralıyor. Çarşafını aralıyor hafiften. Yüzü görünmekle görünmemek arası.*” (R.A./64)

“*Kimi, kadınlar geçiyor, çarşafı ya da köylü giysili. Ama ayakları lastikten.*” (R.A./67)

“- Gene **yemeni** mi aldın?

- **İskarpın** pahalı.

- *Plastiği ne güne? Memur kısmı **yemeni** mi giyermiş.*” (R.A./82)

“*Sevdiği kızın yazması yeşil.*” (E.Ş/15)

“*Ama evde dolaşırken kirlili ve yer yer sarkmış **kombinezonun**...*” (E.Ş/80)

“*Bu **tuman** hangi kahpenin? Benim köyümde, dışarı **tuman** asmak var mıdır?*” (R.A/8)

“*Bu **fistan**la olmaz gayri. Giy bakalım benim şu eski **çarşaf**larımı.*” (R.A/15)

“*Fadime **peçeyi** indirdi.*” (R.A/16)

“*Sonunda filmdeki genç kız; **bikini mayosuyla** sahilde, kumlar üzerine uzandı.*” (R.A/43)

“Genç kız önce üzerindeki **entariyi**, sonra **kombinezonu** sıyırdı. Eğilmeden **ayakkabılarını** çıkardı. Genç kız **çorap** giyinmemişti. Şimdi üzerinde bir **sütyen**, bir de **kilot** vardı.” (R.A/57)

“Sonra Sedef’in **yaşmağını** çekip aldı.” (K.V/19)

“ O zaman siye **zubun**, **yemeni** alacağam.” (K.V/122)

“Rabia Bacı bu sıra **başörtüsüne** düğümlendiği parayı çıkarıp içinden beş lira ayırdı. Aceleyle **entari** cebine sokuşturdu.” (K.V/127)

“ **Kara çarşafın** içindeydi karısı....” (A.S./ 105).

“Bundan sonra, yarından tez kadınlar çarşaflarını çıkarıp manto giyecek.”(H.K/13)

“Beyaz bir şey kıpırdanıyor. Bir gelinlik... Gelinliğe sarılmış bir kadın...” (H.K/98)

“Siyah önlüğünü giyiyordur, kızım. Beyaz yakasını, ince boynuna, anası yerleştirip düğmeliyordur kuşkusuz...” (H.K/102)

“Sırtındaki kürk mantosunu, şu Almanya'dan aldığımız kürk mantosunu fiyakayla düzeltti.”(H.K/133)

“Bana allı pullu yemeni de alacak mısın?” (K.V./22)

’Mekke kadın, neçeğini dişliyordu bu sıra.’(B.T/22)

“Kadın, önce **ipek buluzunu**, sonra etekliğini çıkarıyor.” (B.T/52)

Kadın giyim unsurlarını geniş bir açıdan ele alan yazar ipek kumaş ve kürkten yapılan dokuma ürünlerini eserlerine yansıtması bu iki giyim unsurunun kültürümüzde yer aldığını göstermektedir.

2.9. HALK MİMARİSİ

Halk mimarisi, toplumun değerlerini yansıtan önemli yapıları içerir. Bu yapılar, çevresel, tarihi, ekonomik, sosyal ve kültürel etkenlerin bir araya geldiği bir bütünü temsil etmiştir. Evlerin içine girdiğinizde, kullanılan aydınlatma ve ısınma yöntemleri, ekonomik ve sosyal koşulların bir yansıması olmuştur (Davulcu, 2020: 11).

Halk mimarisi, toplumun değerlerini yansıtan önemli yapıları içerir. Bu yapılar, çevresel, tarihi, ekonomik, sosyal ve kültürel etkenlerin bir araya geldiği bir bütünü temsil etmiştir. Evlerin içine girdiğinizde, kullanılan aydınlatma ve ısınma yöntemleri, ekonomik ve sosyal koşulların bir yansıması olmuştur.

2.9.1. Gecekondu ve Konut Yapımı

Yıldız, Anadolu'da doğmuş ve yaşamının bir kısmını orada geçirmiştir. Çevresindeki insanlar da köylerde kerpiç evlerde yaşayan, durumu iyi olmayan kimselerdir. Çevresinde yer alan kişilerin yaşantısına ve kendi hayatından kesitlere yer veren Yıldız, kerpiç evlerin nasıl yapıldığına dair bilgileri eserlerinde azda olsa işlemiştir.

“Evler kerpiçtendi. Ve tavanlarına önce kavak ağacından kesilmiş sırıklar sıralanmış, sonra hasır ve toprakla örtülmüştü.” (R.A/21)

“Şu evinin haline bak. Duvarlar kerpiçten yapılmış. Damını ordan burdan uydurduğunuz tenekelerle örtmüşsünüz.” (R.A/45)

“Gece bir köy evinde yatıyor.” (M.İ/14)

“Bir yapının içinde duruyorlar. İnsanların yaşadığı yapı değil de, sanki yüzlerce mahzen üstüste konmuş gibi... Soğuk, kalın, yaşlı taşlardan oluşmuş yapının bir duvarı kiliseye yapışık... ” (M.İ/19)

“Gene, kayalardan oyulmuş görünümündeki kentin yapıları arasında değillerdi o zaman. “ (M.İ/27)

“ O kapıları demirli, o merdiven çıkışları karanlık, o kalın taşlı, çift camlı yapılar bitince, siyahı bile aratacak beyazlık başlıyor yeniden.” (M.İ/44)

“Dedim ya konağın bahçesinde, bir de köşküm vardı.” (M.İ/94)

“Anam, bacım, Beykoz'un eski ahşap evlerinin birinde...” (H.K/59)

“İkinci apartmanın kapısından girip üç nolu dairenin zilini, çeyrek yüzyıla varan bir süredir çaldığım gibi çalıversem.” (H.K/103)

“Gaffar üç beş dam sonra durdu.” (K.Ş/8)

2.9.2. Hayata Yardımcı Yapılar

Yaşamı kolaylaştırıcı yapılar, insanların sosyal etkileşimini desteklemek amacıyla, genellikle konutların yakınına veya belirli bir alanına inşa edilen yapıları ifade eder. İnsanlar, tarih boyunca çeşitli ihtiyaçlarına göre bu tür yapılar inşa etmişlerdir. Bu yapılar, bireysel kullanımın yanı sıra toplu olarak da kullanılmıştır. Örneğin, bazı yerlerde hamam, bazı yerlerde ise cami veya mescit olarak hizmet vermiş ve ihtiyaca göre çeşitlilik göstermiştir (Cabur, 2006: 240).

Yıldız'ın eserlerinde köy, kent ve şehir temaları yer aldığından bunu eserlerine de yansıtmıştır. Yardımcı yapı olarak köyde “dam” şehir hayatının bir parçası olan “lojmana” kadar birçok yardımcı yapıyı eserlerine serpiştirmiştir ve tespit edilen örnekler şu şekildedir:

“Akşamları fabrikadan **lojmana** kendini zor atıyordu.” (R.A/32)

“Postacı **apartman**ın ikinci katına çıktı.” (R.A/73)

“... Nemrut'un sonu ve yıkılmış **saray**, saraylar...” (H/88)

“**Yapılar toprak**, yapılar insanlardan cılız.” (H/90)

“Toprak ve taş... Küçük küçük, insan boyundan küçük **kubbeli evler**.” (H/90)

“Adam çok kardeşli **köy evini** düşünüyor.” (E.Ş/13)

“**Yalılara dikkat et**. Yeşile boyanmış şu yalı.” (E.Ş/22)

“Çünkü bu ev, **köy damlarına nispetle geniş ve yüksekti**.” (K.V/59)

“Mansur'un sesi, **tek göz damın kapısından içeri geçti**.” (K.V/129)

2.9.3. Konutlarda Bölümler ve Süsleme

İnsanlar büyük bir kısmını evlerinde geçirdikleri yaşamları boyunca, bu yaşam tarzının doğurduğu ihtiyaçları karşılamak için evlerini farklı bölümlere ayırmışlardır. Bu bölümler, genellikle kullanım amaçlarına uygun isimlerle adlandırılmıştır; bu bölümler arasında yatak odası, mutfak, oturma odası vs. şeklinde örneklendirilebilir (Şevli, 2015: 114).

Aynı zamanda, insanlar kendi kişisel zevklerine ve toplum içinde oluşan modaya uygun olarak evlerin inşası ve dekorasyonunda estetik bir öneme sahip süslemelere de büyük önem vermişlerdir.

“**Avluya** indi, sokak kapısının açılacağı sıra müthiş bir çığlık duyuldu” (V.Z.V.İ.V.K./ 15).

“Milyonerlere ait dağ evlerinin kapısını andıran, çevresi kırmızı tuğlalarla örülmüş özel bir, antreye giriyoruz.” (D./22)

“On çocuğu var ablamın. **Odaları** iki taneydi. Üçleşmiş. Sağdaki **odaya** giriyorum. Çeyizler, duvarda çivili hala.” (D/57)

“**Çatı katındaki oda...** Yalının biriçik oğlu için, **süslenmiş oda.**” (E.Ş/23)

“Şöyle bir bak. **Odamızdan salona doğru. Mutfağımızı** da düşün ama.

Oda ve odalar...” (E.Ş/76)

“**Avlunun** bir ucunda ahır bulunuyordu.” (R.A/5)

“**Üç odalı evimiz**, ya da dört olsaydı... Demek o zaman seni, eşikte baygın bulacaktım. Her gün karyolanın altını silmenin, **helayı** ayna gibi parlatmanın ne gereği var? (R.A/51)

“Abdo eşeği, ahırdan **avluya** çekti.” (K.V/43)

“Beraberce **konuk odasına** girdiler. Hacı ağa, sedirde yer gösterdi:” (K.V/59)

“Candarma içeriye girdi. Küçük bir **hol**, karşılıklı iki **odayı** birleştiriyordu. **Holün** diğer kapısı da arkadaki **kocaman bir avluya** açılıyordu.” (K.V/76)

“Burası ağanın eviydi. Büyük bir **avlu** ve bu avluyu çevreleyen pek çok **oda** vardı.” (K.V/136)

“Yıllarca, küçücük, daracık odalarda, evlerde yaşadık. Ama şimdiki, şimdiki evimiz, kocaman sanki geçmişimize inat... Üç oda, bir salon... Önü Boğaz’ı, arkası koruyu görür...” (H.K/55)

Konutların döşenmesi ve kullanımı.

“Evimiz kaloriferli... Salonda upuzun bir masa vardı. Çevresindeki sandalyaları, konuklarımızla birlikte paylaşmıştk.” (H.K/55)

“Vakkas Emmi, avluya girdi. Önce kilere gitti. Büyük, yassı bir kamış sepet aldı. Sonra avludaki kümesin yanına vardı.” (B.T./47)

“Toprakla sıvanmış evlerin beyaz duvarlarına işleyen güneş, duvarları, dere kenarındaki çamurlar gibi yarıp atmıştı.” (B.T./22).

Eserlerinde Doğu ve Güneydoğu bölgesini kaleme alan yazarın roman ve öykülerinde bu bölgelerin coğrafi şartlarına uygun konut ve bölmeler keleme aldığı görülmüştür.

2.9.4. Konutlarda Aydınlanma ve Isınma

Yıldız eserlerinde genellikle kırsal bölgeler ve şehir yaşamı anlatılmıştır. Bu nedenle, halkın evlerinde kullandığı ısınma ve aydınlanma araçları, gelir durumuna ve bölgesel geleneklere bağlı olarak çeşitlenmiştir. Yıldız, eserlerinde sıkça soba, gaz lambası, kömür gibi araçlara vurgu yaparak, karakterlerinin yaşam tarzını detaylı bir şekilde işlemiştir.

*“Ama köylüler diyorum, birkaç aylık soğuk için, şimdiden yakacak derdine düşmüşlerdir. Belki de, günün şu saatinde, ihtiyar bir kadın, çiçeği burnunda bir gelin, ya da oyuncak yaşındaki pek çok çocuk **tezek** kariyordur.” (R.A./36)*

*“Tekerlekleri bunca hızla döndüren motorun gücü; **tezek** ateşiyle ısınan, bulgur pilavıyla doyan insanlar ülkesini nasıl da homurdanarak harmanlıyor.” (R.A./37)*

*“Karanlık yeni henüz. Ablam **gaz lambasını** yakmağa uğraşiyor.” (R.A./62)*

*“Az ötesindeki **sobanın** gaz yolunu biraz daha açtı.” (E.Ş/8)*

“‘Işığı söndürüyorum’ dedi kadın.

Adam, başını aldı camdan. Karısına çevirdi.

*“**Gece lambasını** yak” dedi, başka bir gönülle.” (E.Ş/10)*

*“**Gaz sobasını** biraz daha güçlendirdi.” (E.Ş/68)*

*“Salonun ortasında, mevsimin yaz olmasına karşın: büyük bir **gaz sobası** duruyordu.” (R.A/55)*

*“Kadın önce **gaz lambasını** yaktı.” (K.V/29)*

*“- Sen bilersen ağam. Emme siz de **çirayı** yakmıyasız ha!..” (K.V/77)*

‘‘Sokak kapısı açılmadan, İlyas **gaz lambasını** üfledi.’’ (K.V/78)

‘‘Az ötede Haşim'in karısı, **tezeği ateşlemeye** çalışıyor,...’’ (K.V/118)

‘‘Ağa eşiklikten adımını atar atmaz da, **gaz lambasına** ışık sürüldü.’’(M.İ/77)

‘‘ ‘İyi ki aldık...’ ‘**Kaloriferli** olması da bir şans...’ ‘Kalorifersiz zor ısınır hem... Kocaman salon, koridor... Ah, sobaların pisliğinden de bıkmıştım hani...’ ‘’ (H.K/60)

‘‘Bu ara **gaz lambası** nefes alıp verdi. Işığı kısıлып uzadı.’’ (K.Ş/10)

‘‘Bu sıra **lüks lambalarının** aydınlattığı avluya yeni birkaç arkadaş girdi.’’(K.Ş/41)

‘‘Soğuk ve yemeksiz odada oturmayı göze alamadı. Dağınık bir kaç adım attı. **Elektrik sobasının** yanına geldi sonra.’’ (B.T/15)

‘‘Karanlık, köyü hiç yokmuşçasına silince, Mekke kadın kalkıp **gaz lambasından** güneş yaptı.’’(B.T/20).

Yukarıda yer alan alıntılarda Yıldız, aydınlatma aracı olarak şehir ve kırsal kesimlerin aydınlanma ve unsurlarına yer vermiştir. Kırsal kesimlerde kullanılan ‘‘gaz lambası’’ veya şehirde kullanılan ‘‘ lüks lambalar’’ yer alırken; ısınma aracı olarak kırsal kesimlerde kullanılan ‘‘tezek’’ veya şehirde kullanılan ‘‘ kalorifer’’ kullanımına yer vermiştir. Bu detaylar, yazarların eserlerindeki gerçekçi ve yaşamsal anlatımı güçlendiriyor, aynı zamanda o dönemin sosyal ve ekonomik yapısına da ışık tutuyor.

2.9.5. Konutların Döşenmesi ve Eşyalar

Halk kültüründe, konutlar ve döşemeler, toplumun değerlerini, yaşam tarzını ve tarihini yansıtan önemli unsurlardır. Konutlar, bir toplumun mimari geleneğinin bir parçası olarak ev sahipliği yapar ve aynı zamanda insanların yaşam tarzlarını ve kültürel pratiklerini yansıtır. Evler, sadece barınma ihtiyacını karşılamakla kalmaz, aynı zamanda sosyal etkileşimlerin, aile bağlarının ve toplumsal kimliğin merkezi haline gelir.

Halk kültüründe konutlar genellikle coğrafi ve iklimsel koşullara, yerel malzemelere ve geleneklere uygun olarak inşa edilir. Bu da her bölgenin kendine özgü mimari tarzlarını ve yapı malzemelerini geliştirmesine yol açar. Örneğin, sıcak iklimlerde, taş, kerpiç veya bambu gibi doğal malzemeler kullanılarak yapılan açık ve

havadar evler tercih edilirken, soğuk iklimlerde ise ahşap ve taş gibi daha dayanıklı malzemelerle yapılan sıkı ve sıcak evler tercih edilir.

Bekir Yıldız'ın eserlerinde genellikle kırsal bölgeler, büyük şehir yaşantılarıyla karşılaşmaktadır. Bu sebeple halkın evlerde kullandığı eşyalar döşek, kanepeler, çeyiz sandığı vs. eşyalardan oluşmaktadır ve tespitler şu şekildedir:

“Küçük bir sofadan geçiyoruz. Şaşıyorum. İç içe iki oda, eşyalarla dolu. Bilirim ben bu odanın eski durumunu. İki yer sediri vardı. Dipte de babamdan yadigar bir dikiş makinesi dururdu. Ama şimdi yepyeni eşyalarla dolu. Dolanmak için, güçlükle boşluk bulunuyor.” (K.V../58).

“Ablam, gelinle-güveyinin paylaştıkları **yatağa** yaklaşıyor. Bir ucundan, önce **ipek pikeyi**, sonra **yorganı**, **döşegi** kaldırıyor. **Karyolanın** demirlerini örten **battaniyeyi** gösteriyor.” (K.V../59).

“-Gelin, diyor saklambaç'ta okumuş, **battaniye** yerine, **kauçuk yatak** konuşuyormuş en alta. Öyle mi? **Karyolanın** ayağına bakıyorum, toprak zemine gömülmüş.” (K.V../59).

“Çocukların hepsi bir odaya dolmuş. Başlı-kıçlı yatıyorlar. Öteki oda Ökkeş'le, gelinin. Avluya küçük bir **karyola** kurmuş ablam” (K.V../65).

“İki **koltuğu** yüzleştirdi adam. Orta yerine bir **sehpa** koydu. Kadın, elindeki tepsiyi **sehpaya** bıraktı” (E.Ş/8).

“Başını **karyolaya** dayadı” (E.Ş/40).

“Reşo Ağa, evinin avlusunda, **kilimin** üzerine bağdaş kurmuş oturuyordu” (R.A/10).

“Osman yerdeki **hasırın** içine sarıldı” (R.A/19).

“Oda çok sade döşenmişti. Geniş bir **karyola**, karyolanın yanında sağlı sollu iki **sehpa** vardı” (R.A/56).

“- Ağa bağdaş kurup oturduğu **sedirden** selamı aldı” (K.V/136).

“Bekleme salonuna geçiyorum. **Bavullar**, **çantalar**, **sepetler** dizlerin arasında” (H/30).

“Eski-püskü **eşyalar** sığıştırılıyor. Şu otoüsün bir vidası bile etmez **eşyalar**.”

- *Bu yorgan benim.*

- *Döşęimi unutma.*'' (D./40).

''-Ayran iç, diyor Muhtar, *tası* uzatırken.'' (D./93).

''Yatağa girdi kadın da. *Yorganı* çektiler üzerlerine.'' (E.Ş/21).

'' ''*Maşa*'' dedi kadın. ''koyalanyorum. Anamdır *maşayı* sallıyan.'' (E.Ş/24).

''*Perdeleri* indiriyorum. Ayna arıyorum, yüzüme bakmak için değil.'' (E.Ş/24).

'' ''Dinliyorum'' dedi adam. Karısının sigarası için *küllüğü* uzatırken.'' (E.Ş/28).

''*Bıçağı* da yatırdı *tepsinin* içine'' (E.Ş/36).

'' ''Sana bir soru'' dedi kadın, *sandalyeye* otururken'' (E.Ş/64).

''*Müzik dolabını, televizyonu, çamaşır makinasını, buzdolabını, elektrik süpürgesini* salonda düşün bir an için'' (E.Ş/76).

''Reşo Ağa üzerindeki *yorganı* atıp yerinden fırladı'' (R.A/7).

''- Ya ana, köyde ilk kez sen kullanacan bunu. Adına *düdüklü tencere* derler'' (R.A/36).

''Bir solukta *tası* kafasına dikip, tahan-pekmezi içti. Sonra ta ötelere kaçmış olan çocuğa *tası* fırlattı''(K.V/52).

''Odada eşya diye, eski bir *hasır*, lime lime olmuş *minder* ve yüklükte, mitili çıkmış birkaç *yorgan* vardı'' (K.V/79).

''Salondaki eşyalara baktım bir ara. *çalışma masası*...

Üzerinde *yemek de bir masa*...

Küçük ekranlı bir *televizyon*...

Duvara çivilenmiş *telden bir kitaplık*...

Kapaklı, içine kim eşyaların konulduğu, yatık biraz der *dolap* ...

Üzerinde yattığımız bir de *divan*.. (A.S./ 62).

'' *Daktilo* tuşları ve *sandıklar*....'' (A.S./ 78).

''... *Karyolamızda* döndük sessizce....''(H.K/41).

“Odalara, insanlardan önce yerleştirilmiş eşyalar... **Divanlar, karyolalar, gardroplar, koltuklar, masalar...**” (H.K/45).

“Horozlar öterken, anam, titrek bacaklarıyla taşıdığı **yorganı** getirip üzerime örttü.” (H.K/94)

“Karyola, divan, masa, kapkacak... Bir de, en önemlisi sevdiğim kadının, gönül yoldaşımın elleriyle diktiği, elleriyle astığı perdelerim var.” (H.K/95).

“Yüklükten bir çarşaf aldı. Anasını olduğu yere yavaşça yıkıp, üzerini örttü.” (B.T./12).

“Gaffar,yere serili **hasırın** bir ucuna oturmuş çocuklarını seviyordu.”(B.T./27).

“Odaya girdiler. Yüklükten yorganları, döşekleri indirdi Şara. Açmak istediği, Genzua'nın **ceviz sandığıydı**. Yeşildi rengi. Kenarları çember kaplı...” (B.T/9).

“Tahsin odaya baktı. Boştu. İşe yara,r birkaç tabak vardı yatağın ötesinde. Bir de susuz **tas** duruyordu, gözün sevebileceği.” (B.T/76).

“Şansın denk düşer, **yorganım, döşeğim** size kalır yavrum” (B.T/79).

“ Bu bagajlarda çoğunlukla **radyo, pikap ve teypler** vardı” (T.A./ 99).

Yukarıda yer alan metinlerde konutların döşemesi ve eşya kullanımı olarak geçmişten günümüze kadar kullanılan eşyalar yer almıştır.

2.10. HALK MUTFAĞI

Bir toplumun beslenme alışkanlıkları, yaşam tarzıyla yakından ilişkilidir. Yaşam tarzının değişmesi, beslenme alışkanlıklarını da etkileyebilir. İnsanlık tarihinin başlarından itibaren, yiyeceklerini yetiştirmeyi öğrenen insanlar, aynı zamanda bu yiyecekleri saklamayı, pişirerek daha lezzetli hale getirmeyi de keşfetmişlerdir (Baysal, 1993: 1-5). Bu değişim sadece yemek kültürünü etkilemekle kalmamış, aynı zamanda yiyecekleri saklamak için kullanılan kaplar ve yemek pişirmek için kullanılan araçların da değişmesine neden olmuştur.

“...tezek ateşiyle ısınan, **bulgur pilavıyla** doyan insanlar ülkesini nasıl da homurdanarak harmanlıyor.” (B.T./37).

“Kalabalık bir çarşı, az ilerim. **Kebapçı** dükkanlarından **et** kokuları yayılıyor çevreye.” (B.T./54).

‘- Sen hiç **balık** yedin mi Davud? diye soruyorum ansızın.’ (A.S./85).

‘**Patlıcan kızartması, yufka ekmek, ayran** var yer sofrasında. Dürüm yapıyorum ilkin. Arada bir de **ayran** içiyorum.’ (A.S./92).

‘Nerede bu **yoğurdun** bolluğu?’ (E.Ş/74).

‘- Oğlum, **kelle** olsa şimdiye kadar pişerdi, dedi.’ (R.A/37).

‘Mutfağında **ekmek** ve **soğandan** başka ne var ki...’ (R.A/45).

‘Yoksa onların **kuzu çevirmesine** mi imreniyorsun?’ (R.A/46).

‘Kızcağız elindeki azık torbasını yere yaydı. **Ekmek, peynir** ve **domates.**’ (K.V/8).

‘Kadın ,onbeş-yirmi **yufka** islatıp getirdi. Kağıt gibi açılmış **yufkanın** arasına **domates, soğan,** biraz da **yeşil biber** döşeyip, bir **dürüm** yaptı adam...’ (K.V/30).

‘Elindeki tasın içinde, karışmış **tahan pekmez** vardı.’ (K.V/52).

‘ Karınlarını, kilerdeki **un** ve **bulgurla** kandırıp, avutuyorlardı.’ (K.V/114).

‘Bir torba açıyor karım. Anamın yaptığı **içli köfteler...** İçli köfte yemeyeli yıllar oluyor.’ (H.K/32).

‘Nelerle yapılmıştı bu pasta? **Un, şeker, yumurta, karamela, meyve, ateş...**’ (H.K/57).

‘ ‘Hele bir **çay** içelim.’ ‘Çay demle kızım,’ dedi. Bacım çay demlemeye gitti.’ (H.K/92).

‘ ‘Yağımız, **bulgurumuz** nanca?’

‘ Kıştı çıkarmaz. Emme sen meraklanma. Bir çaresine bakarım.’ ‘ (K.Ş/20).

‘Param var,’ dedi içinden. ‘**Kışlık buğdayımı** alırım şimdiden.’ ‘ (B.T/67).

‘ ‘Fadime,’ dedi Ragıp. ‘Çocukları yatırsın hele... **Çorbamız** var.’ (B.T/84).

‘Alman başını kaldırmadan, “ **domuz eti**” diye cevap verdi’ (T.A./ 32).

‘ Sağol anne, **içliköfte** yapacaktıydın’ (T.A.126).

Yukarıda yer alan metinlerde halk mutfağı bağlamında en sık kullanılan yiyecek türü “bulgur pilavıdır”. Ancak Türkler Almanya’da adlı eserinde “ domuz eti” tüketimi de yer vermiştir. Bununla birlikte Yıldız’ın eserlerinde, fakirlikten kaynaklanan zorluklarla karşılaşan insanların, yaşamları boyunca ne tür yiyecekler tükettiklerini ve bu eylemleri sırasında hangi mutfak gereçlerini kullandıklarını görmekteyiz.

“...bu makina karşılığında kaç yüz kez dolduracak bu kamyonu; **kavunla, karpuzla, üzüm ya da elma- armutla.**” (D./11)

“Hangisi önce götürürse, **sebzeleri, meyvaları, İstanbul'a bahşiş alacaklar üç-beş lira, haldeki kabzımdan çünkü. Hele getirdikleri turfandaysa!...**” (D./38)

“Orta yerde kocaman bir havuz var.İçi **karpuz dolu.**” (D./49)

“**Elmaları soyarken, sevgi üzerine ezgiler mırıldanmaya başladı.**” (E.Ş/8)

“Kumluğun az ötesinde, **karpuz bostanı vardı. İki kelek karpuz çaldık günün birinde.**” (E.Ş/15)

“Tepsiye, **portakal, elma koydu kadın.**” (E.Ş/36)

“Biz **şe-ker-li kah-ve i-çe-ce-ğiz**” dedi kadın, adeta sözcükleri diliyle ezerek.

Mutfağa gitti. Cezveye su koydu. Gazı kibritledi. Şekere uzanırken, raftaki **şarabı gördü.**” (E.Ş/7).

“**Ihlamur** kaynattım sana...” (A.S./ 100).

“Nihat konuyu değiştirmek için, “Birer **votka** içelim” dedi” (T.A./ 4).

2.11. DİĞER GELENEKSEL UNSURLAR

2.11.1. Komşuluk

Türk toplumunda önemli bir yere sahip olan komşu aileden sonra en yakın çevre olarak görülmektedir Artun’da komşuculuğu şu şekilde ifade etmiştir:

“Belirli bir mahallede yaşayan ailelerin doğum, evlenme, sünnet, yıkım, ölüm sırasında; ev yapımında, ekip biçmede, araç gereç sağlanmasında; çocukların, delikanlıların, yaşlıların, dulların, genç kızların gözetim ve bakımında; hakların korunmasında birbirlerine yardım

ermelerine ve dayanışmalarına “komşuluk” adı verilir.” (Artun, 2014: 311).

Türk halk kültüründe misafirperverlik toplumun en temel değerlerinden biri olarak kabul edilmektedir. Bu değer, misafirin kendisini rahat hissetmesi için gösterilen özel bir çabanın yansımasıdır. Misafirperverlik, Türk kültürünün ve İslam dininin önemli bir manevi değeridir.

Misafir ağırlamak, Türk milletinin köklü bir geleneğidir. Misafirin eve gelmesi, o eve uğur ve bereket inancı her zaman var olagelmiştir. Bu gelenek yakın zamana kadar Anadolu'nun birçok köyünde ve eski Türk topluluklarında hala yaşamaktadır. Gelen misafirler genellikle özel olarak ayrılmış bir konukevinde ağırlanmaktadır. Bu geleneğin özel bir şekilde sürdürülmesi Yıldız'ın eserlerinde de göze çarpmaktadır.

“Bir kutu uzanıyor bu sıra. İçi sakız dolu. Alıyorum.” (B.T./17)

“Muhtar oturuyor sofranın başına.

- Gel, diyor. Sen de ye...

Acım doğrusu. Üstelemesini beklemeden ben de oturuyorum karşısına.” (K.V./92)

“İlk geldiğinde, amcasının elliye yakın kuşu vardı. Her renkten, çok cinsten.

Amcası, “Siye kurban olsunlar,” demiş ve her öviün birisini boğazlamıştı. Amcası, dokunmağa kıyamadığı kuşlarını kesip, Zülküf'e yedirmişti:” (K.V/115).

“Gafur, Ağasına şahinli omuzuyla eğilip bir keçe serdi. Sonra el pençe durup konuştu:

‘Evime şeref verdin Ağamız,’ dedi.’ (M.İ/78).

Türk kültüründe misafirin özel bir yeri olduğunu Yıldız'ın eserlerinde de görmekteyiz. “*Mahşerin İnsanları*” adlı eserde “*el pençe*” durulması Türk toplumunda en büyük saygı göstergesi olarak kabul edilmektedir.

2.11.2. Hediyeleşme

Halk kültüründe, hediyeler genellikle özel günlerde veya belirli kutlamalarda verilir. Doğum günleri, düğünler, bayramlar ve diğer toplumsal etkinlikler, hediyelerin verilmesi için uygun zamanlardır. Hediyeler aynı zamanda kültürel ve geleneksel öneme sahiptir. Bazı toplumlarda belirli nesnelere veya semboller belirli anlamlara gelir ve bu

nedenle o sembolü içeren bir hediye, derin bir bağlılık ve anlayışın ifadesi olabilir. Örneğin, birçok kültürde altın, zenginlik ve refahın sembolüdür ve altın bir hediye vermek, kişinin saygınlığını ve değerini vurgular.

‘‘Ta İstanbul'da, şekerci paket ederken düşünmüştüm, acaba gene tatlı yerine dayak mı götürüyorum diye. Çantamı istiyorum. Bir solukta geliyor. Çıkartıyorum şekeri.’’

- Niye zahmet ettin, diyor ablam.’’ (T.A./58)

‘‘Sevdim birisini. Mendilini verdim kendisine. O da bana, bir demet papatya getirmişti.’’ (E.Ş/16)

‘‘Çarşıya gitti. Çocuklarına oyuncaklar aldı, karısına naylon buluzlar, şaşmaz preslerin altından çıkmış incik boncuklar...’’ (R.A/34)

‘‘Pehlivan Rüstemin bu armağan aklına yattı. Üzerinde güzel resimler yapışık kocaman bir düdüklü tencere aldı anasına.’’ (R.A/34)

‘‘İskelede, ayrılacakları sırada, Lala göğsünde taşıdığı rozetini çıkarıp adama uzattı:

- Bu size verebileceğim biricik ve en değerli armağanımızdır, dedi.’’ (R.A/71)

‘‘Böylesi zamanlarda, ya, onlara karışır, başka evlere inip, önce konuk, sonra tutsak olur, ya da kendisi bir başkasını kandırıp, Haşim amcaya armağan ederdi.’’(K.V/116)

‘‘İşte anacık, doğamız sana, kızıl saçlı bir torun armağan etti.’’(H.K/24)

‘‘Uzandım öne doğru, kordelalı anahtarı boynuma taktım. Yirminci evlilik yılımızda, bu aldığımız evi, ona armağan ediyorum...’’ (H.K/61)

‘‘Karım, anama çorap alacak... Bayram şekeri alacak...’’ (H.K/93)

‘‘Nenesinden kalma, anasından armağan, iğne oynatmaya başlayalı ber;. kendi eliyle işlediği tek-tük çeyizlerine gönül tazeledi.’’ (B.T/9)

Yukarda yer alan alıntılarda Türk toplumunda önemli bir yeri olan hediyeleşme geleneğini yazar farklı şekillerde ele almıştır. Evlilik yıl dönümünde verilen hediye veya değerli varlıkların metaforik bir şekilde hediye edilmesi söz konusudur.

2.11.3. Göç

Göç insanlık tarihinin bütün dönemleri boyunca var olan bir olgudur. Göç kavramı ile öncelikle belli bir nüfusun bir bölgeden başka bir yere olan hareketi akla gelmekle birlikte, göç coğrafi bir yer değiştirmeden çok daha kapsamlı ve köklü bir muhtevaya sahiptir. Sonuçlar itibariyle sosyal, ekonomik, kültürel ve psikolojik birçok öğeyi içinde barındırır. (Sağlam, 2006: 33–34). Göç en geniş tanımıyla; kalıcı ya da geçici yapılan ikamet değişikliğidir. Bu değişikliğin gönüllü ya da gönülsüz olması, uzun ya da kısa mesafe olması, iç ya da dış olması “göç olabilmesi” için yeterli ve herhangi bir unsur diğerinden daha üstün değildir (Lee,1966: 49). Karpat'a göre göç asıl yerinden ulaşılmak istenen yere harekettir. (Karpat, 2003: 3). Demografik bir süreç olarak coğrafi bölgeler ve/veya idari alanlar arasındaki yerleşim yeri değişiklikleri olarak tanımlanan göç; ekonomik, sosyal, kültürel, siyasi, dini, doğal afet vb. nedenler ile gerçekleşen nüfus hareketleri olarak da tanımlanırken, tarihsel süreç olarak ise göç için sanayileşme, ekonomik gelişme ve kentleşmeyle paralel giden bir olgu olarak ele alınmaktadır. (Bahar ve Bingöl, 2010: 44).

Yıldız'ın eserleri “Göç” olgusu üzerine kurulmuştur adeta. Almanya'ya göç, Güneydoğu Anadolu'dan batıya göç nerdeyse bütün eserlerinde yer almaktadır. Bununla birlikte, romanlarında maddi olanaksızlıklar sebebiyle göç ve göç sonrası vatana özlem duygusunu ve kendi yaşamından kesitleri sıkça işlemiştir.

“Nihayet geçen gün, Almanya'da çalışma haberi geldi.

Pehlivan Rüstem'e bir bavul hazırladılar. Üzerini sicimle çevirdiler. Karısının, anasının iki gözü iki çeşme... Pehlivan Rüstem, bavulunu sırtladı.

İlerdeki yola çıkacak, oradan otobüse binip Ankara, İstanbul...” (R.A/29)

*“Benim babam, siye yıllarca azaplık etmiştir. Sonra **göçmüş** bu köyden.” (K.V/136).*

“ Bir trene binmek... Trenin hızı az gelir ona... Bir uçağa binmek en doğrusu... Konuşmadan geçirdiği günlerin, ayların, yılların alışkanlığıyla inmek bir başka ülkeye...” (M.İ/38-39)

*‘‘Trene biniyor son anda. Açıyor bir pencere. Ağabeyi, metrelerce trenin yanibaşında koşup garip, hırçın, sevecen, öfkeli, bir Asyalı gibi el sallıyor ona.’’
(M.İ/43)*

‘‘Bir tren kalkar Sirkeci’den, yönü Almanya’ya doğru... Kompartımanın penceresinden ellerimi uzatıyorum... Bir el, iki el, üç el, altı el değiyor onlara...’’Baba, babamız... Kocam, eşim büyüğümüz... Bizi de aldır oraya...’’ Az ötede, boynu bükük, çaresiz duran anamın gözleri yaşlı... Yaşlı, ıslak gözlerle bakıyor bana. Hiç kırpmadan bakabiliyor. Gözlerimin içinin gerisini bulabiliyor. Ben de gözlerimi hiç kırpmadan kızım, oğlum, eşim için bakıyorum. Çanlar çalıyor. Ya da bana öyle geliyor... Tren silkeleniyor. Eller. Yüzlerce, binlerce eller, yüzlerce emekçiyi Almanya’ya uğurluyor.’’(H.K/31).

Kendi hayatını veya gözlemediği hayatları yazdığı eserlerde ele alan yazar sıklıkla göç kavramını ele almıştır.

2.11.4. Töre

Töre, "âdet, usul, kural, örf, görenek, yasa, kanun, âyin" gibi tanımlarla ifade edilmiş ve bu tanıma göre töre, halkın yaşam biçimine dair çeşitli unsurları içermiştir. Burada halkla ilgili konuları maddeler halinde açıkladığımız için, incelediğimiz romanlarda sadece "töre" başlığı altındaki eylemleri ele alacağız. Yıldız, eserlerinde töre uğruna kurban edilen körpecik gençleri, sıkça ele almıştır.

‘‘Hala ortaçağ törelerinin baskısıyla yetiştirilen bizler, üç beş saniyelik bir süre içinde nasıl uygar olacaktık.’’ (E.ř/73)

‘‘Dünü düşün bir an. Atlar koşuşuyordu Bir filmde. Anadolu’da bir kız, delikanlının birisine bakmış diye... Daha hızlı koşturdular sonunda. Gelip vurdu kız, babası. Parçladı. Attı köy meydanının ortasına.’’ (E.ř/75)

‘‘Oysa, kız çocuklarını, boynuna kadar gömüp öldürenlerden daha da gerilere gittiniz.’’ (E.ř/90)

‘‘Çünkü, ister bu kentte, ister Urfa’da, ister Siverek’te, ister oralarda başka yerde olsun, bir kız kaçtı mı, belanın bundan beteri olamazdı. Kaçan kızın bütün sahipleri için beklemek ve buluncaya kadar beklemek vardı. Gerisi boştu... Sokağa çıkılırsa, herkes

başını çevirir, kimse selam vermezdi. Kahvede oturursa, çevre boşalıverirdi. Ha vebalı olmuşsun, ha soyundan bir kız kaçmış...’’ (R.A/10)

‘‘Alnı açık yaşabilmek için Yasalarına bir kurban vermeye hazırlanıyorlardı.

Reşo Ağa, taze kazılmış mezara yaklaşmak istemeyen kızını kolundan tutup çekti. Kız, o kadar adamın arasında bir yere kaçamayacağını, bir şey yapamayacağını çoktan anlamıştı. Fakat can korkusu mezarla arasına girmişti. Direniyordu gene de...

Kulaklarının dibinde patlayan bir tabanca, kızı olduğu yere yıktı.’’ (R.A/13)

‘‘Kızın anası Zeyno, yeni görevine hazırlanıyordu: Hamama gidip saçına kınaya yakacaktı, namusları ak-pak oldu diye...’’ (R.A/13)

‘‘Ağabeyisi, avluda bacısını bıçağıyla öldürdü ve sonra, dostuna kapıyı açan sağ elini kesip aldı. Büyük bir rahatlıkla avludan odaya geçti. Aşiretlerin mızrağını evin önüne dikti. Daha sonra, mızrağın üzerine Fadime’nin kesik elini geçirdi.’’ (R.A/20)

‘‘Bak Zeynep bu gelinlik senin kefenindir. Aşağıda bekleyen düğün arabası da cenaze arabasıdır. Sen artık bu ev için öldün. Ve ne kadar çok özlersen özle hemen çıkıp gelmiyesin bizi görmeye. Ne kadar geç gelirsen, namustan yana, yiğit olursun.’’ (R.A/92)

‘‘- Kahpe oynaş tutmuş. Kulağıma çalındı. Habar saldım, ‘‘Ben yıllar var ki mavzerimi yağlayıp asmışam. İstemiyem elim tekrardan uzansın mavzerime,’’ dedim. İnkâr ettiler. Emme gel gör ki ağam, köylünün gözü kor oldu, üstüme yağdı. Fısıltıları, şimşek olup kulağımda patladı. Ya... Kahpelik essah çıktı yanı. Velakin bu arada umulmadık bir iş geldi başıma: Bacım dostuylan bir olup, Suriye’ye kaçtı. Hem çocuğunu da aparmış kahpe. İşte ben, bu çocuğa çok yanıyam. Şimdi o iki namussuzun arasında kaldı. Derken ağam, gece bacımın herifini kurşunladım ve buralığa geldim.’’ (K.V/137)

‘‘Hamdo, bacısının yüzüne tükürdü:

- Avrat kısmı, kocası ölmeden nikah tazelemez alçak...

- Doğrusan ağam... Bir poğ yemişem... Kıyma canıma...

Hamdo mavzeri doğrulttu.

Kadın can korkusuyla yerinden fırlayıp mavzeri kapmak istedi. Fakat Hamdo ateşlemişti onu... Kadın bir müddet ayakta kaldı, sonra 'pat' diye cansız yere yapıştı.' (K.V/142).

'İki kişi, o şahini almaya gelen iki kişi, başkaldıranın ellerini zincire vurdular. Sonra zincirin ucuna, uzunca bir urgan bağladılar...

Şahin şaşırıp kaldı. Çünkü zincir, tutsaklık onun yasalarında yoktu. Ağa denen yeni arkadaşı, çıldırmış mıydı acaba?

'Hepinize ders olsun,' dedi Ağa. 'Şimdi, Bu başkaldıran, bir katıra bağlanıp Harran bozkırlarında her bir parçası bir yere dağılacak... Un, buz olacak!. Böylece, ağaya başkaldırmanın sonu, nedir, ne değildir göreceksiniz, azaplar, yavaşmalar!.' (M.İ/83)

'... , onun için beyaz gelinlik, ancak beyaz bir kefene dönüşebilirdi bu evde...' (H.K/90)

'...O pek az konuşurdu zaten. Hele erkeklerle konuşmamayı, ağzını kilitleyip dinlemeyi, töresel bir erdem sayardı.' (K.Ş/8)

'Kuşcu Mansur, sözü geçen güz kaçan, Vakkas Emmi'nin kızına bulaştırmıştı. Gerçi ağabeyisi, bacısının kanını akıtmıştı ama gene de köy yerinde, dillerde bulaştığı kalmıştı bu namus lekesinin.' (K.Ş/50).

'Şara, kızının saçlarında el gezdirdi.

'Kardaşını vursalar, daha mı iyi yavrum?' dedi.

'Ama o küçük,' dedi Genzua. 'El kadar uşağa silah atılır mıymış?'

Beklerler kurban olduğum. Obalı, kan alacağını unutmaz.'

'Çileli başım,' ded. Genzua, on üçe yeni ulaşan sesiyle 'Ben de ufağım. Heder etmen beni. Başka mümkünü yok mudur?'

'Ya da toprak ister ölüevi,' dedi Şara. 'Baban mapusta olmasa, toprak yere girsin.' (B.T/8)

'Söyleşim şudur babo; kanı üstüme almışam. Yüreğin tüyden hafif olsun. Öldüreceğam birisini sonunda.' (B.T/69).

2.11.5. Lakaplar

Bir aileye veya kişiye isminin dışında herhangi bir özelliğinden veya durumundan dolayı başkaları tarafından takılmış isim. Lakap kişinin ardından onun ismi yerine kullanılır. Öyle ki çoğu zaman lakabın ismi silip onun yerine geçtiği dahi olur (Kaya, 2020: 551). Vücuttaki kusur, devamlı yapılan bir davranış, söz, tavır vs. hepsi lakap için yeterlidir. Lakaplara ‘takma ad’ adı da verilmektedir.

Yıldız’ın romanlarında yapılan meslek, dış görünüş gibi birçok sebepten verilen lakaplar karşımıza çıkmaktadır.

‘- *Kazanırsam, diyor. Çarşı felek parkında “Luna Park” kırk atış yaparım, sarı avradın tüfeğiyle.*’ (D./68)

‘- *Hamdo, Hamdo, hele beri gel, diye bağıyor kahveci.*’ (H/86)

‘*Gene kumcu arkadaşım öğretti bana.*’ (E.Ş/18)

‘*Urfa eşraflarından Reşo Ağa, elindeki küçük kırbacını çizmesini vura vura avludan içeri girdi.*’ (R.A/5)

‘-*Hey... Hey Hançerli Şiğö... Hançerli Şiğö.*’ (R.A/8)

‘*İçlerinden Şiğ Müslüm, mezarın başucuna oturdu.*’ (R.A/22)

‘*Pala Hamo, ölen adamın kardeşiymi.*’ (R.A/22)

‘- *Çolak Hamdiler dedim ya... Çolak Hamdiler...*’ (R.A/22)

‘*Abo bıyığını burdu:...*’ (R.A/25)

‘*Pehlivan Rüstem askere giderken, köy meydanında davullar çalmış,...*’ (R.A/28)

‘*Babam beni - nur içinde yatsın - Cilveli Circoya aparmış.*’ (K.V/31)

‘- *Biye Anzavur Davut, derler.*’ (K.V/36)

‘*Deli Miço uyandı. Hamamın küllüğünden birkaç kez gitti, geldi.*’ (K.V/51)

‘*Birkaç günden beri, aklına Çeço düşünce, tepesi atıyordu. Çeço onun arkadaşıydı.*’ (K.V/53)

“Ve evlendiklerinde kocasının ismi ‘**İt ağası**’ değildi. Herkes ona ‘‘Şakir ağa’’ derdi..’’ (K.V/80)

“**Avcı Gafur**, topraktan yeşermişçesine duran evinin kapısını açtı.’’(M.İ/55)

“Yeşil kadının, anamın tıkırtısına benziyor bunlar da...’’ (H.K/122)

“Emme ben Ağanız Hamdo, bu haksızlığa gözmü yumaram bellediniz.’’ (H.K./14)

“Vakkas Emmi ile Kuşçu Mansur az sonra gökyüzünde hesaplaşacaklardı.’’
(H.K./46).

“Sen mi öldün yoksa ben mi ulan. Cilveli Ayşe...’’ (H.K./63)

“**Nalçacı Hüseyin'di** ilk omuz veren.’’ (B.T/66).

“**Barutçu Maho**,’’ dedi Tayyar, gevşemiş, utanmış.’’ (B.T/72).

Bekir Yıldız'ın eserlerinde sıkça rastlanan lakaplar, genellikle karakterlerin kişiliklerini, sosyal statülerini veya toplumdaki konumlarını vurgulamak için kullanılmaktadır. Bu lakaplar, genellikle karakterlerin gerçek adlarının yerine geçerek onları tanımlayan, onlara atfedilen özellikleri öne çıkaran ve hikâyenin atmosferini güçlendiren unsurlardır. Örneğin, "*Hançerli Şiğö*" lakabı, karakterin muhtemelen keskin ve sert bir karaktere sahip olduğunu ima ederken, "*Çolak Hamdiler*" lakabı ise karakterlerin fiziksel özelliklerine atıfta bulunarak onları tanımlar.

SONUÇ

Bekir Yıldız, 1933 yılında Şanlıurfa'nın Siverek ilçesinde doğmuştur. İlköğrenimini burada tamamladıktan sonra İstanbul'a giderek eğitimine devam eden yazar, İstanbul Teknik Üniversitesi Makina Mühendisliği Bölümü'nden mezun olmuştur. Eğitim hayatının ardından çeşitli işlerde çalışan Yıldız, bir süre memur olarak görev yapmış, daha sonra ise yazarlık kariyerine odaklanmıştır.

Bekir Yıldız, hikâye anlatma kültürüyle iç içe büyümüştür. Ailesinden ve çevresinden dinlediği hikâyeler, onun yazarlık kariyerinin temel taşlarını oluşmasını sağlamıştır. Yazarın eserlerinde, özellikle Güneydoğu Anadolu'nun kırsal kesimlerinde yaşanan zorluklar, toplumsal adaletsizlikler ve feodal düzenin getirdiği sorunlar sıkça yer almaktadır. Bu temasını derinlemesine işlediği ilk hikâyelerinde, toplumun alt kesimlerinde yaşayan insanların hayatlarını, sıkıntılarını ve mücadelelerini konu almıştır.

Edebiyat dünyasına adım atması onun duygularını ve gözlemlerini kaleme alma ihtiyacından doğmuştur. İlk hikâyelerini yayımlamaya başladıktan sonra, toplumsal gerçekçilik akımının önemli temsilcilerinden biri haline gelmiştir. "Türkler Almanya'da", "Reşo Ağa", "Harran" ve "Evlilik Şirketi" gibi önemli eserleriyle tanınan Yıldız, toplumsal sorunları ve bireysel trajedileri güçlü bir anlatımla ifade eden nadide sanatçılardan biridir.

Yıldız'ın memleket sevgisi, doğduğu toprakların kültürünü ve geleneklerini okurlarına aktarma arzusunu da beraberinde getirmiştir. Hikâyelerinde genellikle Siverek ve çevresinden bahseden Yıldız, taşrada yaşayan insanların da büyük şehirlerde yaşayanlardan farklı olmadığını, onların da aynı duygulara ve hayallere sahip olduklarını göstermeyi amaçlamıştır. Bu yüzden eserlerinde, halkın kullandığı dil ve sözcüklerle sade ve anlaşılır bir üslup benimsemiştir.

Yıldız'ın eserlerinde çoğunlukla taşrada yaşayanlar, taşradan şehre eğitim veya iş için Almanya'ya göç edenler ve sevda hikâyeleri yer almıştır. Toplumun farklı kesimlerinden insanları, onların yaşam mücadelelerini ve duygusal dünyalarını ustalıkla yansıtmıştır. Özellikle yoksulluk, zengin-fakir çatışması ve taşra hayatının zorlukları eserlerinin ana temaları arasında yer alır. Bekir Yıldız, Anadolu'nun gerçeklerini, halk bilimi unsurlarıyla zenginleştirerek öykülerine ustalıkla işlemiştir.

Çalışmanın ilk bölümünde, Bekir Yıldız'ın hayatı, sanatı ve eserleri hakkında bilgilere yer verilmiştir. Ardında bu araştırma kapsamında yer alan öykü ve roman özetlerine yer verilmiştir “Beyaz Türkü”, “Reşo Ağa”, “Kara Vagon”, “ Halkalı Köle” adlı öykülerinde çoğunlukla Doğu Anadolu Bölgesi'nde yaşayan halkın fakirlik ve çaresizliğini ele alan yazar, “Evlilik Şirketi” ve “Aile Savaşları” adlı eserlerinde yazın ekseninin yönünü değiştirerek İstanbul'da kalabalık içerisinde insanların nasıl yalnız kaldığını, evliliklerin neden bittiğini kendi evliliği üzerinden ifade etmiştir. Yıldız bununla da yetinmeyerek “ Darbe” adlı romanında 1980 darbesinde bir itirafçı olan Ali'nin Yavuz Aslantürk'e nasıl dönüştüğünü dönemin siyasi politikaları çerçevesinde ustalıkla kaleme almıştır. Her eserinde ayrı bir temayı ele alan yazar özellikle “Ve Zalim ve İnanış ve Kerbela” romanında Kerbela'da gerçekleşen ve İslam tarihinin en trajik hadiselerinden biri olan Kerbela olayını bir de kendi bakış açısından ustalıkla işlemiştir. İlk eseri olan “Türkler Almanya'da” adlı eserinde kendi hayatından da kesitlerin yer aldığı Almanya'ya göç süreci ve çalışma ortamlarını ele almıştır. Bu eserde yazarın kendi hayatı üzerinden yer aldığı bölüm ise, romanın kahramanının Almanya'ya baskı makinesi almak için gitmiş olmasıdır. Gerçek ve ironiyi ustalıkla harmanlayarak okuyucunun hayal dünyasının gelişmesini sağlamıştır.

Çalışmanın ikinci bölümde, Bekir Yıldız'ın öykü ve romanlarında yer alan halk bilimi unsuruna yer verilmiştir. ilk olarak Halk Edebiyatı unsurlarına yer verilmiştir. Deyimlere çok sık yer veren yazar atasözlerini çok az kullanmayı tercih etmiştir. Çalışma kapsamında dikkat çeken nokta, yazarın eserlerinde, atasözlerinin özünü değiştirerek kaleme almasıdır. Halk edebiyatı unsurlarından olan türkü, şarkı, marş unsurlarına çok az yer veren Yıldız Türkler Almanya'da eserine bir şarkı ile renk katmıştır. Aynı zamanda Halkalı Köle eserinde “Buradan bir atlı geçti” türküsüne yer vermiştir. Mitolojik unsurlar ve efsaneler ile ilgili farklı hikâyelerle karşımıza çıkan Yıldız eserlerinden farklı bir renk katmayı ustalıkla başarmıştır. Masal unsuruna sadece bir kitabında yer veren yıldızın halk hikâyelerini daha önem verdiği ve geniş bir yelpazede tuttuğu gözlemlenmiştir.

Öykülerinde özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinin kültürel mirası olan ağız farklılıklarına sıkça yer vermiştir. “viş”, “hökümsöz”, “geleceğ”, “emme”, “herhal”, “beg”, “get len” “cigara” kelimeleri neredeyse bütün eserlerinde mevcuttur. Doğum unsurlarına az değinen yazar doğum öncesi dönemini sadece “ döl tuttu”

kelimesi olarak işlerken doğum sonrası unsurlara da kısmen yer vermiştir. Doğum sonrası unsuru sadece doğum sancılarını ve çocuğun dünyaya geliş anını kaleme almıştır. Halk Bilimine ait olan evlenme motifine ait kız kaçırma ve kız beğenme unsurları yazarın eserinde farklılık göstermektedir. Özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da bir evlenme şekli olan kız kaçırma yazarın eserlerinde de görülmektedir. Başlık parası ve çeyiz unsurlarından da sıklıkla “çeyiz sandığı” ve kız verme karşılığı olan” başlık parası” kavramlarına nadiren rastlanmıştır. Düğün unsuruna ait ise kavramlara sıklıkla rastlanmaktadır genellikle gelin taşıtı olarak ”at” kullanılmıştır. Bununla birlikte Türk kültürü düğünlere ait olan “davul”, “zurna”, “çipinik” kavramları yer almaktadır.

Yazar eserlerinde sıklıkla “ölüm” unsuruna yer vermiştir. Ölüm unsurunu geniş bir yelpazeden işleyen yazar “darbe” adlı eserinde idam mahkûmlarına, Aile Şirketi ve Türkler Almanya'da adlı eserinde kalp krizi ile ölümleri kullanmayı tercih etmiştir. Bununla birlikte töre ölümlerini kaleme almıştır. Gömme adetlerini ise Türk toplumunda adet olan toprağa gömme şeklinde işlemiştir. Halk ekonomisi bağlamında ise “müteahhitlikten”, “fabrikada çalışana”, “öğretmenden” “bankacıya”, “arkeologdan” “kunduracıya” kadar her sektörü işlemiştir. Ulaşım aracı olarak “kahvehaneler” ve “mektuplar” kullanılırken; taşıtlar olarak ise “vapur”, “araba”, “at”, “deve” gibi neredeyse tüm taşıt araçlarını eserlerine yansıtmıştır. Hak matematiğine nadiren yer vermiştir “okka”, “karış”, “mızrak”, “arşın” gibi kavramlarla hesaplama yapmıştır. Halk takvimi ve zamanını ise “zifiri karanlık”, “güneş bir mızrak boyu”, “güneş arkada kaldı”, “kaç karalı kaybolmadan”, “horoz” kavramlarını sıklıkla rastlanmıştır. Halk zoolojisi bakımından ise neredeyse bütün hayvanları ele alan yazar “sülük”, “eşek”, “deve”, “merkep”, “martı”, kavramlarını sıklıkla kullanmıştır. Bununla birlikte modern hayata ait teknoloji aletlerinden “televizyon”, “bilgisayar”, “telefon” kavramlarını eserlerinde işlemiştir. Ayrıca, “gaz lambası”, “döşek”, “sedir” gibi eşyalara da yer vermiştir. Yıldız'ın eserlerinde inanış ve ibadetlerle ilgili unsurlara yer veren yazar “Hz. İbrahim” ile ilgili hikâye ve inanışa yer vererek “türbe” üzerinden metaforik ifadeler kullanmıştır. Türk toplumunda büyük yer tutan, sihir, fal unsurlarından “büyü bozma”, “uğur getirme”, “nazar olma”, “tesirli dua” kavramlarını kullanmıştır. Oyun, spor unsurlarını kimi eserlerinde geniş tutarken kimi eserlerinde ise hiç yer vermemiştir “beştaş”, “bahis”,

“lunapark” gibi çocuk oyunları ve büyük yetişkin oyunlarına eserlerinde yer vermiştir. Giyim kuşam unsurunu her eserinde farklı işleyen yazar” kravat”, “pantolon”, “şalvar”, “naylon ayakkabı”, “ceket”, “ipek şal”, “gıslavet lastikleri”, “entari”, “başörtüsü”, “bikini”, “iskarpın kumaş” gibi kavramlara yer vermiştir. Halk sanat ve zanaatlarına sadece usta ve çırak olarak yer vermiştir. Halk konutlarında geniş yer veren yazar modern hayatın içerisinde yer alan “bina”, “ lojman” yapıtlarından kırsal yerlerde yer alan “tek katlı evler”, “damlar”, “avlu” kavramlarına eserlerinde yer vermiştir. Halk mutfağında ise sıklıkla” buğday” kavramına yer verirken Türkler Almanya’da eserinde “domuz eti”, “içli köfte” kavramlarını işlemiştir. Türk toplumunda önemli bir değer olan hediyeleşme Yıldız’ın eserlerinde de geniş bir yer tutmuştur. Birçok eserinin ana teması olan göç kavrama birçok eserinde yer verilmeyi ihmal etmemiştir. Yine bununla birlikte Türk toplumunda bölgeden bölgeye değişen lakaplara birçok eserin değer vermiştir. “Pehlivan Rüstem”, “Çolak Hamdi”, “Hançerli Şigo”, “Nalçacı Hüseyin” lakapları eserlerinde yer almaktadır. Çalışma kapsamında dikkat çekici olan faktör halk bilimi unsurlarında öyküleri; halk edebiyatı unsuru olarak ise, romanlarında ağırlık vermesidir.

Sonuç olarak, toplumcu gerçekçi olan ve halkın içinden çıkan bir yazarın yazdıklarında görülen bu zengin malzemeler olağandır. Yazarın, bulunduğu çevreyi ve yaşadıklarını yazdıklarına yansıtmaması imkânsız bir durumdur. Çünkü yazar, sosyal yapının tanığıdır ve toplumun kodlarını taşımaktadır. Yıldız’ın romanlarına baktığımızda kendi hayatı başta olmak üzere etrafındaki kişilerin yaşantıları, toplumun sosyal ve ekonomik durumu, yaşanan sorunları ele alması dönemin tarihî belgesini oluşturacak bilgiler niteliği taşımaktadır. Çağdaş yazarlarımızın hemen hemen hepsinin eserlerinde görülen halk bilimi unsurları, halk bilimine katkı sağlaması açısından derlenmeli ve sonucunda bir tasnife tabii tutulmalıdır. Yapılan bu çalışmalar halk bilimi malzemelerinin derlenmesi için önem arz etmektedir. Kültür devamlılığı için şart olan bu kaynaklar, çağdaş yazarlarımız tarafından okuyucuya sevdirilerek okutulmaktadır. Özellikle Yıldız, küçük büyük her kesime hitap eden eserler kaleme almıştır. Gerek çocuk gerekse büyük herkeste bir iz bırakan Bekir Yıldız kalemiyle yaşadığı dönemi ölümsüz kılmış ve gelecek nesillere ustalıkla aktarmayı başarmıştır.

Bu çalışma, gelecek nesillere toplumun sosyal ve kültürel yapısını anlama fırsatı sunmaktadır. Bununla birlikte halk bilimi unsurlarını derleyerek kültürel mirasın

korunmasına ve devamlılığına katkı sağlamaktadır. Ayrıca, yazarların eserleri üzerinden geçmişin yaşantılarını ve sorunlarını gelecek nesillere aktararak tarihî bilinç oluşturmuştur.

KAYNAKÇA

- Acıpayamlı, O. (1961). ‘‘Türkiye Etnolojisine Ait Bazı Meseleler’’. *Anadolu / Anatolia*, Sayı 6, 163-177.
- Aça, M. (1999). ‘‘Kazak ve Kırgız Türklerinde Defin Sonrası Bazı Uygulamalar ve Aş Verme (Aş Toyu)’’ *Milli Folklor*, Cilt 6, Sayı 43, 24-33
- Aça, M. (2010). ‘‘Halk Şiirinde Tür ve Şekil’’. M. Öcal Oğuz (ed.). *Türk Halk Edebiyatı el kitabı* içinde (235-282). Ankara: Grafiker Yayınları.
- Ahşı, B. (2024). ‘‘Batı Grubu Anadolu Ağızlarında Dualar ve Beddualar’’. *Dil ve Edebiyat Araştırmaları*, Sayı 29, 252-269.
- Aksoy, Ö. A. (2018). ‘‘Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü’’. İstanbul: İnkılap yayınevi
- Alsan, Ş. (2022). ‘‘Türk Kültüründe Ölüm Olgusu ve Ölüm Sonrası Ritüelleri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*’’. Sayı 13, 1-17.
- Araz, N., U. Günay vd. (1994). ‘‘21. Yüzyılın Eşiğinde Örf ve Âdetlerimiz’’. İstanbul: Türk Kültürüne Hizmet Vakfı.
- Artun, E. (2004). ‘‘Anonim Türk Halk Edebiyatı Nesri’’. İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Artun, E. (2005).’’ *Türk Halk Bilimi*’’. İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Artun, E. (2008). ‘‘Aşık Edebiyatı Araştırmaları’’. İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Artun, E. (2014).’’ *Ansiklopedik Halk bilimi/ Halk Edebiyatı Sözlüğü*’’. Adana: Karahan Yayınları.
- Aslan, E. (2017). ‘‘Türk Halk Edebiyatı’’. Ankara: Pegem Akademi
- Ayaz, B. ve A. Günaydın (2019). ‘‘Zonguldak Yöresi Türbe, Yatır ve Ziyaret Yerleri’’ *Kültür Araştırmaları Dergisi*, Cilt 1, Sayı 2, 134-148.
- Aydemir, A. (2015). ‘‘Divanü Lûgati’t-Türk’te Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma’’. *Route Educational and Seçal Science Journal*. Sayı 2, 226.
- Ayverdi, İ. (2010). ‘‘Misalli Büyük Türkçe Sözlük’’. İstanbul: Kubbealtı Yayınevi.
- Aziz, A. (1982). ‘‘Toplumsallaşma ve Kitleleşme İletişim’’. Ankara: Ankara Üniversitesi BasınYayın Yüksek Okulu Yayınları.

- Bahar, O. B. ve F. Korkmaz (2010). ‘‘Türkiye’de İç Göç Hareketlerinin İstihdam ve İşgücü Piyasalarına Etkileri’’. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt 15, Sayı 2.
- Balcı, F. (2020). ‘‘Unutulmaya Yüz Tutmuş Meslekler, Ustalar, Teknikler ve Mesleki Anlatılar: Kayseri-Develi Örneği’’. *Motif Akademi Halk Bilimi Dergisi*, Cilt 13, Sayı 30, 701-716.
- Bali, A. (2018). ‘‘Erdemli Yörük Kadınlarında El Dokumacılığı ve Bu Geleneğin Turizme Kazandırılması’’. *Motif Akademi Halk Bilimi Dergisi*, Cilt 11, Sayı 24, 59-72.
- Başkak, S. (2008). ‘‘Bekir Yıldız’ın Öykücülüğü’’, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi SBE.
- Baysal, A. (1993). ‘‘Türk Mutfağından Örnekler’’ . Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Beydili, C. (2004). ‘‘Türk Mifoloji Sözlüğü’’. Eren Ercan (çev.). Ankara: Yurt Kitap-Yayın.
- Boratav, P. N. (1969). ‘‘100 Soruda Türk Halk Edebiyatı’’. İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- Boratav, P. N. (1994). ‘‘Türk Halkbilimi II / 100 Soruda Türk Folkloru (İnanışlar, Töre)’’ İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- Boratav, P. N. (2004). ‘‘100 Soruda Türk Halk Edebiyatı’’. İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- Boratav, P. N. (2015). ‘‘100 Soruda Türk folkloru’’. İstanbul: Bilgesu Yayınevi.
- Boratav, P. N. (1984). ‘‘100 soruda Türk Folkloru’’. İstanbul: Gerçek Yayınevi
- Boratav, P. N. (1999). ‘‘100 Soruda Türk Folkloru’’. İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- Bozkurt, G. (1994). ‘‘İnsan ve Kültür’’. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Cabur, K. A. (2006). ‘‘Tarık Buğra’nın romanlarındaki halk bilimi unsurları üzerine bir inceleme’’. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi SBE.
- Çoban, C. (2023). Dursun Akçam’ın Hikâyelerinde Halk Bilimi Unsurları ve Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yüzüncü Yıl Üniversitesi EBE.

- Çobanoğlu, Ö. (2009). ‘*Halk Edebiyatına Giriş*’. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Çobanoğlu, Ö. (2015). ‘*Türk Halk Kültüründe Memoratlar ve Halk İnançları*’. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Çobanoğlu, Özkul, (2018) ‘*Halkbilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş*’. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Davulcu, M. (2020). ‘*Halk Mimarisi Terimleri Sözlüğü*’. Ankara: Pegem Akademi.
- Dilçin, C. (1983). ‘*Yeni Tarama Sözlüğü*’. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Durbilmez, B. (2013). ‘Halk Bilimi Araştırmalarının 100. Yılında’. “*Halk Bilimi*” ile
- Durbilmez, B. (2018). ‘*Kırgız Destancılarında ve Destanlarında Rüya Motifi*’. 9. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi, 4. Cilt, Gelenek Görenek ve İnançlar, Ankara: KTB Yayınları.
- Durbilmez, B. (2019). ‘*Derviş Tarzı Türk Edebiyatı Ve Sıdkı Baba Dîvânı*’. İstanbul: Bilge Kültür Sanat Yayınları
- Duymaz, A. (2019). ‘*Tekerlemeler*’. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Duymaz, A. ve H. İ. Şahin (2010). “Meslek Folkloru Kapsamında Geleneksel Mesleklerdeki Pir İnanıcı Ve Hikâyeleri Üzerine Bir Değerlendirme” *Millî Folklor*, Cilt 11, Sayı 87, 101-121.
- Elçin, Ş. (2001). ‘*Halk Edebiyatına Giriş*’. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Elçin, Ş. (2004). ‘*Halk Edebiyatına Giriş*’. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Erdem, E., R. Gürbüz ve H. Duran (2011). “Geçmişten Günümüze Gündelik Yaşamda Kullanılan Matematik Üzerine: Teorik Değil Pratik”. *Turkish Journal of Computer and Mathematics Education*, Cilt 2, Sayı 3, 232-246.
- Ergin, M. (2009). ‘*Dede Korkut -1*’. Ankara: TDK Yayınları
- Ergin, M. (2013). ‘*Türk Dil Bilgisi*’. İstanbul: Bayrak Yayınları.
- Erol, Ç. (2007). “Türkiye Türkçesinde Kalıp Sözcükler Üzerine Bir İnceleme”. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi SBE.

- Gümüş, Ş. (2019). ‘‘Manisa ve Sivas Yöresi Sağaltım Yöntemleri Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme’’. *Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*. Sayı 2, 29-46.
- Günay, U. (2018). ‘‘Türkiye’de Âşık Tarzı Şiir Geleneği ve Rüya Motifi’’. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Güney, E. C. (1971). ‘*Folklor ve Halk Edebiyatı*’’. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi
- Ilıcak, N. G. (2019). ‘‘Türk Romanında Halk Kültürü ve Halk Edebiyatı Unsurlarına Bir Bakış’’. İstanbul: Akademik Kitaplar.
- Kafesoğlu, İ. (2017). *Türk Millî Kültürü*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Karasar, N. (2008). ‘*Bilimsel Araştırma Yöntemi*’’. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karataş, T. (2004). ‘*Ansiklopedik Edebiyat Terimleri Sözlüğü*’’. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Karpat, K. H. (2003). ‘‘Kemal Karpat ile Siyaset Tarihi Üzerine’’. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, Cilt 1, Sayı 2, 99-422.
- Kaya, D. (2002). ‘*Halkbilim Araştırmaları*’’. İstanbul: Bayrak Matbaacılık.
- Kaya, D. (2019). ‘*Türk Dünyası Anonim Halk Şiiri*’’. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Kaya, D. (2020). ‘*Türk Dünyası Ansiklopedik Türk Halk Edebiyatı Kavramları ve Terimleri*’. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Kıoutsouk C. (2013). Türkiye ve Yunanistan’da Uygulanan Göç Politikaları (1990 Sonrası). (*Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*). İstanbul Üniversitesi SBE.
- Koçak, A. (2018). ‘‘Türk Romanında Dış Göç Olgusunun İzdüşümleri’’. Bekir Yıldız, Fakir Baykurt ve Füzuzan. (*Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*). İstanbul Medeniyet Üniversitesi SBE.
- Köprülü, M. F. (2011). ‘*Türk Edebiyatı Tarihi*’’. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Kudat, A. (2004). ‘*Kirvelik Sanal Akrabalığın Dünü ve Bugünü*’’. Ankara: Ütopya Yayınları.
- Lee, Everett S. (1966). ‘‘A Theory of Migration’’. *Demography*, Cilt 3, Sayı 1, 47-57.

- Oğuz, M. Ö., N. B. Takıl ve E. Ölçer Özünel (2020). Anadolu Masalları. “*Diğer Resmi Kurumlarca Desteklenen Proje*”, Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Ankara.
- Örnek, S. V. (1971). “*Anadolu Folklorunda Ölüm*”. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Örnek, S. V. (2017). “*Etnoloji Sözlüğü*”. Ankara: BilgeSu Yayınları.
- Örnek, V. (1977). “*Halk Bilimi. Folklor Dizisi*. İstanbul: Türkiye İş bankası Kültür Yayınları.
- Özarslan, M. (2005). “Bir Halk Ekonomisi Örneği olarak “Hab” ve “Değişik/ Denizik” Geleneği ve İşlevleri”. *Türk Bilig Dergisi*. Sayı 10, 54-59.
- Özer, A. (2007). “Bekir Yıldız’ın Hikâye Ve Romanlarında Sosyal Meseleler”. (*Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*). Selçuk Üniversitesi SBE.
- Özgüç, T. (1948). “*Ön Tarihte Anadolu’da Ölü Gömme Âdetleri*”. Ankara: Türk Tarihi
- Polat, İ. (2020). “Kurşun Dökme Geleneği ve Ateş Kültü ile İlişkisi”. *Akademik Matbuat*. Cilt 4, Sayı 1, 11-26.
- Sağlam, S. (2006). “Türkiyat Araştırmaları”. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Erman Artun Özel Kitaplığı*, Sayı 5.
- Sarıkaya Hünerel, Z. ve B. Er (2012). “Halk Kültürünün Tanıtılmasında El Sanatlarının Yeri ve Önemi”. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*. Cilt 1, Sayı 1, 179-190.
- Selçuk, A. (2005). “Kültürlerarası İletişim Açısından Gündelik İletişim Davranışları”. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 13, 1-17.
- Sezen, L. (2005). “Türkiye’de Evlenme Biçimleri”. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*. Cilt 11, Sayı 27, 185-195.
- Şenesen, İ. (2015). “Adana Halk İnançlarında Eski Türk İnanışlarının İzleri Karşılaştırma –İnceleme” (*Yayımlanmamış Doktora Tezi*). Çukurova Üniversitesi SBE.
- Şevli, D. (2015). “Yakup Kadri Karaosmanoğlu’nun Romanlarındaki Halk Edebiyatı ve Halk Kültürü Unsurları Üzerine Bir İnceleme”. (*Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*). Yüzüncü Yıl Üniversitesi SBE.

- Tanyu, H. (1992). ‘*Büyü*’. *TDV İslam Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV Vakıf Yayınları.
- Turam, E. (1994). ‘*Medyanın Siyasî Hayata Etkileri*’. İstanbul: İrfan Yayınevi. ve *Törenler, Oyunlar*. İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- Yakut, G. Ü. (2006), ‘*Bekir Yıldız’ın Hayatı ve Romanları*’. (*Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*). Onsekiz Mart Üniversitesi SBE.
- Yıldırım, A. ve H. Şimşek (2018). ‘*Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*’. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, B. (1970). “*Kendileri (Otobiyografileri)*”, *Papirüs Dergisi*, Sayı 46-47, 66.
- Yıldız, B. (2006). ‘*Yargılayan Zaman İçinden*’2. İstanbul: İskele Yayıncılık.